

Los Hechos

De Los Apostoles

---

1 ¹Noho jariapari ca cartá tsi Jesú yoati mi qui è quènèniquë. Quènëxo tsi jatiroha ca Jesú anina, ja tiisimayonina, tihi cabo mi bax è quènèniquë, naa jahuë yonoco ja chitahëhuatiya rohari ja tërononiquë rohari. ²Tihi tsi è quènèni quiha. Jama, tërononox pari tsi quiha ja bini ca rabëti bo Jesú tiisimaniquë Espiritu Santo chamá no. ³Jasca, bësohax huëstima tsi quiha jato qui ja jisiquiniquë. Cuarenta bari no tsi quiha jato bëta ja ini quiha. Jato bëtapama tsi quiha Diós otohái ca yoati ja chani-chaniniquë.

⁴Jahuë rabëti bo ya rabënapama tsi quiha jato qui ja nëcaniquë: —Jari Jerusalén ax riquiyamacana. Nëa xo tsi manaparicana, naa noho Jahëpá mato qui raacatsai ca quëshpi na. “Espiritu Santo raaquia” i ja ni quiha, naa mato è yoani jascaria. ⁵Jënë tsi mato Juan yamabá ashimaniquë. Jama, ichariama bari no tsi Espiritu Santó tsi ashimahacaxëqui mato ra —nëa tsi jato qui Jesu nëcaniquë.

Mana Jesu tërohacanina

⁶Jabi Jesu ya rabënapama tsi quiha jahuë rabëti bá nicaniquë: —¿Jaboqui tsi Israél cabo qui jato mai jahari axëhai, Ibobá? —i ja qui jaca niquë.

⁷Jatsi Jesú jato quëbiniquë: —Bari bo, fecha bo, tihi cabo janati Ibo tsi xo noho Jahëpa ra. Toa bari fecha bo cahënoma xo mato ra. ⁸Jama, ma cahëxëti ca tsi xo naa: Mato qui Espiritu Santo jono tsi chama bixëqui mato. Jatsi caxëqui mato ëa yoati chanixëna. Jatsi Jerusalén, jatiroha ca

jodioba mai, samariaba mai, nĕama ca carayanaba mai, tihi cató tsi ěa yoati chanixĕqui mato ra —i jato qui Jesu niquĕ.

Mana Jesu tĕrononina

⁹Chanihax tsi quiha nai qui ja tërohacaniquë. Ja tëronono tsi quiha ja tsaya-tsayacaniquë. Jatsi quiha tsëmo qui ja jiconiquë. Caquë ra. Jisnoma ja ini quiha. ¹⁰Jabi ja tëronohai ca ja tsaya-tsayacano tsi quiha dos ca ángel bo jisiquiniquë jato tahë no.

¹¹Jisiquihax ja nëcacaniquë:

—¿Jëniriahax nëá tsi niicanai pa, naa nai tsaya-tsayacanaina, Galileá ca joni bá? Jotëquëxëhi quiha naa mato ó ax tëronohax ca Jesu yoi ra. Ja tëronohai ca ma jisquë. Toca tsi jahari joxëhi quiha ja bacaxëquë no —i jato qui ángel bo niquë.

Matías ja bicanina Judas iti biti

¹²Maca Olivo Ya jisbëria tsi quiha Jerusalén qui ja bacacaniquë, naa jahuë Chani chitahëhuati ibo bo. Cariama quiha. ¹³Yaca qui cahëhax tsi quiha jato naquëtë qui ja jicocaniquë. Mana jato racati ini quiha. Toá tsi ja manicaniquë, naa Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo baquë Jacobo, Simón, naa gobierno pasomaha chaninish cato, Jacobo noma Judas. ¹⁴Toá tsi iniquë yoxa bo ri, naa Jesu jahëhua, jahuë noma bo, tihi cabo.

¹⁵Toatiyá tsi quiha Pedro niiniquë chahahuacanaibo qui chanixëna. Toá tsi ciento veinte ca nohiria mani ini quiha. Niihax ja nëcaniquë:

¹⁶—Jatihuahacati nori quiha Quënëhacanish cabo iquë ra, naa Espíritu Santó David yamabo chanimanina. Jabi Judas yamabá, naa Jesu qui tsamicanish cabo mëpinish cató ani ca yoati David yamabo chanini quiha. ¹⁷Jasca, no bëta Judas yamabo yonocobëquinapaoni quiha. ¹⁸Jama, ja ani ca yoi ca quëshpi tsi parata ja bini quiha pë. Bixo tsi quiha mai pistia ja copini quiha. Toá tsi ja rësoniquë paquëhax na. Poshini quiha jahuë jatoquë. Jatsi jahuë poco xapaquëni quiha. ¹⁹Jatsi quiha “Mai Jimi Ya” toa mai Jerusalén ca nohiria bá quënaniquë nicaxo na. Jato jói tsi quiha “Acéldama” ja icani quiha. ²⁰Tsayacahuë. Nëca tsi quiha salmos libro ó tsi David yamabá quënëni quiha:

“Yoshihuahacaxëti xo jahuë xobo.

Toá tsi nohiria racayamano”

i ja ni quiha.

‘Jasca,

“Jahuë yonoco huëtsá bino”

ii quiha Judas yoati na.

²¹‘Ja tsi xo toa huësti ca joni no bixëti xo jahuë yonoco iti ja bino iquish na. Jasca, no bëta inish ca ja iti nori quiha, naa Jesu ya cocopaonish cato. ²²Juan yamabá Jesu ashimani ca jisni ca ja iti xo. Jasca, jatiroha ca Jesús ayonina, no quima ax ja mëbihacanina, tihi cabo jisti nori ja iti xo. Jasca, “Bëso xo Jesu” i ja xëti nori quiha no bëta —nëa tsi Pedro nëcaniquë jato qui.

²³Jatsi quiha dos ca joni bo ja bicaniquë. Bichi tsi quiha ja bëhoxcaniquë:

²⁴—Jatiroha ca joni ba shina naispiquei mia ra. Nëá xo dos ca joni bo. ¿Jëni ca joni mi bichi? Noqui jismahuë ra, ²⁵naa Chani chitahëhuati iboba yonoco ja ano. Jabi naa yonoco Judás niabëriani quiha rë jahuë iti qui caxëna —nëa tsi ja nëcacaniquë bëhoxhi na.

²⁶Jatsi quiha suerte bo ja acaniquë cahëxëna. Bëboniquë Matías. Bëbohax once ca Chani chitahëhuati ibo bo qui ja riiniquë.

Espíritu Santo jonina

2 ¹Fiesta Pentecostés icanai ca bari tsëquëquë tsi quiha naquëtë tsi chahahuacanaibo tëquë mani iniquë. ²Manipama tsi quiha nai ax johai ca yoshi chamaxëni ca pacotsa ja nicacaniquë. Rëamëni quiha xobo, naa ja tsahocanai cató no. ³Jatsi quiha chihi jana jisiria ca ja jiscaniquë. Jatiroha cabo qui naa chihi jana japacaniquë mapëxëhax na. Jato mapo tëquë ó nii ja icani quiha. ⁴Jatsi quiha Espíritu Santo ja rëahacacaniquë. Rëamëhax joi jamëri tsi chanitsijacaniquë, naa Espíritu Santó jato chanimahai cató no.

⁵Toatiyá tsi quiha Jerusalén tsi huëstima ca jodiobo racahi iniquë, naa país huëtisa bo ax bëcanish cabo. Dios noicanaibo ja icani quiha. ⁶Naa yoshini pacotsa ja nicacaniquë jato ri. Nicahax tsi quiha ja quëtsoicaniquë. Jatsi ja shina-risiquicaniquë, jato joi yoi bá tsi ja chanicanai nori quëshpi na. ⁷Jatsi ja ratë-ratëcaniquë:

—Jisna. ¿Galileá ca joni bo ma ni naa chanicanaibo pa?

⁸¿Jënahuariaxo raca noba joi yoí tsi nicahi ni noa sa? ⁹Nëá xo Partia joi jaya cabo. Nëá xo Media joi jaya cabo. Nëá xo Elam joi jaya cabo. Jasca, nëá xo Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, tihi ca maí ca nohiria joi bo ra. ¹⁰Jasca, nëá xo Frigia, Panfilia, Egipto, tihi ca mai ax bëcanish cabo. Nëá xo Africa ó ca Cirene ori ax becanish cabo ra. Jasca, nëá xo Roma ax bëcanish cabo, jodioba arati jabi binish ca carayanabo ri. ¹¹Jasca, tobi Creta, Arabia, tihi ca mai ax bëcanish cabo. Noba joi yoi bá tsi chanicani

quiha pa. Anomaria ca Diós aca ca noba jói tsi yoacani quiha ra —
nëa tsi quiha naa nohiria nëcacaniquë.

12 Jatsi quiha ja ratëyocaniquë. Ratëhax,

—¿Jënahuaría ni sa? ¿Jënipihi ni? —i jaca niquë chaninahi na.

13 Jama, huëtsa bá osa-osacanicuë nicaxo na.

—Huëstima ca jënë ja ayocacuë iqui noa. Pahëquë naa joni bo ra
—i jaca niquë rë.

Nohiria bo qui Pedro chaninina

14 Jatsi quiha Pedro niiniquë once ca Chani chitahëhuati ibo bo
ya. Niihax chanitsijanicuë joi pistiamá no.

—Ea nicacana, ëbë xatë bá, Jerusalén ca racacanaibá. 15 Naa
joni bo pahëha ca quëscahuaqui mato pë. Pahëyama ca xo iquia.
¿Jënahuaríahax ja pahëcana? Tsayacapa. Huëacuë tsi, naa a
las nueve roha tsi xo ra. 16 Jama, ma jisi ca yoati Joel yamabá
quënënicuë ra. Ja yoani ca tsi xo naa:

17 “Jaroha ca barí tsi nohiria bo tëquë qui noho Shina japaxëquia
ra”

ii quiha Dios.

“Jasca, ëa yoati tsi chanicaxëceni quiha mato baquë bo, mato
jahi bo ri.

Jasca, tënamëcaxëceni quiha mato shinapayo bo.

Jasca, namacaxëceni quiha mato siri bo.

18 Jasca, noho yonati bo, naa joni bo, yoxa bo, tihi cabo qui noho
Shina japaxëquia ra toa barí no.

Jatsi ëa yoati tsi chanicaxëceni quiha ra.

19 Jatsi naipá ca jistiria bo, maí ca jisti bo, tihi cabo jismaxëquia.

Tobixëhi quiha jimi, chihi, chihicohini

20 Jasca, tsëmonaxëhi quiha bari.

Shininaxëhi quiha oxë, naa jimi jascaria.

Tocaxëhi quiha ra, Ibo johai ca bari tsëquënox pari no.

Anomariaxëhi quiha toa bari ra.

21 Jasca, xabahamahacacaxëceni quiha Iboja janë
quënacaxëcanaibo tëquë”

ii quiha Dios; nëa tsi Joel yamabá quënënicuë.

22 “Ea nicaparicana, Israél ca joni bá. Jahuë Jesu, naa Nazarét
ca Jesu qui chama Diós aniquë ra. Toca tsi quiha Diós raani ca
ja iqui ca ma jismahacanicuë, Dios chamá tsi jistiria bo ja ani

cató no. Jisti bo ja aniquë ra mato bëtaquí na. ²³Jabi naa joni mato qui mëahacanicuë, Dios shinana, naa jaha ja quëëni ca ja ini quëshpi na. Jatsi carayanabo yaxo tsi cruzó tsi naa joni ma tooxanicuë. Naa joni ma namënicuë iquia. ²⁴Jama, jahuë Jesu Diós bësotëquëmaniquë iquia. Bësoyama caba iti quima ax ja paquëmahacani quiha ra. Bëbotimaxëni ja rësohai ca ini quiha. ²⁵Jabi Jesu yoati tsi David yamabo nëcaniquë:

“Ea bësojó ca Ibo ë jisquë.

Ea jibëriayamahi quiha.

Ja iqui tsi shina-motsiquiyamaxëquia ra.

²⁶Ja tsi xo toa shina-raniquia.

Anomaria xo noho Ibo iquia ranihi na.

Rësohax bësotëquëti ó pasoquia ra.

²⁷Bësoyama caba iti ó tsi ëa jibëriayamaxëqui mia ra.

Jasca, mi chama iqui tsi poroyamaxëhi quiha mi yonati jiaxëni cato.

²⁸Bësoti quinia ëa mi jismaquë.

Jasca, ëa ranihuaxëqui mia, mi bëta ë xëquë no”

i jahuë Jahëpa Dios qui Jesu ni quiha David yamá quënëni cató no.

²⁹Bëró tsi mato qui chaniquia, ëbë xatë bá. Nicacana. Siri tsi David yamabo yoi rësoniquë. Ja maihuahacanicuë. Jasca, tobi quiha no bëta jahuë mai. ³⁰Jabi Dios shina cahëxëni ca David yamabo iniquë iquia. “Mi चाहितaxocobo huësti ca janaxëquia, mi trono xo tsi ja yonano” i ja qui Dios ni ca ja cahënicuë. Jasca, quiayamahai ca Dios ini ca ja cahënicuë. ³¹Jabi rëquë ca xaba tsayahi David iniquë Cristo qui. Diós axëti nori ca cahëhax tsi quiha Cristo bësotëquëxëhai ca yoati ja chaniniquë. Bësoyama cabo iti ó tsi ja niabëriahacayamaxëhaina, jahuë yora poroyamaxëhaina, tihi cabo yoati David chanini quiha.

³²Dios tsi xo toa naa Jesu icanai ca Bësotëquëmati Ibo. Ja bësotëquëyamëquë ra. Tihi ca tsi xo toa no yoahaina ra, naa noqui tëquëta. ³³Jasca, jahuë Jesu Diós oquë-oquëhuaniquë ra. Jaboqui Dios mënëcayá tsi tsaho xo ra. Jaquirëquë Espíritu Santo jahuë Jahëpa quima Jesús biniquë. Bixo tsi quiha noqui ja japaniquë, naa Diós yoani jascaria. Jabi noqui Espíritu Santo japahacahai ca tsi xo toa ma tsaya-tsayahaina, ma nicanicahaina ra. ³⁴Tsayacahuë. Nai qui tëronoyamaniquë noba

David yamabo. Jama, nëca tsi ja quënëniquë noba Jesu yoati na:

“Noho mënëcayá tsi tsahotsina,

³⁵mi chama nama tsi mia pasomaha cabo ë janaxëquë rohari’ i noho Ibo qui Ibo Dios ni quiha”

nëa tsi David yamabo nëcani quiha.

³⁶Jatsi jatiroha ca Israél ca nohiria bá jabija ca cahëno ra. Ma tooxani ca Jesu Diós oquëhuaniquë ra. Noba chama, noqui Xabahamati Ibo, tihi cabo Diós jahuë Jesu manëmaniquë —nëa tsi nohiria bo qui Pedro nëcaniquë.

³⁷Jatsi Pedró yoani ca nicahax tsi quiha ja cohuënacanicuë. Cohuënahax,

—¿Jënahuaxëhi ni noa ra, noba xatë bá? —i Pedro, Chani chitahëhuati ibo bo, tihi cabo qui jaca niquë.

³⁸Jatsi Pedró quëbiniquë:

—Mato jocha quima Dios quiri bësocana. Jasca, Jesu jané tsi ma ashimahacaxëti xo. Tocacana, mato jocha masahacano iquish na. Jatsi mato qui Espíritu Santo axëhi quiha Dios ra. ³⁹Mato, mato xocobo, carayanabo, tihi cabo qui Espíritu Santo acatsi quiha, mato qui jahuë Chani acacani iqui na. Bixëhi quiha noba Ibo, Diós quënëni cabo tëquë —nëa tsi nohiria bo qui Pedro nëcaniquë.

⁴⁰Chanipama tsi quiha jato ja yoba-yobanicuë:

—Jochahuaxëniria ca nohiria bo quima tsëquëcana, xabahamahacaxëna —iquiina.

⁴¹Jatsi quiha ashimahacanicuë jahuë chani chahahuanish cabo. Toa barí tsi quiha chahahuacanaiba maxo qui tres mil ca nohiria riiniquë ra. ⁴²Chahahuaxo tsi quiha Chani chitahëhuati ibobá tiisimani ca ja nica-nicacanicuë. Jia tsi quiha ja rabëna-rabënbëquicaniquë. Rabënaxo tsi quiha Dios shiati ja nëtocanicuë. Jasca, Dios qui ja bëhox-bëhoxcaniquë.

Jariapari ca chahahuacanaibo

⁴³Toatiyá tsi quiha huëstima ca jisti bo jahuë Chani chitahëhuati ibobá aniquë. Jatsi ratëyoniquë nohiria tëquë, tsayahi na. ⁴⁴Jasca, racanabëquiniquë chahahuacanaibo tëquë. Racanabëquihax tsi quiha jato jahuë bo tëquë ja xatënacanicuë. ⁴⁵Jato jahuë bo iniaxo tsi quiha noitiria cabo qui parata ja acanicuë. ⁴⁶Jasca, jatiroha ca barí tsi quiha jodioba arati xobó tsi ja cati-caticanicuë Dios qui

araxëna. Jasca, jato xobo xo tsi quiha shiati ja pi-pipaocaniquë. Jasca, ja oriquibëquinapaocaniquë ranihax na. Ja huashiyamacani quiha. ⁴⁷Jasca, jia tsi Dios ja ocahua-ocahuacaniquë. Nohiria qui jia jato jabi ini quiha. Jasca, jatiroha ca barí tsi quiha nohiria xabahamahacaniquë. Jatsi iglesia qui ja riicaniquë chahahuahax na.

Catëjo tahë jaya ca jënimahuanina

3 ¹Huësti barí tsi quiha Pedro, Juan, tihi cabo jodioba arati xobo-xoboria qui bocaniquë bëhoxhi na. A las tres ja ini quiha, naa jato bëhoxti hora. ²Jabi toá tsi arati xobo caití tsi quiha, naa “Caiti Jiaria” icanai cató tsi quiha joni noitiria ca tsaho iniquë. Catëjo ca tahë yoi jayanish ca ja ini quiha. Jatiroha barí tsi toá tsi ja janahacani quiha, parata bënariati. ³Jatsi arati xobo-xoboria qui Pedro, Juan, tihi cabo jicohai ca ja jisniquë. Jisi tsi,

—E qui parata ahuë —i jato qui ja niquë.

⁴Jatsi joni Pedro Juan bëisniquë. Bëis-hax ja qui Pedro chaniniquë: —Noqui bëishuë iquia —iquina.

⁵Jatsi quiha joni tsaya-tsayaniquë. Parata ó ja pasoni quiha.

⁶Jatsi Pedro ja qui nëcaniquë:

—Parata yama ca ëa xo naa. Jama, mia mëbicasquia. Nazarét ca Jesucristo tsi xo toa chama jaya cato. Jahuë jané tsi tapitsina iquia —i ja qui Pedro niquë.

⁷Jatsi jahuë mëquë mënëcayá tsi Pedró biniquë. Bixo tsi quiha toa joni ja joimaniquë. Chamatapini quiha jahuë tahë. Jënima jahuë jopoto ini quiha. ⁸Jatsi joni biisniquë. Jahuë tahé tsi ja niiniquë. Jatsi co-cotsijaniquë. Jatsi quiha Pedro, Juan, tihi cabo ya arati xobo qui ja jiconiquë jaa ri. Co-copama tsi quiha Dios ja ocahua-ocahuacaniquë, biisi-biisixo na. ⁹Ja cohaina, Dios ja ocahuahaina, tihi ca tsi quiha toá ca maní ca nohiria bá jisniquë. ¹⁰Parata bënaxëniria cato, naa “Caiti Jiaria” icanai cató ca tsahopaohax ca joni ja iqui ca cahëhax tsi ja ratëyocaniquë.

—¿Jënahuariahax ja jënimahuahacaha sa? —i jaca niquë tsayahax na.

Arati xobó tsi Pedro chaninina

¹¹Pedro, Juan, tihi cabo parata bënaxëniria cató achaniquë. Achajahuano tsi quiha jato qui nohiria bo jabayoniquë tsayacatsi

na. Portal de Salomón icanai cató tsi ja quëtsocani quiha. ¹²Jatsi nohiria bo jisi tsi quiha jato qui Pedro chaniniquë. Ja nëcaniquë:

—¿Jëniriahax ratëcanai pa? ¿Jëniriauxo tsi noqui tsaya-tsayacanai sa? Noba chamá tsi naa joni no tapimayamaquë ra. ¿Jënahuariaxo noba mëstë ca jabí tsi naa joni no jënimahuana ra? ¹³Dios, naa noba Abraham yamabo, noba Isaac yamabo, noba Jacob yamabo, tihi caba Diós jahuë yonati Jesu oquëhuaniquë ra. Jabi naa jasca ca Jesu Pilato qui ma mëaniquë pë, ja namëhacano. Jatsi Pilató paquëmacasquë tsi quiha “Anoma. Paquëmayamahuë” i ja qui ma niquë ra. ¹⁴Mato ti tsi xo toa jocha yama ca Mëstëxëniria ca niati ibo-iboria bo iquia. Niaxo ati ibo-iboria ca joni ma baaniquë rë, paquëmahacati. ¹⁵Mato ti tsi xo toa nohiria Bësomati Ibo-iboria acanaibo iquia. Jama, naa acacanish ca Jesu Diós bësotëquëmaniquë ra. Jabija tsi xo naa no yoahaina iquia. Parayamaqui noa. ¹⁶Naa joni, naa ma tsayahai ca joni jënimahuahacaquë ra, naa jasca ca Jesu jané no. Naa ma cahëhai ca joni tapimahacaquë ra, toa janë qui ja chitimihä cató no. Tsayacahuë.

¹⁷Jisa, noho xatë bá. Tonia cahëxoma tsi ma tocaniquë iquia, naa mato rëquëninini ibobá ani jascaria. ¹⁸Jama, toca ca quiniá tsi quiha ja yoacani ca Diós jatihuaniquë, ma tocani cató no. Naama tsi quiha Cristo yoati tsi jahuë Chani yoanish cabo chanini quiha, “Tënëxëti xo Cristo” iquiina. ¹⁹Jatsi jaboqui mato jocha quima Dios quiri bësocana ra, mato jocha masahacano iquish na. ²⁰Jatsi mato ranihuaxëhi quiha Ibo Dios. Jasca, mato bax ja bini ca Xabahamati Ibo, naa jahuë Jesu mato qui raaxëhi quiha. ²¹Jama, jaboqui naipá tsi ja chitëpariti xo ra. Jariapari tsi tsëquëxëti xo jatiroha ca paxahuahacatiya, naa Dios Chani yoanish cabá tsi Diós yoani jascaria. ²²Moisés yoani ca nicacana. Ja nëcani quiha: “Mato qui Dios Chani Yoati Ibo-iboria raaxëhi quiha Dios ra, naa mato qui ëa ja raani jascaria. Mato jimibo huësti ca yoi ixëhi quiha naa joni ra. Ja yoahai ca tëquë ma nicaxëti xo. ²³Jasca, Dios nohiria bo quima aquëquëmahacaxëti xo toa joni chani nicayamacanaibo. Nicayamahax quëyohacacaxëcani quiha” tihi ca tsi i Moisés ni quiha ra.

²⁴Jabi naa xaba yoati tsi Dios Chani yoanish cabo tëquë chanipaoni quiha, naa Samuel yamabo tiya rohari cabo. ²⁵Jasca, naa Dios Chani yoacanish caba chahitaxocobo xo mato ra. Mato

qui Dios Chani acacani quiha jaari, naa mato naborëquëbo qui ja acacani jascaria. Jariapari tsi quiha Abraham yamabo qui Dios Chani acacaniquë, naa “Chahitaxocobo jayaxëqui mia. Toa baquë tsi shomahuahacaxëhi quiha maí ca nohiria bo tëquë” i ja qui Dios nina. ²⁶Jatsi mato jodiobo qui pari tsi quiha jahuë yonati yoi Diós raaniquë mato shomahuaxëna. Mato jocha quima mato casomacatsi quiha ra —nëa tsi quiha Pedro nëcaniquë nohiria bo qui.

Jodiobo yosibo bësojó tsi Pedro, Juan, niinina

4 ¹Jari nohiria bo qui ja chanicano tsi quiha bëcaniquë arati ibo bo, arati xobo obëso ca capitán. Jasca, bëcaniquë saduceobo icanai ca chama bo ri, naa “Bësotëquëyamaxëhi quiha nohiria” icanaibo. ²Jato qui yoi ini quiha toa nohiria bo qui Pedro, Juan, tihi cabá tiisimanina, Jesu bësotëquëmahacani nori yoahi ja icani quëshpi na. Jato qui yoi toa chani ini quiha, nohiria bësotëquëyamaxëhai ja quëscahuacani quëshpi na. Jatsi Pedro, Juan, tihi cabo qui ja caxacaniquë. ³Caxahax tsi quiha jato qui ja tsamicaniquë. Caquë quiha bari. Ja iqui tsi preso qui jato ja nanëcaniquë huëaquë copixëna. ⁴Jama, huëstima cabá chahahuaniquë jato chani nicaxo na. Cinco mil ca joni bo tahë ja icani quiha.

⁵Huëaquë tsi quiha jodioba chama bo catiniquë, naa jato yosibo, jato yoba tiisimacanaibo. ⁶Toá tsi quiha Anás, naa jato arati ibo-iboria iniquë jaa ri. Jasca, toá tsi quiha Anás jimibo iniquë jato ri, naa Caifás, Juan, Alejandro, tihi cabo. ⁷Catixo tsi quiha jato nëpax tsi Pedro Juan ja nimacaniquë nicaxëna. Nimahax,

—¿Jënhuaxo tsi naa joni ma jënimahuahitaha sa? ¿Jahuë chama ya ni mato ra? ¿Tsohuë ni toa naa chama mato qui ati ibo ra? —i jato qui jaca niquë.

⁸Jatsi quiha Espíritu Santo rëamëxo tsi Pedró quëbiniquë:

—Noqui nicacana, nohiria chama bá, yosibá. ⁹¿Naa noitiria ca joni no mëbihitaha ca yoati tsi noqui nicacanaí sa?

“¿Jënhuarihax naa joni jënimahuahacaha sa?” ¿ii ni mato ra?

¹⁰Jënima quiha. Ma cahëyoti xo. Cahëxëti xo Israél ca nohiria bo tëquë ri. Nazaret ca Jesucristo chamá tsi ja jënimahuahacahitahuë ra, naa ma tooxani ca jasca cato chamá no. Ja tsi xo toa Diós

bësomanina. Jesu chama iqui tsi mato bësojó tsi nii quiha naa joni ra. ¹¹Jabi naa jasca ca Jesu yoati tsi chanihi quiha Quënëhacanish cabo ra.

“Oquëanaxëhi quiha yosibá niaha ca Maxaxa ra.

Oquë-oquëria ca manëxëhi quiha”

ii quiha ra. Jabi Jesu tsi xo naa maxaxa ra, naa ma niani cato. Jama, naa maxax jascaria tsi ja oquënani quiha. ¹²Oquë-oquëria ca tsi xo naa ra. Yama tsi xo Xabahamati Ibo huëtisa ra. Ja huësti ca tsi xo Jesu. Jaroha ca tsi xo toa Diós noqui acana noqui xabahamati —nëa tsi quiha chama bo qui Pedro nëcaniquë.

¹³Chama ya tsi Pedro, Juan, tihi cabo chanini nori ca jisi tsi toa chama bo ratërianiquë. Jasca, escuela qui ja boyamacani nori ca nicaquí tsi Jesu rabëti bo ja icani nori ca ja cahëcaniquë. ¹⁴Jama, Pedro, Juan, tihi cabo ya niihai ca jënimahuahacahitahax ca joni jisi tsi quëbiti ja cahëyamacani quiha. Ja iqui tsi jato qui quësoti mëtsama ja icaniquë. ¹⁵Jatsi quiha naquëtë cacha jato ja raacaniquë jamëhax chaninaxëna. Raahax,

¹⁶—¿Jënhuariaxëhi ni noa sa, naa joni bo qui? Naa anomaria ca jisti naa joni bá acahitaha ca cahëhi quiha Jerusalén ca nohiria bo tëquë rë. ¿Jënhuariahax “Oca ma xo” i no na ra? ¹⁷Naa jahuë bo nohiria bo qui pacanamitsa rë. Jato no jënëxëti xo ra. Jatsi jato no yobano, Jesucristo jané tsi ja chanitëquëpistiariacano —i jaca niquë chaninahi na.

¹⁸Jatsi quiha Pedro, Juan, tihi cabo ja quënacaniquë. Quënaxo tsi quiha jato ja yobacaniquë:

—Nohiria bo qui Jesu yoati tsi ma chanitëquëyamano ra —iquiina.

¹⁹Jama, Pedro, Juan, tihi cabá quëbiniquë:

—Shinaparicana. ¿Tsohuë nicayoixëhi ni noa ra? ¿Mato ni? ¿Dios ni? ²⁰¿Jënhuariaxo no chanilai ca no jënëna ra? No jisnina, no nicanina, tihi cabo yoati tsi no chaniti xo ra —i jato qui Pedro Juan niquë.

²¹Yobatëquëxo tsi quiha chama bá jato paquëmaniquë. Jabi nohiria bo qui raquëquí tsi Pedro, Juan ja copiyamacani quiha. Jabi naa jënimahuahacanish ca joni quëshpi tsi Dios ocahuahi nohiria bo iniquë. ²²Anomaria toa jisti ini quiha. Cuarenta año bo huino toa jënimahuahacanish ca joni ini quiha.

Dios qui chahuacanaibo bëhoxnina

23 Jisbëria tsi quiha jato nohiria yoi bo qui Pedro Juan bocaniquë. Jatsi quiha arati ibo bo, yosibo, tihi cabá yoani ca jato ja yoacanicuë. 24 Jatsi quiha Dios qui ja bëhoxycanicuë nicahax na: —Mia ri tsi xo Ibo-iboria. Mia ri tsi xo toa naipa, mai, ia, tihi cabo Nëhohuati Ibo ra. Jahá cabo tëquë mi ani quiha ra. 25 Jasca, mia ri tsi xo toa Espíritu Santó tsi noqui chaninish cato, naa noba naborëquëbo David yamabo mi chanimaniquë no:

“¿Jënihax tsi caxahi ni carayanabo pë?”

¿Jënixo mahitsa tsi shina-shinahi ni nohiria bo ra, Dios pasomaha yoi ca axëna?

26 Shomahuahacacani quiha maí ca rey bo rë, iquinaxëna.

Caticani quiha país ca chama bo rë, Ibo Dios, jahuë Xabahamati Ibo, tihi cabo pasomaha iquinaxëna”

i David yamabo ni quiha.

27 “Tocapiyamëquë ja yoanina iquia. Naa noba yaca yoí tsi Herodes, Poncio Pilato, tihi cabo chaniyamëquë carayanabo, Israél ca nohiria bo, tihi cabo ya. Chaninaxo tsi quiha mi yonati mëstëxëni ca Jesu, naa noqui mi raani ca ja namëcasjahuacanicuë pë. 28 Jatsi quiha ja tocanicuë. Jabi mi planes, naa mi chamá tsi acacani ca planes roha ja acani quiha, mi shina ja ini quëshpi na. 29 Jabi jaboqui mi yonati bo roamiscani quiha pë, Ibobá. Jama, noqui, naa mi yonati bo mi chamahuano, raquëxoma tsi mi chani no yoano iquish na. 30 Jasca, mi chamá tsi noitiria cabo mi jënimahuano. Jasca, mi yonati jiaxëni ca Jesu jané tsi jisti-jistiriabo mi ano ra” —nëa tsi ja nëcanicuë bëhoxhi na.

31 Ja bëhoxcaquë tsi quiha yajo-yajohanicuë ja caticani ca xobo ra. Jasca, Espíritu Santó tsi ja rëahacanicuë. Rëamëhi tsi raquëhaxma tsi quiha Dios Chani chanitsijanicuë.

Jato jahuë bo ja xatënacarina

32 Toatiyá tsi quiha jia tsi chahuacanaibo rabë nabëquicanicuë. Jaharisi quiha ja shinacanaí ca ini quiha. Jasca, jato jahuë bo tëquë ja xatënanicuë. “Nohó-na xo naa, nohó-na xo toa” iyama jaca ni quiha. 33 Jasca, chama-chamariá tsi quiha Dios Chani chitahëhuati ibo bo chaniniquë, Ibo Jesu bësotëquëmahacani nori ca yoahi na. Toatiyá tsi quiha jia tsi Diós jato mëbiniquë. 34 Jasca, toatiyá tsi

quiha chahahuacanaibá narisyamaniquë. Jato xobo bo, jato mai bo, tihi cabo ja iniacaniquë. ³⁵Iniaxo tsi quiha toa parata Chani chitahëhuati ibo bo qui ja acaniquë. Jaquirëquë quiha noitiria cabo qui toa parata acacani quiha. ³⁶Jabi tocaniquë José, naa Chipre ó conish cato. Arati xobó ca yonati ja ini quiha. Jabi naa José qui janë huëtza Chani chitahëhuati ibo bá ani quiha, naa Bernabé cato. Noba jói tsi “Nohiria mëbiti ibo” iqui noa. ³⁷Jabi jahuë mai Bernabé inianiquë jaa ri. Iniaxo tsi quiha Chani chitahëhuati ibo bo qui jahuë parata ja mëaniquë, noitiria cabo qui acacati.

Ananías, Safira, tihi cabá paracasnina

5 ¹Jatsi quiha joni huëtza, naa Ananías icanai cató jahuë mai inianiquë jaa ri, jahuë ahui Safira yaxo na. ²Iniaxo tsi quiha parata xatë ja jananiquë jamë bax na. Jahuë ahui qui jia ini quiha ja anina. Jatsi quiha parata tëxë ja bëniquë Chani chitahëhuati ibo bo qui. ³Ja bëquë tsi quiha ja qui Pedro chaniniquë:

—¿Jënahuarihax mi shina qui Satanás jicoha pa? Parata xatë mi jonëquë pë iniaxo na. Toca tsi Espiritu Santo qui mi quiaquë rë. ⁴Toa mai inianox pari tsi çmí-na ja iyamayamani? Jasca, ja iniahacaquë tsi jari mi parata ja iquë ra. Jama, noqui paracasquí tsi toa parata xatë roha noqui mi bëquë rë. Anoma tsi xo toca ca mi shinahaina iquia. Dios qui mi quiaquë rë, joni qui nomari —nëa tsi quiha ja qui Pedro nëcaniquë.

⁵Jatsi quiha Ananías rësoniquë, Pedro chani nicahax na. Mai qui ja paquëniquë. Jatsi quiha nohiria tëquë raquë-raquëniquë nicahax na. ⁶Jatsi joixo tsi quiha shinapayo bá jahuë yora yaboniquë raití no. Yaboxo tsi cacha boxo tsi ja maihuacaniquë.

⁷Tres hora quirëquë Ananias ahui jiconiquë, naa Safira icanai cato. Jari jahuë bënë rësoha nori ca ja nicayamani quiha. ⁸Jatsi Pedró nicaniquë:

—Ea yoahuë. ¿Tihi roha ca parata ma bichi, mato mai quëshpi na? —iquiina.

Jatsi quiha,

—Jabija. Tihi roha ca parata no bichitaquë —i Pedro qui ja niquë. Ja quiani quiha.

⁹Jatsi Pedró quëbiniquë:

—Jishopë. ¿Jëniriauxo nëca tsi mi shinaha pa. Espiritu Santo tanamaqui mia pë. Nicapa. Bëcani quiha rë mi bënë maihuahax cabo. Mia bichi bëcani quiha maihuaxëna —i ja qui Pedro niquë.

¹⁰Jatsi ja rësotapiniquë. Jatahë tsi quiha ja paquëniquë. Jatsi quiha shinapayobá jiconiquë. Jicoxo tsi ja jiscaniquë. Cacha boxo tsi quiha jahuë bënë ya raquëpina tsi ja maihuacanicuë. ¹¹Jatsi raquë-raquëniquë chahahuacanaibo tëquë. Jasca, raquëyoniquë nicanish ca nohiria huëtisa bo ri.

Acacani ca jisti bo

¹²Toatiyá tsi quiha Salomón Portal icanai cató tsi chahahuacanaibo catihi ipaoniquë araxëna. Toa xo tsi huëstima ca jisti bo Dios Chani chitahëhuati ibobá ani quiha, nohiria bo xërëquë xo na. ¹³Jama, jato bëta arati catiyamani quiha nohiria tëxë rë, jato chama bo qui raquëhi na. Jama, nohiria bo qui shinajiaxëni cabo chahahuacanaibo ini quiha. ¹⁴Toatiyá tsi jato qui riini quiha huëstima ca chahahuacanaibo paxa cabo, naa Ibo qui chitimicanish ca joni bo yoxa bo tëquëta. Jatiroha ca barí tsi jato maxo anini quiha. ¹⁵Jasca, Chani chitahëhuati ibobá acani ca jisti bo iqui tsi isicanaibo, iquicanaibo, tihi cabo nohiria bá bëcani quiha ja jënimahuahacacano. Bahí tsi jato oxati, jato huana bo, tihi cabo ó tsi ja janahacacani quiha Pedro ja manacano. Pedro tëbaquishi jato matarahai ca ó ja quëëcani quiha jënimahuahacati. ¹⁶Jasca, Jerusalén ca tëamë ca yaca huëtisa bo quima ax nohiria bëcani quiha. Isicanaibo, yoshi jaya cabo, tihi cabo ja bëcani quiha. Ja jënimahuahaca-canicuë jato tëquëta.

Chani chitahëhuati ibo bo tënëmahacanina

¹⁷Jatsi quiha Dios Chani chitahëhuati ibo bo qui arati ibo-iboria yosananicuë. Jato qui yosananicuë jahuë rabëti bo ri, naa saduceobo, naa “Bësotëquëyamaxëhi quiha nohiria” icanaibo. ¹⁸Yosanahax tsi quiha jato qui ja tsamicanicuë. Tsamixo tsi preso qui jato ja nanëcaniquë. ¹⁹Jatsi toa baquichá tsi quiha Ibo Diós raani ca angél preso caiti japëcaniquë. Japëcaxo tsi quiha preso cacha jato ja bënicuë ra. Jatsi jato qui ja yoanicuë:

²⁰—Bocata. Arati xobo nabirí tsi niixo xabahamati quinia paxa ca yoacana —iquiina.

²¹Jatsi huëaquë tsi quiha arati xobo qui ja jicocanicuë, naa ja yoahacacani jascaria. Jicoxo tsi nohiria bo tiisimatsijahuacanicuë. Jatsi quiha arati ibo ba cahënicuë jato rabëti bo ya. Cahëxo tsi quiha jodioba chama bo, yosibo, tihi cabo ja quënacanicuë chaninaxëna.

Jatsi quiha preso qui policía ja raacaniquë Chani chitahëhuati bo bëti. ²²Preso qui cahëxo tsi quiha Chani chitahëhuati ibo bo policía yopaniquë. Yama a ra. Jatsi ja bacacaniquë chama bo yoaxëna.

²³—Preso qui no cahëquë. Jënima toa caiti bo iquë ra.

Pëyëhama quiha jahuë candado iquë iqui noa. Jasca, caiti cacha jari nii iqui quiha jaha bësoti soldado bo ra. Jama, caiti japëcaxo tsi yama ca no jisquë pa. Mëquëya toa jato presó ca naquëtë iquë pa —i chama bo qui jaca niquë bacahax na.

²⁴Jatsi ja yoacani ca nicahax tsi quiha ja shina-risiquiyocaniquë, naa soldado ba capitán, arati ibo-iboria bo. Nicahax,

—¿Jënahuaría ni sa? —i jaca niquë.

²⁵Jatsi quiha chani paxa jaya ca joni jiconiquë. Jicohax,

—Jisi bocata. Arati xobo nabirí tsi nii quiha nanëhacahitahax ca joni bo ra. Toa xo tsi nohiria bo tiisimacani quiha ra —i jato qui ja niquë.

²⁶Jatsi mëri tsi capitán caniquë jahuë soldado bo ya. Jahari chama bo qui jato ja bëcaniquë. Ishima tsi toa Chani chitahëhuati ibo bo ja bëcani quiha nohiria bo qui raquëquí na. Nohiria bá jato acai ca ja quëscahuacani quiha. ²⁷Bëxo tsi quiha chama bo bësojó tsi jato ja nimacaniquë. Jatsi arati ibo ba chama bá jato nicaniquë:

²⁸—“Jesu yoati tsi nohiria bo tiisimayamacana” ¿i mato qui no yamayamahitaha ra? ¿Jënahuariacanai ra? Jerusalén tsi pacanahi quiha mato chani ra. Anoma tsi xo toa ma tiisimahaina. Jasca, noqui quësocasqui mato pë, toa Jesu nani quëshpi na —nëa tsi quiha arati ibo ba chama nëcaniquë.

²⁹Jatsi Pedro, Dios Chani chitahëhuati ibo bo, tihi cabá quëbiniquë:

—Jariapari tsi Dios no nicaxëti xo ra, joni bo nomari. ³⁰Noba naborëquëba Diós jahuë Jesu bësomayamëquë ra, naa cruzó tsi ma tooxayamëta ca jasca cato. ³¹Bësomaxo tsi quiha ja oquëhuayamëquë, jahuë mënëcayá ja ino. Chama jahuë Jesu qui ja ayamëquë Rëquëniniti Ibo, Xabahamati Ibo, tihi cabo iti.

³²Jabi toca xo ra. Jabija ca cahëxo tsi nohiria bo yoa-yoaqui noa ra, paraxoma. Tocahi quiha Espíritu Santo ri. Jasca, jahuë Chani nicacanaibo qui Espíritu Santo aqui Dios ra —nëa tsi quiha ja nëcacaniquë.

³³Jatsi quiha catinish ca yosibo caxa-caxaniquë ja yoacani ca nicahax na. Itsisnaniquë jato shinana ra. Jato ja acasani quiha.

³⁴Jama, jato ó niini quiha huësti ca chama, naa Gamaliel icanai cato. Yoba tiisimanish ca joni ja ini quiha. Jasca, nohiria qui shinajiaxëni ca naa joni ini quiha. Yosibo bësojó niixo tsi quiha naquëtë cacha Chani chitahëhuati Ibo bo ja raaniquë. ³⁵Raahax chanitsijaniquë:

—Jisa, Israël ca joni bá. Quiniacaxëcahuë, anoma ca naa joni bo qui ma ayamano. ³⁶Tobi ini quiha Teudas icanai cato. Joni-joniria ja ini ca ja quëscahuani quiha ra. Jasca, ja bëta cuatrocientos ca joni bo riini quiha nianaxëna. Toa joni acacanicuë ra. Jatsi pacanamahacani quiha jahuë rabëti bo tëquëta. ³⁷Jaquirëquë tobi iniquë Galileá ca Judas. Nohiria censo ini cató tsi toa joni jisiquini quiha. Joni bo misco ja mëpini quiha jaa ri. Jama, toa joni acacanicuë jaa ri. Jabayoni quiha jahuë rabëti bo ra. ³⁸Jatsi noho yoba tsi xo naa: Naa joni bo no motsayamano. Jato paquëmacana iquia. Jato chama yoí pi ja chanicano tsi quëyohacaxëhi quiha ja acaina iquia. Pacanaxëhi quiha jato rabëti bo ri. ³⁹Jama, Dios yonoco pi ja acano tsi yama tsi xo toa jato yonoco quëyoti mëtsa cato ra. Jatsi quiniacaxëcahuë, Dios yoi pasomaha iquinahi ma imitsa iqui na —nëa tsi yosibo qui Gamaliel nëcaniquë.

⁴⁰Jatsi quiha yosibo qui jia quiha jahuë yoba iniquë. ⁴¹Jatsi Dios Chani chitahëhuati ibo bo jahari ja quënacanicuë. Quënaxo tsi quiha jato ja rashacanicuë. Jatsi quiha jato ja yobanicuë, Jesu jané tsi ja chaniyamacano. Yobaxo tsi quiha jato ja paquëmacanicuë. ⁴²Jatsi quiha jatiroha ca barí tsi arati xobo xo tsi Xabahamati Ibo Jesu iqui ca ja yoa-yoacanicuë. Jasca, chahahuacanaiba xobo xo tsi tiisimatsijahuacanicuë.

Iglesia ca mëbicanaibo janëhacanina

6 ¹Toatiyá tsi chahahuacanaiba maxo anino tsi quiha jodioba joi chanicanaibo qui carayana ca joi chanihai ca jodiobá joi mëraniquë.

—Piti biyamahi quiha noba bënë imanish ca yoxa bo rë, barihaní tsi piti ja acaquë no —nëa tsi quiha jato jimibo qui ja nëcacanicuë.

²Jatsi quiha chahahuacanaibo tëquë Dios Chani chitahëhuati ibo bá quënaniquë ja caticano.

—Noqui yoi tsi xo Dios Chani no yoahai ca jënëhaina rë, piti, parata, tihi cabo otoxëna. Anoma quiha. ³Jatsi siete ca joni shinajiaxëni cabo mëracana, nobë xatë bá, toa ototi yonoco ati. Espiritu Santo rëamë ca

joni ja ixëti ca xo. Jasca, tiisi ja jayacaxëti xo. Jato qui naa ototi yonoco mëaxëqui noa ra. ⁴Mëaxo tsi xaba jayaxëqui noa bëhoxti, Dios Chani tiisimati —nëa tsi quiha jato qui Chani chitahëhuati ibo bo nëcaniquë.

⁵Jatsi raniniquë chahahuacanaibo tëquë, nica-hax na. Jatsi quiha siete ca joni bo ja bicaniquë ja yoahacacani jascaria. Jatsi Esteban ja bicaniquë, naa Dios qui chitiminish ca Espiritu Santó rëamënish ca joni. Jasca, Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Antioquía ó ca conish ca Nicolás, naa jodioba jabi binish ca carayana, tihi cabo quiha ja bicaniquë toa yonoco ja otocano. ⁶Jatsi quiha Chani chitahëhuati ibo bo bësojó ja janahacacanicuë. Jatsi jato bax ja bëhoxcana ca tsi jato mëquë jato ó ja janacanicuë shomahuaxëna.

⁷Toatiyá tsi quiha Dios Chani pacananicuë. Ani-aniniquë Jerusalén ca chahahuacanaibo. Jasca, Cristo qui chitiminiquë huëstima ca jodioba arati ibo bo ri ra.

Preso qui Esteban nanëhacarina

⁸Toatiyá tsi quiha chamaxëniria ca jisti bo Estebán aqui iniquë nohiria xërëquë xo na. Diós toa joni shomahuariani quiha, jahuë yonoco ja aquë no. Jasca, Espiritu Santo chama jayani quiha. ⁹Jama, ja qui caxa iniquë catiti xobó ca nohiria bo, naa Paquëmahacacanicuë ca Yonati bo icana ca maxo. Esteban qui tsi quiha joi mëratsijahuacanicuë. Jasca, jato maxo qui riiniquë jodiobo huëtsa bo ri, naa Cirene, Alejandría, Cilicia, Asia, tihi cabo mai ax bëcanish cabo. Esteban qui caxa ja icani quiha jato ri. ¹⁰Jabi Esteban qui joi ja mëracano tsi quiha Espiritu Santo tiisi tsi jato ja quëbiniquë. Esteban bëbotimaxëni ja icani quiha, ja quëbihai ca iqui na. ¹¹Jatsi quiha parata joni bo qui ja acanicuë quiahuamaxëna. Acax tsi quiha,

—“Moisés yamabo, Dios, tihi cabo pasomaha chanihi quiha Esteban ra. No nicaquë ra. Anoma quiha” tihi ca tsi icana —i joni bo qui jaca niquë pë.

¹²Jatsi ja quiacanicuë Esteban qui nohiria bo caxahuaxëna. Jatsi quiha itsisnanicuë nohiria bo, yosíbo, Dios yoba tiisimacanaibo tëquëta. Caxahi tsi quiha Esteban qui ja tsamicanicuë. Ratënicuë Esteban. Tsamixo tsi quiha jodioba chama bo qui ja boniquë ja qui quësoxëna. ¹³Jatsi quiha chama bo qui chanitsi quiha quiacanaibo niquë.

—Noba arati xobo, Moisés yoba, tihí cabo pasomaha chanihi quiha naa joni ra. Anoma tsi xo toa ja chani-chanihaina ra. ¹⁴Jasca, “Noba arati xobo potasxëhi quiha naa Nazarét ca Jesu” ii quiha pë. Jasca, “Noqui Moisés yamabá ani ca jabi bo rarinamaxëhi quiha ra” tihí ca tsi ii quiha ra. No nicahitaquë ra —i quiha jaca niquë quiahi na.

¹⁵Jatsi quiha toá ca naquëtë ca tsahonish ca chama bá Esteban bëisniquë. Bëis-xo tsi quiha ángel bëmana jisiria ca jahuë bëmana manëhai ca ja jiscaniquë.

Estebán quëbinina

7 ¹Jatsi quiha arati ibo-iboriá Esteban nicaniquë:
—¿Jabija ni naa mi qui ja quësocanaina? —iquina.

²Jatsi Estebán quëbiniquë:

—Ea nicaparicana, ëbë xatë bá, noho jahëpa bá. Mesopotamia maí tsi Abraham yamabo racano tsi quiha noba oquë-oquëria ca Dios ja qui jisiquiniquë ra, naa Harán racahi ja canox pari no. ³Toatiyá tsi quiha, “Mi mai, mi jimibo, tihí cabo jisbëriana. Mai huëtisa, naa mi qui ë jismaxëhai ca mai qui cata” i ja qui noba Dios ni quiha. ⁴Jaha tsi quiha Abraham riquiniquë Caldea mai ax na. Riquicaya tsi quiha Harán mai icanai ca qui ja caniquë racahi na. Jatsi Abraham jahëpa rësoniquë. Ja rësoquë tsi quiha nëri naa mai qui, naa ma racahai ca qui Diós raaniquë. ⁵Raaxo tsi quiha naa mai yoi ja qui Diós ayamaniquë ibohuati. Mai mishni roha ca ja qui acacayamani quiha toatiyá no. Jama, “Mia, mi चाहितaxocobo, tihí cabo qui naa mai axëquia, ibohuati” i ja qui Dios ni quiha, baquë Abrahám jayanox pari no. ⁶Jasca, “Naa mai niabayacaxëcani quiha mi चाहितaxocobo carayanaba maí tsi racaxëna. Toá tsi carayanaba yonati bo icaxëcani quiha mi चाहितaxocobo. Cuatrocientos ca año no tsi jato yosicaxëcani quiha toa carayanabo ra. ⁷Jasca, toa carayanabo copixëquia, naa jato yonamixëniria cabo. Jaquirëquë toa carayanaba mai jisbayacaxëcani quiha mi चाहितaxocobo naa mai ó tsi ë qui araxëna” nëa tsi noba Abraham yamabo qui Dios nëcaniquë. ⁸Jatsi quiha Abraham yamabo qui jabi paxa ca, naa jibirishati jabi Diós aniquë, ja parayamahai ca jismaxëna. Jatsi quiha Abraham yamabá jahuë baquë Isaac jibirishaniquë, huësti ca semana ja jayaniquë no. Jasca, Isaac yamabá jahuë baquë Jacob jibirishaniquë jaa ri. Jaquirëquë Jacob yamabá jahuë doce ca baquë bo ri jibirishaniquë ja cocaquë no.

⁹Jabi Jacob doce ca baquë bo noba naborëquëbo ini quiha. Jatsi quiha jato noma José qui noba naborëquëbo yosananiquë. Yosanaxo tsi quiha carayana ca comerciante bo qui jato noma ja iniacaniquë, Egipto mai qui ja bocano. Toá tsi quiha yonati José iniquë rë. Jatsi, ja bëta Dios ini quiha. ¹⁰Toá tsi José tënë-tënëni quiha. Jatsi Diós José mëbirianiquë. Tiisi ja qui ja ani quiha. Jatsi José tiisi Faraón jisniquë, naa Egipto chama-chamaria. Jisi tsi quiha jahuë mai tëquë, jahuë xobó cabo, tihì cabo José qui ja mëaniquë otojahuano iquish na.

¹¹Toatiyá tsi quiha Egipto, Canaán, tihì ca maí ca nohiria bá tënë-tënëniquë. Piti ja biniacani quiha. Jasca, binianiquë José rëquëmë bo ri, naa noba naborëquëbo. Yama ja jayacani quiha piti. ¹²Jatsi Egipto ó ca piti ini ca nicaxo tsi quiha jahuë baquë bo Jacob yamabá raaniquë, Egipto mai qui ja shishocano. Toa xo tsi quiha trigo ja copicaniquë piti. ¹³Jaquirëquë jahuë rëquëmë bo biniatëquëniquë. Biniahax Egipto qui ja bacatëquëcaniquë. Toatiyá tsi quiha “Mato noma xo ëa ra” i jato qui José ni quiha. Jasca, Faraón qui jahuë rëquëmë bo ja boniquë cahëmaxëna. ¹⁴Jaquirëquë quiha jahuë jahëpa qui chani José raaniquë Egipto mai qui ja jono. Jatsi quiha ja bëyocaniquë Jacób-nabo tëquëta, naa setenta y cinco ca nohiria. ¹⁵Egipto mai qui cahëhax toá tsi ja racacaniquë. Jasca, toá tsi ja rësoyocaniquë, naa Jacob, noba naborëquëbo. ¹⁶Jatsi xëni huëtsa quiha Jacob xao bo, noba naborëquëba xao bo, tihì cabo jahari ja bëcaniquë Canaán mai qui. Toá tsi quiha, naa Siquem icanai cato ax tsi quiha ja maihuahacaniquë. Jabi toa Siquem ó ca maihuati mai noba Abraham yamabá copini quiha Hamor icanai ca baquë bo quima.

¹⁷Jatsi quiha cuatrocientos ca año bo, naa Abraham yamabo qui Diós yoani ca chani jatipaimano tsi quiha noba jimibo ani-aniniquë. Huëstima tsi ja icanì quiha Egipto maí no. ¹⁸Jasca, toatiyá tsi quiha noba jimibo yonatsi Egipto chama huëtsá huaniquë. José-nabo jaca nori ca ja cahëyamani quiha rë. ¹⁹Jasca, noba jimibo qui caxa ja ini quiha. Caxaxo tsi quiha jato ja para-paraniquë. Jasca, jato cobëna ca baquë bo ja niabëriama-niquë rë, jato rësomacatsi na. ²⁰Toatiyá tsi quiha noba Moisés coniquë ra. Jiaria ca baquë ja ini quiha. Toa baquë Diós shomahuaniquë. Tres oxë no tsi quiha ja shinahamahacaniquë jahuë xobó no. ²¹Jatsi quiha xobo cacha ja jonëcaniquë Faraón qui raquëquí na. Jatsi Faraón jahinì

jisniquë. Jisi tsi quiha Moisés pistia jahuë xobo qui ja boniquë shinahamaxëna. Jahuë baquë jascaria tsi ja shinahamahacani quiha. ²²Jatsi quiha Egipto tiisi, jato jabi bo, tihi cabo Moisés tiisimahacaniquë. Toca tsi quiha joni-joniria ja manëniquë. Oquënaniquë jahuë chani, ja acai ca tëquë.

²³Cuarenta año bo jayaxo tsi quiha jahuë jimibo Moisés jiscasniquë. ²⁴Jato tsaya-tsayaquí tsi quiha noitiria ca rashahacahai ca joni, naa jahuë jimibo ja jisniquë. Jatsi jabë xatë ja mëbicasniquë. Jatsi quiha toa rashahai ca Egipto ca carayana Moisés tëpasniquë copixëna. ²⁵Tëpasxo tsi quiha jato rëquëniniti ibo iti ó ja pasoniquë, toa mai quima ax jato tsëcaxëna. “Díós raani ca joni tsi xo naa ra noqui mëbiti” i jaca ti ó ja pasoni quiha. Jabi Moisés ja bicasyama-caniquë jato rëquëniniti ibo iti. ²⁶Jatsi huëaquë dos ca jimibo iquinahai ca Moisés jisniquë. Jato rabënamacatsi tsi “¿Jëniriahax iquinacanai rë? Mabë xatë bo xo mato ra” i jato qui ja ni quiha. ²⁷Jatsi quiha joni huëtisa yosihai ca joni Moisés shitijihaniquë. Shitijihacax tsi “¿Noba chama ni mia pa? ¿Tsohuëcaracá mi qui chama aca pa, noqui yobati? ²⁸Tonia ëa acasqui mia ra, naa Egipto mi aquitaha jascaria” i Moisés qui ja ni quiha. ²⁹Jatsi Moisés raquëniquë nicahax na. Raquëhax tsi quiha Madián mai qui ja jabaniquë. Toá tsi ja racaniquë carayanabo ya. Ahui bichi tsi dos ca baquë bo ja saihuaniquë toa xo na.

³⁰Jaquirëquë cuarenta año bo huinocaquë tsi quiha Moisés qui ángel jisiquiniquë, mëshohai ca pëtoro ó no. Sinaí xabacha tahë tsi Moisés ini quiha. ³¹Chihi jisi tsi quiha ja ratëniquë, “¿Jahuë ni naa sa?” iquiina. Jatsi pëtoro qui ja basimaniquë tsayaxëna. Basimaxo tsi quiha Iboja joi ja nicaniquë: ³²“Mi naborëquëba Dios xo ëa ra. Abraham, Isaac, Jacob, tihi caba Dios xo ëa ra” i ja qui Dios ni quiha. Jatsi mëmë-mëmëniquë Moisés raquëhi na. Pëtoro qui ja tsayacasyamani quiha. ³³Jatsi quiha, “Mi zapato bo tsobohuë. Roa xo naa mai ra, naa mi niihai cato. ³⁴Noho Egiptó ca nohiria bá tënëhai ca jisquia ra. Ja ëësicanaí ca nicaquia ra. Ja tsi xo toa ë botëquë jato paquëmaxëna. ¿Canomani? Jahari Egipto mai qui mia raaquia ra” i ja qui Ibo niquë.

³⁵Jabi noba jimibá niani ca joni Díós biniquë ra, jato rëquëniniti ibo iti. “¿Noba chama ni mia pa? ¿Tsohuëcaracá mi qui chama aca pa, noqui yobati?” i jaca ni quiha naa joni tsayahax na. Jama, jato qui Moisés raahacaniquë ra jato rëquëniniti ibo iti. Toa pëtoró ca

jisiquihai ca angél noba Moisés jahari raaniquè noba jimibo ja xabahamano. ³⁶Jabi naa jasca ca Moisés noba jimibo mëpiniquè ra Egipto mai quima. Jasca, jisti-jistiria bo ja aniquè ra, Egipto, Ia Shini, Sinaí xabaca, tihi cabo xo na. Cuarenta año no tsi quiha ja tocaniquè ra. ³⁷Jasca, “Mato qui jahuè chani yoati ibo huètsa raaxèhi quiha Dios mato mëbiti. Mato quima tsèquëxèhi quiha naa joni ra” i jahuè jimibo qui Moisés yamabo ni quiha. Toca ca yoanish ca Moisés tsi xo naa ra. ³⁸Jasca, xabachá tsi Dios qui arati noba jimibo catiquè tsi quiha Maca Sinaí ca ángel ya tsi chaniniquè Moisés roha, noba jimibo nomari. Toa xo tsi quiha Dios yoba yoi ja biniquè noqui ati ra.

³⁹Jama, naa Moisés noba jimibá banahuacasyamaniquè pè. Jato qui yoi quiha. Jahari Egipto mai qui ja bacacscaniquè pè. ⁴⁰Jatsi quiha “Dios bo noqui mi ano ra, noba rëquëniniti ibo bo iti. Yama xo Moisés ra. ¿Jahuènia caraca tia?” i Aarón qui jaca ni quiha, Moisés banahuacasyamahi na. ⁴¹Toatiyá tsi quiha ídolo ja acaniquè pè. Toro baquè jahuè jaria ini quiha. Axo tsi quiha tëpas-hacanish ca yohina bo ja qui ja bëcaniquè pè toa ídolo ranihuaxèna. Jato qui jia ini quiha ja acanina.

⁴²Jatsi jato quima Dios casoniquè. Jato noma jabi qui jato ja mëaniquè, oxè, bari, huishtima, tihi cabo qui ja aracano. Jabi ja tocacani ca Dios Chani yoanish cató yoani quiha:

“Cuarenta xèni no tsi quiha yohina bo ma tëpasniquè; mahitsa. E qui ja acacayamacaniquè rë, Israél cabá; mato mahitsa ca dios bo qui ja acacani iqui na.

⁴³Jatsi Moloc icanai ca dios qui ma ara-araniquè rë, jahuè arati tapasa mato bëta bohi na.

Jasca, Renfán icanai ca huishti qui ma ara-araniquè rë.

Tihi ca ídolo bo ma aniquè rë, arati.

Ja quëshpi tsi Babilonia mai oquèri mato pacanamaxèquia ra” i Dios ni quiha.

⁴⁴Jasca, xabachá racapama tsi quiha arati oxti noba naboyamabá jayapaoniquè. Jabi Moisés jisni ca planes jascaria tsi toa arati oxti acacaniquè, naa Diós Moises yoani jascaria. ⁴⁵Toa arati oxti noba naboyamabá jayapaoniquè. Jatsi Moisés quirèquè quiha Josue yaxo tsi noba naboyamabá toa arati oxti bèniquè noba mai qui. Jatsi carayanaba mai quiha noba naborèquèbá biniquè ra. Toa mai ó tsi noba naborèquèbo rëquè bocaquè tsi

quiha toa carayanabo Diós jabamaniquë. Jatsi toá tsi huëstima ca xëni no tsi quiha toa arati oxti chitëniquë. David yamabá yonati chitahëhuaquë tsi jari tobi toa arati oxti i-ipaoni quiha. ⁴⁶Toatiyá tsi arati xobo paxa ca David yamabá acasniquë. “Noba Jacob yamaba Dios bax arati xobo acasquia, racati” i ja ni quiha. Jasca, Diós noba David shomahuarianiquë. ⁴⁷Jama, toa arati xobo David yamabá ayamani quiha, jahué baquë Salomón ja nori. ⁴⁸Jasca, joni bá acai ca xobó tsi racayoiyamahi quiha Dios ra. Jabi nëcahi quiha Dios ra:

⁴⁹“Naipa xo tsi yonaquia;
noho tsahoti jascaria xo ra.
Mai xo tsi yonaquia;
noho tahë iti jascaria xo ra.
¿Jënahuariaxo raca ë bax xobo ma ana ra?
Jatiroha ca iti ó xo ëa ra.

⁵⁰Jasca, ¿noho mëquënë tsi jatiroha ca acacayamani?”
i Dios ni quiha.

⁵¹‘Jisa, jonibá. Noba naborëquëbo jascaria xo mato rë. Mahitsa ca dios bo, jabi bo, tihi cabo ja banahuacaniquë. Jishopë, tocaqui mato ri iquia, naa carayanabo jascaria. Mato shina qui jicotimaxëni xo Dios Chani rë. Jasca, Espíritu Santo joi nicacasyamaxo mato jaari ra. ⁵²Jisa; ëa yoacana. ¿Jëni ca Dios Chani yoati ibo mato naborëquëbá tënëmayamayamani? Dios Chani yoanish cabo tëquë ja acaniquë iquia. “Joxëhi quiha Mëstëxëni ca Yonati” i jaca quë tsi quiha tihi cabo mato naborëquëbá aniquë rë. Jaboqui tsi naa Mëstëxëni ca ma ayamëquë mato ri ra. Carayanabo qui ma mëayamëquë iquia, ja acacano iquish na. ⁵³Jabi tocamëquë mato, naa Dios yoba binish cabo ra. Jabi angél mato qui ani ca yoba nicayamaqui mato rë —nëa tsi quiha toa chama bo qui Esteban nëcaniquë.

⁵⁴Esteban chani nicapama tsi quiha itsisnarianiquë jato shinana. Caxaxëniria ja icani quiha ra. Esteban qui anomaria ini quiha ja caxacanaina. ⁵⁵Jama, nai Esteban bëisniquë. Espíritu Santo rëamë ja ini quiha. Bëisquí tsi quiha Dios oquë-oquëria, ja mënëcayá ca nii ca Jesu, tihi cabo ja jisniquë. ⁵⁶Jisi tsi quiha,
—Tsayapa. Japëquëhi quiha naipa ra. Nohiria Baquë, naa Jesucristo jisquia ra. Toá xo ra; Dios mënëcayá tsi nii xo —nëa tsi quiha Esteban nëcaniquë.

⁵⁷Jatsi quiha jato joi ja choshacaniquë jahuë chani nicacasyamaxo na. Jasca, ja pamapoicaniquë. Joi choshapama tsi quiha ja qui ja jabayocaniquë axëna. ⁵⁸Tsamixo tsi quiha yaca cache ja xërecaniquë axëna. Toa xo tsi quiha Esteban ja acaniquë maxaxá no. Jasca, ati ibo bá jato sahuëti bo janani quiha shinapayo tapaí, naa Pablo icanai cato. ⁵⁹Tsobocoxo tsi quiha Esteban qui maxax bo ja niacaniquë. Rësopama tsi quiha Esteban bëhoxniquë:

—Noho shina bihuë, Ibo Jesú —iquiina.

⁶⁰Jatsi quiha ja mëniniquë. Mënihax,

—Jato jocha shina-bënohuë, Ibobá —iriatsi ja niquë.

Jatsi ja naniquë.

8 ¹Jabi toá tsi quiha Pablo ini quiha. Ja qui jia ini quiha ja acanaina.

Chahuacanish cabo Pabló acasnina

Toa barí tsi quiha Jerusalén ca chahuacanaibo tënëmati nohiria chama bá chitahëhuaniquë pë. Jatsi pacanamahacayoniquë chahuacanaibo tëquë. Jodioba maí ca departamento huëtsa bo, Samaria mai, tihi cabo qui ja jabayocani quiha. Jerusalén tsi chitëniquë Chani chitahëhuati ibo bo roha. ²Jatsi quiha Dios noixëni ca joni bá Esteban maihuaniquë. Maihuahax ja ara-araconacaniquë.

³Jatsi chahuacanaibo quëyotsi Pabló huaniquë. Quëyopama tsi quiha xobo, xobo huëtsa, xobo huëtsa, tihi cabo qui Pablo jiconiquë chahuacanaibo tsëcaxëna. Tsëcaxo tsi quiha preso qui jato ja nanëniquë.

Samaria mai qui Felipe canina

⁴Jabapama tsi quiha Dios Chani chahuacanaibá yoabonaniquë. Jatiroha ca iti xo tsi ja yoacani quiha. ⁵Toatiyá tsi quiha Samaria maí ca yaca qui Felipe caniquë. Caxo tsi quiha Xabahamati Ibo Jesu ini ca ja yoaniquë. ⁶Jia tsi quiha jahuë chani ja nicacaniquë. Ja acai ca jisti bo jisi tsi ja yoani ca ja chahuacaniquë jato ri. ⁷Jatsi jënimahuahacaniquë yoshi jayanish ca huëstima cabo. Tsëquëpama tsi jato joi ja choshacani quiha. Jasca, yora choni jayanish cabo, tapiyamacanaibo, tihi cabo jënimahuahacaniquë jato ri. ⁸Jatsi quiha rani-raniquë toa yacatá ca nohiria bo.

⁹Jama tobi quiha Simón icanai ca iniquè toa yacatá no, naa yobè i-ipaonish cato. Ja ani cató tsi quiha Samariá ca nohiria bo ratè-ratèniquè. Jasca, jamè shinamixëniria ca joni ja ini quiha. ¹⁰Jasca, ja qui chama bo, nohiria bo, tihi ca nohiria tèquétá chahahuapaoni quiha.

—Anomaria tsi xo naa joni chama ra. Tonia Dios chama jaya xo ra —i nohiria bo paoniquè ja yoati na.

¹¹Yobè ja ini iqui tsi nohiria bá chahahuapaoniquè. Naama tsi ja qui ja nicacani quiha. ¹²Jama, Dios Chani Felipé yoaquè tsi quiha ja quima Dios quiri ja bèsocaniquè. Diós nohiria bo otocatsaina, Xabahamati Ibo Jesu iquiina, tihi cabo Felipé yoa-yoaniquè. Jatsi chahahuahax tsi quiha toa nohiria ashimahacaniquè, naa joni bo, yoxa bo, tihi cabo tèquè. ¹³Jatsi quiha Jesu qui chitiminiquè Simón ri. Ja ashimahacaniquè jaa ri. Ashimahacaxo tsi quiha Felipe ja banahuaniquè. Ja ratè-ratèniquè acacanish ca jistiria bo jisi na.

¹⁴Jatsi quiha Samariá ca nohiria bá Dios Chani chahahuani nori ca Jerusalén ca Dios Chani yoati ibo bá nicaniquè. Nicaxo tsi quiha Pedro, Juan, tihi cabo ja raacaniquè ja tsayacano iquish na. ¹⁵Samaria mai qui cahèhax chahahuacanaibo bax ja bëhoxcaniquè, Espíritu Santo ja bicano. ¹⁶Jari jato qui Espíritu Santo botèyamani quiha. Ibo Jesu jané roha tsi ja ashimahacacani quiha. ¹⁷Jatsi quiha nohiria ó tsi jato mëquè Pedro, Juan, tihi cabá jananiquè. Jatsi Espíritu Santo ja bicaniquè.

¹⁸Dios Chani yoati ibo bá jato mëquè nohiria ó janahai cató tsi Espíritu Santo acacani nori ca Simón jisniquè. Jisi tsi quiha Pedro, Juan, tihi cabo qui parata ja acasniquè toca ca chama bixèna.

¹⁹—Toca ca chama è qui ri acana. Espíritu Santo nohiria bá bino ra, noho mëquè jato ó è janahai cató no —i jato qui ja niquè.

²⁰Jatsi Pedró quèbiniquè:

—Mi parata ya tènètiya qui cata. ¿Jènahuariaxo raca Diós acai ca chama paratá tsi copiti mi jascahuana? ²¹No bëta yonoconabèquitimaxèni xo mia ra, Dios basi mi shinahai ca nori iqui na. Anoma quiha. Jatsi ²²mi shinahai ca yoi ca quima casohuè. Mèri tsi Dios qui bëhoxhuè, mi shinahai ca yoi ca ja masano ra. ²³Yosaria ca mi nori ca jisquia ra. Mía yonahi quiha mi shina ó ca jocha ra —nèa tsi Simón qui Pedro nècaniquè.

²⁴Jatsi Simón raquèniquè. Raquèhax,

—E bax bëhoxcana ra, naa mi yoaha ca Diós èa copiyamano —i Simón niquè.

²⁵Jatsi toa yacata xo tsi Ibobá Chani yoahax Jerusalén qui ja bacacaniquë. Bacapama tsi quiha huëstima ca Samariá ca yaca bo xo tsi Dios Chani ja yoabonacaniquë ra.

Etiopía ca chama Felipé bëchanina

²⁶Jatsi quiha Felipe qui Ibobá raani ca ángel chaniniquë:
—Niihuë. Sur quinia tsi cata. Toá xo Jerusalén quima Gaza quinia ca bahi ra —iquiina.

Xabachá ca nacohai ca bahi ja ini quiha. ²⁷Jatsi quiha Felipe caniquë. Bahi qui cahëxo tsi quiha Etiopía maí ca carayana ja jisniquë. Jahari bahí tsi cohi ja ini quiha. Jabi chama naa joni ini quiha, naa jahuë país ca parata obësoti ibo-iboria. Jahuë país ca yoxa chama bax ja yonoconi quiha, naa Candace icanai cato. Jabi Jerusalén qui naa joni caniquë arahi na. ²⁸Jatsi quiha jahuë mai qui bacapama tsi quiha Dios papi tsayahi ja iniquë; caritá tsi tsaho. Dios Chani yoati ibo Isaías yamabá quënëni ca tsayahi ja ini quiha. ²⁹Jatsi quiha Espíritu Santo Felipe qui chaniniquë:

—Cata. Toa johai ca carita mi bëchano —iquiina.

³⁰Jatsi Felipe carita jisi caniquë. Capama tsi quiha joni joi ja nicaniquë. Isaías quënëni ca tsayahi ja ini quiha, joi bëro cató no.

—¿Japa mi tsayahai ca cahëhai? —i joni qui ja niquë.

³¹Jatsi joní quëbiniquë:

—¿Jënahuariaxo raca ë cahëna rë? Yama tsi xo toa ë qui naa chani bërohuahaina rë —iquiina.

Jatsi Felipe qui joi ja amaniquë ja bëta ja tsahono.

³²Jabi ja tsayani ca tsi xo naa:

“Namëhacati ja mëpihacaquë ra, oveja jascaria.

Namëjahuacano tsi quiha ja pasiquë, naa oveja jascaria jahuë rani maxcohacaquë no.

³³Ja bërabihuahacaquë ra.

Ja qui chama bá nicayamaquë rë.

Yoanoma tsi xo toa ja bëta bësobëquicanaibá acana ra.

Mëri tsi naa joni acacaquë ra”

i ja tsayani ca ni quiha, naa Dios papi ó cato.

³⁴Jatsi chamá Felipe nicaniquë:

—Ea mëbihuë. ¿Tsohuë yoati tsi chanihi ni Isaías sa? ¿Jamë yoati ni? ¿Joni huëtza yoati ni? —iquiina.

Carayana Jesu qui chitiminina Los Hechos 8.31

³⁵Jatsi quiha ja tsayahai ca nori ca bërohuati Felipé chitahëhuaniquë. Toa chani bërohuapama tsi quiha Jesu yoati chani jia ca ja yoaniquë. ³⁶Bahí tsi copama tsi quiha jënë toro pistia ca qui ja cahëcaniquë. Cahëhax,

—Tsayapa. Toá xo jënë ra. ¿E ashimahacati ma ni? —i Felipe qui chama niquë.

³⁷Jatsi,

—Jesu qui pi mi chitimiyoino tsi ¿ai canomani? —i Felipe niquë. Jatsi chamá quëbiniquë:

—Jaahuë. Dios Baquë yoi ca Jesu nori ca chahahuaquia ra —iquiina.

³⁸Jatsi jahuë carita ja mënimahaca tsi jënë qui ja bocaniquë. Toa xo tsi quiha Felipé chama ashimaniquë. ³⁹Jatsi tëmahinajacano tsi quiha Espíritu Santó Felipe mëbitapiniquë. Jistëquëyamani quiha Etiopía ca chama. Jatsi chama rëtsaminiquë jahuë mai qui. Rani tsi ja ini quiha. ⁴⁰Jatsi Azoto yacatá tsi Felipe jisiquitapiniquë pa. Toa xo tsi quiha Dios Chani ja yoaniquë. Yoaxo riquiquiria tsi quiha Dios Chani ja yoabonaniquë Cesarea qui caquí na.

Jesu qui Pablo chitiminina

Hechos 22.6-16; 26.12-18

9 ¹Toatiyá tsi quiha chahahuacanaibo Pabló quëyocasniquë. Anomaria ini quiha jato ja roahaina. Quëyocatsi tsi jodioba arati ibo bo qui ja caniquë, ja shinahai ca yoahi na. ²Caxo tsi quiha carta bo, naa Damasco yacatá ca chama bo qui joihuati carta ja baaniquë. Jabi Damascó ca chahahuacanaibo tëquë, naa joni bo, yoxa bo tëquë, tihì cabo qui ja tsamicasni quiha, jahari Jerusalén qui boxëna. ³Jatsi Damasco yaca qui basimajano tsi quiha ja qui mana ca huëa-huëaria ja qui huahuatapiniquë. ⁴Mai qui paquëxo tsi quiha ja qui chanihai ca joi Pabló nicaniquë.

—Jisa Pabló. ¿Jënixo tsi noho rabëti bo tënëma-tënëmahai rë?
—i ja qui joi niquë.

⁵Jatsi,

—¿Tsohuë ni mia, Ibobá? —i Pablo niquë.

Jatsi,

—Jesu xo ëa ra. Noho rabëti bo tënëmaqui mia rë. Niitsina. Yaca qui mi jicono ra. ⁶Toa ax tsi mi qui yoahacaxëti xo toa mi axëti cato —i ja qui joi niquë.

⁷Jabi toa joi nicacaniquë Pablo banahuahai ca joni bo ri. Nicahax ja shina-risiquicaniquë. Yama ca ja jiscani quiha. ⁸Jatsi quiha Pablo joiniquë. Niihax ja bëpëquëniquë. Bëco quiha ja iniquë ra. Ja taisyamani quiha. Jatsi quiha Damasco yaca qui Pablo ja mëpicaniquë. ⁹Jatsi tres bari tsi quiha ja taisyamaniquë. Jasca, piti, jënë, tihì cabo ja ayamaniquë.

Pablo qui Ananías raahacanina

¹⁰Jabi Damasco yacatá tsi racaniquë Ananías icanai cato; naa Ibo qui chitiminish ca joni. Naa joni qui noba Ibo jisiquiniquë ja tënëmëhai cató no. Jisiquihax,

—Ananiás —i ja qui Ibo niquë.

Jatsi,

—Nëá xo ëa, Ibobá —i ja qui Ananías niquë.

¹¹Jatsi,

—Mëstëxëni icanai ca bahi qui catá. Toá xo xobo ra. Jahuë ibo tsi xo Judas. Jahá chitëhi quiha Pablo, naa Tarsó racapaonish cato. Jaha xo tsi nicahuë. Jaboqui bëhoxhi quiha. ¹²Jasca, ja tënëmëhai

cató tsi mia ja jisquë ra. Jahuë naquëtë qui mi jicohaina, mi mëquënë tsi jahuë bëro mi motsahaina tismaxëna, tihi ca tsi ja jisquë tēnamëquí na —nëa tsi quiha Ibo nēcaniquë Pablo yoati na.

¹³Jatsi Ananiás quëbiniquë:

—Jishopë, Ibobá. Huëstima ca nohiria bá ëa yobayamëquë naa joni yoati na. “Jerusalén ca chahahuacanaibo tēnemahi quiha” icani quiha ra. Anoma xo naa joni iquia. ¹⁴Jasca, nēri ja johitaquë rē noqui, naa mi qui chitimicanaibo qui tsamixëna. Carta jaya quiha arati ibo ba chama bo jismati. Preso qui noqui bocatsi quiha iquia —i Ibo qui Ananiás niquë.

¹⁵Jama, Ibo nēcaniquë:

—Cata. Toa joni ë biniquë, carayanabo, país ca chama bo, jodiobo, tihi cabo qui noho Chani ja bono. ¹⁶Jasca, noho janë iqui tsi ja tēnë-tēnëxëhai ca ja qui jismaxëquia —i Ananiás qui Ibo niquë.

¹⁷Jatsi quiha Pablo mērahi Ananiás caniquë. Jahuë xobo qui jicoxo tsi quiha Pablo ó tsi jahuë mëquë ja jananiquë. Janahax,

—Jisa, ëbë xatë Pabló. Ibo Jesú ëa raaquë, naa bahí tsi mi qui jisiquihitahax ca jasca cato. Ea ja raaquë ra, mi taistëquëno, Espiritu Santo mi rëahacano iquish na —nëa tsi quiha Pablo qui Ananiás nēcaniquë.

¹⁸Jatsi quiha Pablo taistapiniquë ra. Jahuëcaraca, naa sani tsapa jascaria ca jahuë bëro quima ririquiniquë. Jatsi jënima quiha jahuë bëro iniquë. Jatsi Pablo joiniquë. Jasca, ja ashimahacanicuë. ¹⁹Jatsi ja oriquiniquë. Oriquihax ja chamaniquë. Jatsi quiha toa Damascó ca chahahuacanaibo ya ja chitënicuë ichariama ca barí no.

Damasco xo tsi Dios Chani Pabló yoanina

²⁰Chahahuaxo tsi quiha jodioba catiti xobo bo xo tsi Dios Chani yoati Pablo chitahëhuaniquë. Yoahi tsi,

—Dios Baquë yoi xo Jesu ra —i jato qui ja niquë.

²¹Jatsi ratëyocanicuë jahuë chani nicanish cabo.

—Jia ma. ¿Jerusalén ca Jesu qui chitiminish cabo tēnëmapaonish ca ma ni naa sa? ¿Nëá ca chahahuacanaibo qui tsamihi ja joyamayamahitaha? ¿Jerusalén ca arati iboba chama bo qui ja bocasyamayamahitaha? —nëa tsi quiha nohiria bo nēcaniquë jahuë chani nicahax na.

²²Jama, raquëxoma tsi quiha Dios Chani Pabló yoa-yoanicuë. Cristo, naa jato Xabahamati Ibo Jesu iqui ca jato

ja jismani quiha. Jama, toa Damascó ca jodiobá jahuë chani chahahuayoicasyamaniquë rë. Pablo chani quëbitimaxëni ja icani quiha.

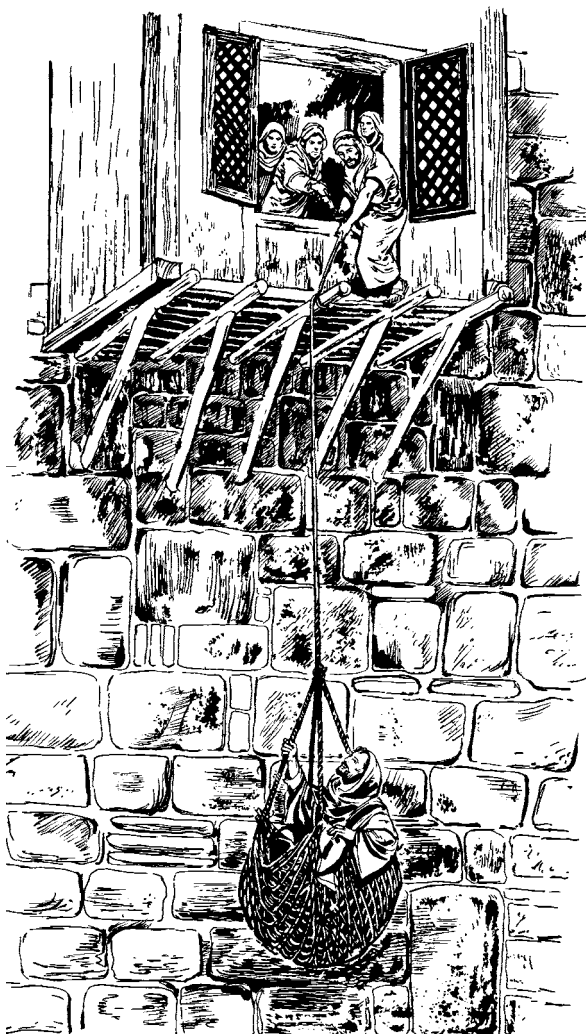
Damascó ca jodiobá Pablo acasnina

23 Jatsi quiha jodioba chama bá Pablo acasniquë huëstima ca

bari quirëquë. Ati planes ja acani quiha shinaxo na. 24 Jama, ja acascanai ca Pabló nicaniquë. Jatsi ja quinia-quinianiquë. Jatiroha ca bari, jatiroha ca baquicha, tihi cató tsi quiha yacatá ca caiti bo ó ja bësocaniquë axëna.

25 Jama, quinia huëtsá tsi quiha Pablo paxaniquë ra. Baquichá tsi quiha yacatá ca panë xo tsi Pablo chahahuacanaibá botëmaniquë mai qui. Cacano tsi ja botëni quiha. Toca tsi quiha Pablo paxaniquë.

26 Jatsi Jerusalén qui cahëhax tsi quiha Jerusalén ca chahahuacanaibo qui Pablo riicasniquë. Jama, ja qui ja raquëcaniquë. Chahahuahai ca ja iqui ca ja quëscahuayamacani

Baquichá tsi Pablo paxanina

quiha. ²⁷Jatsi quiha Bernabé Pablo mëbiniquë. Chani chitahëhuati ibo-iboria bo qui Pablo ja boni quiha. Boxo tsi quiha Pablo qui ocapijani ca jato qui ja yoaniquë. Yoaquí tsi quiha Damasco quinia ca bahí tsi ja qui Ibo jisiquinina, ja qui Ibo chaninina, Damasco xo tsi Ibo Chani ja yoanina, tihi cabo jato qui ja bërohuaniquë. ²⁸Jatsi quiha Chani chitahëhuati ibo bo ya Pablo co-coniquë. Jasca, toa xo tsi Iboha Chani ja yoa-yoaniquë raquëxoma. ²⁹Jama, ja bëta joi mëraniquë carayanaba joi chanihai ca jodiobo. Jato qui yoi ini quiha ja chanihaina. Ja iqui tsi Pablo ja acascani quiha. ³⁰Jama, ja acascanaí ca chahahuacanaibá nicaniquë. Nicaxo tsi quiha Pablo ja mëbicaniquë ja paxano iquish na. Jatsi Cesarea yaca qui ja bocaniquë. Toa xo tsi quiha Tarso yaca qui ja raacanicuë ra.

³¹Jaquirëquë quiha chahahuacanaibo, naa jodioba maí cabo, Galileá cabo, Samariá cabo, tihi cabo nohiria bá yosiyamaniquë. Jia tsi quiha ja raca-racacani quiha. Jatsi chamana niquë ja chitimicanaina ra. Jasca, Espíritu Santó jato mëbiniquë. Chahahuaniquë huëstima cabo. Jia tsi Iboha yoba ja banahuariacanicuë.

Lida yaca qui Pedro canina

³²Toatiyá tsi quiha chahahuacanaibo qui shishohi Pedro caniquë, naa yaca huëtsá ca racacanaibo qui. Jabi Lida icanai ca yaca qui ja caní quiha. ³³Caxo tsi quiha Eneas icanai ca joni ja bëchaniquë toa xo na. Noitiria ca joni ja ini quiha. Ocho año no tsi jahuë oxati raca ja ini quiha. Choni jahuë yora ini quiha. ³⁴Jatsi quiha Pedro ja qui chaniniquë:

—Mia jënimahuahi quiha Jesucristo, Eneás. Joihuë. Mi oxati shomahuahuë —i ja qui ja niquë.

³⁵Jatsi jënimahuahacanicuë ca Lida, Sarón, tihi ca yacatá ca racacanaibá jisnicuë. Jisi tsi quiha Ibo quiri ja bësoyocanicuë ra.

Yoxa Pedró bësotëquëmanina

³⁶Jasca, Jope icanai ca yacatá tsi quiha shinajiaxëni ca yoxa racanicuë. Tabita jahuë janë ini quiha. Jabi Carayanaba jói tsi quiha Dorcas ja quënahacani quiha. Jasca, noitiria cabo mëbihi naa yoxa i-ipaoni quiha. ³⁷Toatiyá tsi ja rësoniquë iquihax na. Jatsi jahuë rabëti bá jahuë yora ashimahaca tsi quiha mana ca naquëtë ó tsi ja janacanicuë. ³⁸Jatsi Lida yacatá tsi Pedro iqui ca ja

nicacaniquë. Basima ja ini quiha. Nicaxo tsi quiha dos ca joni bo ja qui ja raacaniquë chani ya, Pedro bicasquí na. Cahëhax,
—Mëri tsi Jope qui johuë —i ja qui jaca niquë.

³⁹Jatsi jato bëta Pedro caniquë nicahax na. Ja cahëquë tsi quiha mana ca naquëtë qui nohiria bá boniquë. Toá tsi bënë imanish ca yoxa bo mani ini quiha. Arapama tsi quiha Dorcás quëshani ca saco bo, sahuëti bo, tihi cabo Pedro qui ja jismacaniquë. Noitiria cabo bax ja ani quiha. ⁴⁰Naquëtë qui jicoxo tsi quiha Pedró nohiria bo raaniquë cache. Raahax ja mëniquë bëhox-xëna. Bëhoxhax tsi quiha bësoyama ca yoxa quiri ja bësoniquë.

—Tsahohuë, Tabitá —i ja qui ja niquë.

Jatsi quiha ja bëpëquëniquë. Pedro jisi tsi quiha ja tsahoniquë. ⁴¹Jatsi Pedró mëhachahaca tsi ja nimaniquë. Jatsi toá ca mani ca chahahuacanaibo, bënë imanish ca yoxa bo, tihi cabo ja quënaniquë. Quënahax,

—Nëá xo mato Tabita ra. Bëso xo ra —i jato qui ja niquë.

⁴²Jatsi ocapijani ca Jope yacatá ca nohiria bo nicayoniquë. Jatsi quiha Ibo qui huëstima ca nohiria chitiminiquë. ⁴³Jatsi naama tsi quiha Jope ó tsi Pedro chitëniquë tiisimahi na. Simón icanai ca joni ya ja chitëni quiha, naa yohina bichi shomahuati ibo ya.

Carayana ca Cornelio qui Pedro canina

10 ¹Jabi Cesarea yacatá tsi quiha carayana ca Cornelio racaniquë. Soldado capitán ja ini quiha. Jabi huëstima ca soldado bo ja yonani quiha, naa Italia mai ax bëcanish cabo.

²Jasca, shinajiaxëni ca Dios qui arahai ca joni ja ini quiha. Jasca, Dios qui aracani quiha jahuë ahuini, jahuë xocobo ri. Jasca, noitiria cabo qui parata ja ani quiha. Dios qui ja bëhoxrohani quiha. Tihi tsi ja ani quiha Dios noiquí na. ³Toatiyá tsi quiha yata, a las tres tsi bëhoxpama tsi Cornelio tënamëniquë. Jahuë xobo qui jicohai ca ángel ja jisniquë, naa Diós raani ca ángel. Jicohax,

—Cornelió —i ja qui ángel niquë.

⁴Jatsi ángel Cornelió tais-taisniquë raquëhax na. Jatsi,
—¿Jahuë ni, Taitá? —i Cornelio niquë.

Jatsi angél quëbiniquë:

—Mi bëhoxhaina, noitiria cabo mi mëbihaina, tihi cabo Dios qui jia quiha. Jaboqui mia shinahi quiha Dios. ⁵Jaboqui joni bo Jope yaca qui mi raano. Toá xo joni, naa Simón Pedro icanai cato.

Bichi ja bocano ra. ⁶Simón ya, naa yohina bichi shomahuati ibo ya racahi quiha; naa ia quëpë ca xobó cato —nëa tsi quiha Cornelio qui ángel nëcaniquë.

⁷Jatsi quiha ja qui chaninish ca ángel jisbayaniquë.

Jisbayajahuaquë tsi quiha dos ca yonati bo, huësti ca soldado, naa Dios qui arahai cato, tihi cabo ja quënaniquë, Pedro qui ja bocano. ⁸Quënaxo tsi quiha ángel yoaha ca jato qui ja yoaniquë. Yoaxo tsi quiha Jope qui jato ja raaniquë Pedro ja bicano.

⁹Huëaquë tsi quiha, naa matoroco barí tsi quiha Jope basima ja icaniquë. Jasca, matoroco bari tsi quiha xobo cacha Pedro caniquë bëhoxhi na. ¹⁰Bëhoxpama tsi quiha ja paxnaniquë. Ja oriquicasni quiha. Jari ja bëtë-bëtëcano tsi quiha Pedro tënameniquë. ¹¹Jatsi nai japëquëhai ca ja jisniquë. Japëquëjaquë tsi quiha jahuëcara ca, naa raiti jahëhuaxëni ca mai qui botëhai ca ja jisniquë. Jahuë cuatro ca papotó tsi ja botëmani quiha. ¹²Jabi jaxara tsi quiha yohina bo, rono bo, isa bo, tihi cabo iniquë. ¹³Jatsi quiha chanihai ca joi Pedró nicaniquë:

Pedro tënamëhaina

—Joihuë, Pedró. Tëpashuë. Mi pino ra —i ja qui joi niquë.

¹⁴Jama, picasyamaniquë Pedro.

—Jishopë, Ibobá. Pinoma xo ra. Noba jabi pasomaha tsi xo toa no pihaina iquia —i Pedro niquë.

¹⁵Jatsi joi chanitëquëniquë:

—“Jënima tsi xo naa piti ra” ii quiha Dios. Jatsi “Pinoma” iyamahuë —i ja qui joi niquë.

¹⁶Trés tsi joi nëcani quiha. Jatsi nai qui raiti chahita tërohacatapiniquë. ¹⁷Jatsi quiha Pedro shina-shinaniquë ja jisni ca yoati na. Shinajahuano tsi quiha Cornelió raani ca joni bo jahuë xobo qui cahëniquë. Caiti cacha nii quiha ja icaniquë.

¹⁸Cahëhax,

—¿Nëa racahi ni Simón Pedro ra? —i jaca niquë quënahi na.

¹⁹Nicayamahi quiha Pedro. Ja tënamëhai ca yoati shinahi ja ini quiha. Jatsi ja qui Espíritu Santo chaniniquë:

—Jisa. Mia bënëahi quiha tres ca joni bo ra. ²⁰Joihuë. Jato qui botëtsina. Raquëhaxma tsi jato bëta cata, jato ë raahitaha quëshpi na —i Pedro qui Espíritu Santo niquë.

²¹Jatsi quiha joni bo qui Pedro botëniquë. Botëhax,

—Pedro xo ëa ra. ¿Jënihax tsi ma bëcana? —i jato qui Pedro niquë.

²²Jatsi ja quëbicaniquë:

—Noqui capitán Cornelió raahitaquë ra. Shinajiaxëni ca Dios qui arahai ca joni quiha. Jasca, jodiobo nohiria bo qui jia quiha. Jabi ja qui ángel chanihitaquë ra. “Pedro qui chani raahuë, mi xobo qui ja jono iquish na” i ja qui ja ita quiha. Johuë. Mi chani nicacatsi quiha —i Pedro qui joni bo niquë.

²³Jatsi quiha joni bo qui joi Pedró amaniquë ja bëta baquichá oxati. Jatsi huëaquë tsi baquishmari tsi quiha jato bëta Pedro caniquë. Jasca, bocani quiha Jopé ca chahahuacanaibo rabë cato.

²⁴Oxabaya riquibaya tsi huëaquë tsi quiha Cesarea yaca qui ja cahëcaniquë. Jabi Pedro ó Cornelio pasoni quiha. Jaha pasoquí tsi quiha jahuë jimi bo, jahuë rabëti bo, tihí cabo ja catiani quiha, Pedro chani ja nicacano iquish na. ²⁵Jatsi jahuë xobo qui Pedro cahëquë tsi quiha ja bësojó tsi Cornelio mëniniquë. ²⁶Jama, Pedró joimaniquë. Joimahax,

—Niihuë. Joni roha xo ëa ri ra —i ja qui Pedro niquë.

27 Jatsi Cornelio xobo qui Pedro jiconiquë. Jicoxo tsi quiha huëstima ca nohiria mani ca ja jisniquë. 28 Jatsi jato qui Pedró chaniniquë:

—Noqui jodioba yoba pasomaha tsi xo toa mato carayanabo ya no rabë nabëquihaina ra. Dios qui yoi ë quëscahuani quiha. Jama, yama tsi xo toa yoi cato, jënima xo carayanabo tëquë, tihi cabo ëa Diós jismahitaquë ra. 29 Ja tsi xo toa carayana ca Cornelió ëa bënaquë tsi ë jotapihitaquë. “Jishopë. Cacasyama xo ëa” i jato qui ë yamahitaquë ra. Jatsi jaboqui mia nicacasquia. ¿Jënixo tsi ëa mi bënaha? —nëa tsi ja qui Pedro nëcaniquë.

30 Jatsi quiha Cornelió quëbiniquë:

—Bari huëtša, naa matoroco bari bëhoxpama tsi ëa bësojó ca niihai ca joni, naa bajra-bajrahai ca sahuëti sahuë ca ë jisitaquë ra. 31 “Mi bëhoxhaina, noitiria cabo mi mëbihaina, tihi cabo Dios qui jia quiha” i ë qui ja itaha quiha. 32 Jasca, “Jope yaca qui joni bo mi raano. Toá xo joni ra, naa Simón Pedro icanai cato. Bichi ja bocano. Simón ya, naa yohina bichi shomahuati ibo ya racahi quiha; naa ia quëpë ca xobó cato” i ë qui ja itaha quiha. 33 Ja yoaha ca nicaxo tsi bamaxoma tsi joni bo mi qui ë raatapihitaquë mia bití. Noqui jia tsi xo mi johana ra. Jaboqui nëá xo noa, noqui tëquëta, Dios bësojó no. Ibo Dios Chani, naa mi yoaxëti ca nicariacasqui noa ra. Ihuë —nëa tsi Pedro qui Cornelio nëcaniquë.

Carayana ca Cornelio xobo xo tsi Dios Chani Pedró yoanina

34 Jatsi chaniti Pedró chitahëhuaniquë:

—Jabija ca ë cahëyamaniquë rë. Oquë noqui jodiobo iqui ca ë quëscahuani quiha rë. Jama xo ra. Yama tsi xo toa oquë ca nohiria bo Dios qui iquia. Jaharisi ca xo ra. 35 Jaboqui nohiria bo tëquë, naa ja qui aracascanaibo, jia ca acanaibo, tihi cabo bichi quiha. 36 Jabi jodiobo qui pari jahuë Chani Diós raani quiha. Jariapari tsi Dios ya rabënamati Chani jato qui jahuë Jesucristó yoani quiha. Jabi jahuë baquë tsi xo toa jatiroha caba Ibo-iboria, naa jodiobo, carayanabo tëquë. 37 ¿Jodioba mai ó tsi ocapijani ca ma nicayamayamani? Jabi jariapari tsi quiha ashimati ibo Juan yamabá Jesu ashimanicuë Galilea xo na. 38 Jatsi quiha jahuë Jesu qui chama Diós aniquë Espíritu Santó no. Toa chamá tsi huëstima ca jia ca jahuë bo Jesu ani quiha. Jasca, yoshi jaya cabo ja jënimahuaniquë. Co-copama

tsi quiha jia tsi ja tocaniquë, Dios ja bëta ini iqui na. ³⁹Jabi naa Jesu ya no bohopaoniquë ra. Jatiroha ca ja anina, naa jodioba mai, Jerusalén, tihi cabo xo ja ayoni ca no jisniquë ra. Jatsi quiha naa Jesu ja acaniquë ra, cruzó tsi tooxacanai cató no. ⁴⁰Jatsi tres bari tsi ja raaniquë mai xo na. Jaquirëquë jahuë Jesu Diós bëсотëquëmaniquë. Bësomaxo tsi quiha jahuë Jesu Diós jismaniquë nohiria bo qui. ⁴¹Jatsi Jesu no jisniquë, naa jahuë rabëti bo. Jisyamahi quiha nohiria tëxë. Jama, noqui, naa ja bëta i-ibëquipaonish cabá jisniquë. Rëquë Diós noqui bini quiha tihi cabo no yoano. Jasca, naa bëсотëquëmahacanish ca Jesu ya no oriquiniquë. Ja bëta jënë no aniquë ra. ⁴²Jatsi nohiria bo qui jahuë chani yoatí Jesús noqui raaniquë. “Jatiroha ca nohiria bo, naa bësoyama cabo, bëso cabo, tihi cabo copixëquia ja acanai ca quëshpi na. Tocati chama Diós ë qui ani quiha” i noqui Jesu ni quiha. Jasca, naa Chani yoatí no raahacanicuë ra. ⁴³Jabi Jesu jonox pari no tsi Dios Chani yoati ibo bo chani-chanipaoniquë ja yoati na. “Jahuë chamá tsi masahacaxëhi quiha toa ja qui chitimicanaiba jocha ra” i jaca paoni quiha —nëa tsi Cornelio, jahuë xobó cabo, tihi cabo qui Pedro nëcaniquë.

Carayanabá Espíritu Santo binina

⁴⁴Jari Pedro chanino tsi quiha ja qui nicacanaibo qui Espíritu Santo botënicuë; naa carayanabo qui. ⁴⁵Jatsi Pedro ya bëcanish ca jodiobo ratënicuë, carayanabo qui Espíritu Santo Diós ani ca jisi na. ⁴⁶Jasca, jamëri ca joi bá tsi Dios ja ocahuahai ca ja nicacanicuë. ⁴⁷Jatsi Pedró chaniniquë:

—¿Tobi ni toa jato ë ashimahai ca jënëmacatsai cato pa? Noqui jodiobo jascariá tsi naa carayanabá Espíritu Santo biquë jato ri ra. ⁴⁸Jatsi Jesucristo jané tsi jato ashimaxëquia ra —i jahuë jimibo qui Pedro niquë.

Jato ja ashimaquë tsi quiha Pedro ja nicacanicuë tihi ca bari tsi ja chitëno.

Carayanabá chahuahai ca yoati Pedró yoanina Jerusalén ca yosibo qui

11 ¹Jatsi quiha Dios Chani carayanabá bini ca Dios Chani chitahëhuati ibo bo, jodioba maí ca chahuahacanaibo, tihi cabá nicaniquë. ²Jatsi Jerusalén qui Pedro bacaquë tsi quiha ja qui jodioba chahuahacanaibo quësoniquë. Quësohax,

3—¿Jëniriahax carayanabo qui shishohi mi cahitaha rë? ¿Jëniriahax jato bëta tsi mi oriquihitaha? Anoma quiha —i Pedro qui jaca niquë ja qui quësocatsi na.

4Jatsi quiha ja qui ocapijani ca jato qui bërohuati Pedró chitahëhuaniquë:

5—Huësti barí tsi Jope qui shishopama tsi ë tënamëhitaquë bëhoxhi na. Tënamëquí tsi jahuëcara ca, naa raiti jahëhuaxëni ca mai qui botëhai ca ë jisitaquë. Jahuë cuatro ca papotó acha quiha. 6E tsaya-tsayahitaquë ra. Tsayaquí tsi ja xara ca huëstima ca yohina bo, rono bo, isa bo, tihi cabo ë jisitaquë. 7Jatsi ë qui chanihai ca joi ë nicahitaquë. “Tëpashuë. Pihuë, Pedró” i ë qui joi itaha quiha. 8Jama, ë quëbiniquë: “Jishopë, Ibobá. Anoma ra. Noba jabi pasomaha ca ë piyamapistiarianiquë ra” i ë itaquë. 9Jatsi mana ca joi ë qui chaniëquëhitaquë pa. “Jënima tsi xo naa piti ra” ii quiha Dios ra. ‘Pinoma’ iyamahuë” i ë qui joi ita quiha. 10Tres tsi quiha ja ocaniquë ra. Jaquirëquë mana ja tërohacaniquë.

11‘Toatiyá tsi quiha noho racahai ca xobo qui tres ca joni cahëhitaquë. Cesarea yaca quima ja raahacacahitaha quiha ëa biti. 12Jatsi quiha “Raquëhaxma tsi jato bëta cata” i ë qui Espíritu Santo itaha quiha. Jatsi ë cahitaquë. Jasca, ëa chimatihitaquë seis ca xatë bo ri. Jatsi carayana ca Cornelio xobo qui no jicohitaquë, naa noqui tëquëta. 13Jatsi quiha jahuë xobó ca niilai ca ángel ja jisi ca yoati noqui ja yoahitaquë. “Jope yaca qui joni bo raahuë Pedro biti. 14Mato qui chani yoaxëhi quiha, mia, mí-nabo, tihi cabo xabahamati” i ja qui ángel itaha quiha. 15Jicoxo tsi quiha Dios Chani yoatí ë chitahëhuahitaquë. Jatsi naa carayanabo qui Espíritu Santo botëniquë, naa noqui ja botëni jascaria. 16Jatsi Ibo Jesús noqui yoani ca ë shinahitaquë: “Jënë tsi ashimahi quiha ashimati ibo Juan. Jama, Espíritu Santó tsi ashimahacaxëqui mato ra” i noqui ja ni quiha. 17Jatsi jato qui Espíritu Santo Diós aca nori ca ë cahëhitaquë ra, naa noqui ja ani jascaria, naa noba Ibo Jesucristo qui no chitiminiquë no. Jatsi ¿jënahuariaxo raca Diós acai ca ë jënëna? —nëa tsi quiha Jerusalén ca yosibo qui Pedro nëcaniquë carayanabá chahahuacanaí ca yoati na.

18Jatsi Pedró yoaha ca nicahax tsi quiha ja rani-ranicaniquë. Jënëni quiha ja qui ja quësocanaina.

—Carayanabo xabahamacatsi quiha Dios ra. Jato bësomacatsi quiha pa —i jaca niquë Dios ocahuahi na.

Antioquíá ca carayanabá chahahuanina

¹⁹Esteban axo tsi quiha chahahuacanaibo huëtsa ri yositsi nohiria bá huaniquë. Ja iqui tsi nëama ja jabacaniquë. Fenicia mai, Chipre mai, Antioquía yacata, tihi cabo qui ja jabacaniquë. Toa xo tsi quiha jato jimibo qui, naa jodiobo qui roha Dios Chani ja yoacaniquë. ²⁰Jasca, toatiyá tsi quiha Antioquía yaca qui huësti huësti ca chahahuahai ca jodiobo bocaniquë, carayanabo qui Ibo Jesu Chani jia ca yoaxëna. Carayanaba mai, naa Chipre, Cirene, tihi cató ca racahai ca jodiobo bocani quiha. ²¹Jia tsi Ibobá jato mëbini quiha. Jatsi quiha huëstima ca carayanabá chahahuaniquë. Ibo quiri ja bësocani quiha jato ri.

²²Jabi Ibo quiri carayanabo bësoni ca nicaxo tsi quiha jato qui Bernabé Jerusalén ca iglesiá raaniquë. ²³Cahëxo tsi quiha Diós toá ca carayanabo xabahamani ca ja jisniquë. Jatsi quiha ja raniniquë. Jasca, jia tsi jato ja yobaniquë, Ibo quima ja casoyamacano iquish na. ²⁴Jabi shinajiaxëni ca joni Bernabé ini quiha. Espíritu Santo rëamë ja ini quiha. Jasca, chamaxëni Ibo qui ja chitimihai ca ini quiha. Ja iqui tsi huëstima ca carayanabo Ibo quiri bësoniquë ra.

²⁵Jaquirëquë riquicaya tsi Tarso yaca qui Bernabé caniquë, Pablo mëraxëna. ²⁶Jatsi Pablo ja jisniquë. Jaquirëquë quiha Pablo ja bëniquë jahari Antioquía qui. Jatsi toa xo tsi quiha huësti ca año ja raacaniquë chahahuahai ca carayanabo ya. Huëstima ca nohiria bo tiisimahi ja icani quiha. Jabi Antioquíá pari tsi “Cristiano bo” chahahuacanaibo quënahacani quiha.

²⁷Jasca, toatiyá tsi quiha Jerusalén ax huësti huësti ca Dios Chani yoati ibo bo bëcaniquë Antioquía qui. ²⁸Jabi jato maxo ó tsi huësti ca joni, naa Agabo icanai ca ini quiha. Cahëhax iglesiá tsi Agabo niiniquë chahahuacanaibo yobaxëna.

—Basima tsi xo nohiria bá piti biniatiya iquia ra. Paxnacaxëceni quiha naa carayanaba mai tëquë ó ca nohiria bo rë —i jato qui ja niquë.

Jabi ocapijani quiha, carayana ca chama Claudió yonaniquë no. ²⁹Jatsi jodioba maí ca chahahuacanaibá tënë-tënëniquë biniaquí na. Jatsi quiha Antioquíá ca chahahuacanaibá ofrenda raaniquë jato mëbicasquí na. Parata ati tiisi jayaquí tsi jato qui ja acani quiha. ³⁰Ofrenda catiixo tsi quiha Bernabé, Pablo, tihi cabo qui ja acaniquë Jerusalén ca yosibo qui ja bocano.

Jacobo namëhacanina — Preso qui Pedro nanëhacanina

12 ¹Toatiyá tsi quiha chahahuacanaibo tënëmatsi chama Herodés huaniquë. ²Jariapari tsi quiha Jacobo, naa Juan rëquëmë ja tëpasniquë saipí no. ³Jaha tsi shina-raniniquë jodiobra. Ja rani-ranicanaí ca jisi tsi Pedro qui ja tsaminiquë jaa ri. Jabi ocapijani quiha jodiobra fiestá no, naa levadura yama ca mapari ja picaniquë no. ⁴Tsamixo tsi quiha preso qui Pedro ja nanëniquë. Nanëxo tsi quiha huëstima ca soldado bo ja jananiquë Pedro ó bësoti. Cuatro ca maxo bo ja janani quiha. Jasca, jatiroha ca maxo ó tsi cuatro ca soldado bo ini quiha. Jabi pascua fiesta quirëquë jodiobo qui Pedro ja mëacasni quiha nohiria bo bësojó xo tsi copixëna. ⁵Jama, presó ca Pedro ó soldado bo bësono tsi quiha ja bax iglesiá ca nohiria bo bëhox-bëhoxniquë.

Preso quima Pedro paquëmahacanina

⁶Jatsi huëaquë tsi baquishmarí tsi quiha tsëcahacati Pedro iniquë. Huëaquë tsi jodiobo bësojó xo tsi Pedro Herodés copicasni quiha. Jama, toa baquichá tsi quiha oxa Pedro iniquë, dos ca soldado bo naxërequë no. Jasca, cadená tsi nëxë ja ini quiha. Jasca, naquëtë cacha nii ini quiha dos ca jaha bësohai ca soldado bo. ⁷Jatsi jahuë naquëtë tsi quiha Iboba ángel jisiquitapiniquë. Toá tsi nii ja ini quiha. Jasca, naquëtë qui huahuani quiha huëana. Jatsi ángel Pedro pipaisahaca tsi quiha ja bësomaniquë.

—Mëri, mëri, niitsina —i ja qui ángel niquë.

Jatsi jahuë mëquënë ca cadena xapaquëniquë.

⁸Jatsi,

—Mi saco, mi zapato bo, tihi cabo sahuëhuë ra —i ja qui ángel niquë.

⁹Jatsi quiha ángel Pedró banahuaniquë. Toca tsi quiha preso quima ja tsëquëniquë. Jabi ángel aca ca ja cahëyoyamani quiha, ja tënámëhai nori ca quëscahuquí na. ¹⁰Toca tsi quiha jariapari ca soldado ba maxo ja huinocaniquë. Jaquirëquë maxo huëtza ja huinocaniquë. Huinohax preso caiti qui ja cahëcaniquë, naa yaca qui huajati cato. Jatsi quiha jato bax caiti japëquëniquë ra; jamë no. Jatsi ja huajacanicuë. Huajahax tsi quiha bahí tsi ja bocani quiha. Jatsi calle huësti cató tsi ángel Pedro jisbërianiquë. ¹¹Jatsi Pedro bësoyoiniquë.

—Jabija pa. Ibobá huësti ca ángel raaquë pa, ëa tsëcati, Herodes, jodioba chama bo, tihi cabá ëa ayamano iquish na —i Pedro niquë.

¹²Ocapijaha ca shinapama tsi María, naa Juan Marcos jahëhua xobo qui Pedro caniquë. Toá tsi quiha huëstima ca nohiria mani ini quiha, bëhoxhi na. ¹³Xobo qui cahëxo tsi quiha caiti ja tox-toxhaniquë. Jatsi Rode, naa xobó ca yonati caniquë, tsohuëcara joha ca jisi na. ¹⁴Caxo Pedro quënahai ca joi ja nicaniquë. Nicach jahari ja jabaniquë ranihi na. Caiti japëcati ja shina-bënoni quiha.

—Joquë Pedro ra. Caití nii xo pa —i jato qui ja niquë. ¹⁵Jatsi,

—¿Jënahuariahax raca nëbi ja ina ra? Cahëyamaqui mia ra —i ja qui nohiria niquë.

Jama,

—Jisi bëcahuë. Mato parayamaquia. Joquë ra —iria tsi ja niquë.

Jatsi,

—Tonia jahuë ángel mi nicaquë. Yama xo ra —i ja qui jaca niquë.

¹⁶Nëcajacano tsi quiha jari caiti tox-toxhahi quiha Pedro iniquë jicocatsi na. Jarohari tsi caiti ja japëcacaniquë. Japëcaxo tsi quiha Pedro pa ja jiscaniquë. Ja ratëyocaniquë jisi na. ¹⁷Jatsi quiha Pedró jahuë mëquë bëë-bëëhaniquë jato pasimaxëna. Ja pasicaquë tsi quiha ocapijaha ca jato ja yoaniquë:

—Preso quima Ibobá ëa tsëcayaquë ra. Jaboqui Jacobo, chahahuacanaibo huëtsa bo, tihi cabo yoacata —i jato qui ja niquë.

Yoaxo tsi quiha jato ja jisbayaniquë xobo huëtsá racaxëna.

¹⁸Huëaquë baquishmarí tsi quiha soldado bá Pedro yopaniquë. Yopahax ja shina-motsiquicaniquë,

—¿Jahuënia caraca Pedro sa? —iquiina.

¹⁹Jatsi Herodés jahuë soldado bo raaniquë Pedro mërati. Mahitsa ja mëra-mëracani quiha. Jatsi Pedro ó bësoni ca soldado bo ja nicaniquë. Mahitsa quiha. Ja cahëyamacani quiha. Jatsi caxaxo tsi cacha jato Herodés raaniquë namëhacati. Jaquirëquë jodioba mai Herodés jisbayaniquë jahuë xobo-xoboriá tsi racaxëna, naa Cesarea yacatá cató no.

Chama Herodes rësonina

²⁰Toatiyá tsi quiha Tiro, Sidón, tihi ca yacatá ca nohiria bo qui caxaxëniria quiha Herodes iniquë. Ja iqui tsi tihi ca yaca ax nohiria maxo Herodes qui jisi bocaniquë ja bëta chaninaxëna, ja bëta iquinacasyamahi na. Cahëhax tsi quiha Herodes palacio ototi ibo,

naa Blasto icanai ca ya pari ja chaninacaniquë. Jatsi Blasto qui jia ini quiha toa jaha ja quëëcanaina. Jatsi quiha Blastó jato mëbiniquë jato yacató cabo ya Herodes rabënamaxëna. Jabi Herodes ya ja rabënacascani quiha jahuë mai xo tsi jato piti ja copicascani quëshpi na. ²¹Jatsi jato qui Herodés xaba aniquë jato bëta chaniti. Toa barí tsi quiha jahuë sahuëti-sahuëtiria ja sahuëniquë. Sahuëhax tsi quiha jahuë tronó tsi ja tsahoniquë. Tsahohax Tiro, Sidón, tihi ca yaca ax jonish ca maxo qui chanitsijaniquë: ²²Chanijano tsi quiha, —Anomaria tsi xo toa ja yoahaina ra. Joni ma xo naa chanihaina, Dios ja nori —i nohiria bo niquë.

²³Jatsi quiha Ibobá raani ca angél Herodes tēpastapiniquë, jia tsi Dios ja ocahuayamani iqui na. Xëná jahuë poco piyoni quiha. Jatsi Herodes naniquë.

²⁴Toatiyá tsi quiha Dios Chani pacananiquë. Mëri ja rëtsamini quiha. Huëstima ca chahahuacanaibo paxa cabo ini quiha.

²⁵Jasca, jato yonoco jatihuahax Jerusalén qui Pablo, Bernabé, tihi cabo bacaniquë. Juan Marcos ja bocani quiha jato bëta.

Bernabé, Pablo, tihi cabo raahacanina carayanbo qui Dios Chani yoati

13 ¹Jabi Antioquiá ca iglesia naxërëquë tsi quiha Dios Chani yoati ibo bo, tiisimacanaibo, tihi cabo iniquë. Jabi toá ini quiha Bernabé, Simón naa Negro icanish cato, Cirene ax jonish ca Lucio. Tobi ini quiha Manaén, naa Herodes ya shinahamahacanih cato. Jasca, tobi ini quiha Pablo. Tihi cabo Dios Chani yoati ibo-iboria bo ini quiha toa iglesia ó no. ²Jatsi huësti barí tsi Ibo qui culto ja acano tsi quiha jato qui Espíritu Santo chaniniquë:

—E bax Bernabé, Pablo, tihi cabo tsëcacana jato qui ë axëhai ca yonoco axëna —iquiina.

³Jatsi ja samacaniquë. Ja bëhoxcaniquë. Jatsi jato mëquë Bernabé, Pablo, tihi cabo ó ja janacaniquë Dios Chani yoatí shomahuacasquí na. Shomahuaxo tsi quiha jato ja raacaniquë Dios yonoco ja acano.

Chipre xo tsi Dios Chani ja yoacanina

⁴Jaquirëquë quiha Seleucia yaca qui Bernabé, Pablo, tihi cabo bocaniquë barco bixëna. Espíritu Santó tsi ja raahacani quiha. Barco qui jicoxo tsi quiha Chipre tësëbë qui ja shitacaniquë. ⁵Shitahax Salamina icanai ca qui ja rërëcaniquë. Jatsi toa jodioba catiti xobo xo

tsi quiha Dios Chani yoatí ja chitahëhuacanicuë. Jabi jato bëta Juan Marcos ini quiha jaa ri, jato mëbixëna. ⁶Jatsi riquibayá tsi tësëbë ja shitacana ca tsi Pafos yaca qui ja cahëcaniquë. Toa xo tsi quiha yobë ja bëchacanicuë, naa quiamixëni ca joni ra. Dios Chani yoahai ja nori ca toa yobëcá quëscahuani quiha mahitsa ja nori. Barjesús jahuë janë ini quiha. ⁷Jabi toa tësëbë ototi ibo, naa Sergio Paulo bax toa yobë yonoconi quiha. Jasca, tiisi naa mai ototi ibo ini quiha. Jatsi quiha Chipre ototi ibobá Bernabe, Pablo, tihi cabo quënaniquë jato bëta chaninacasquí na. ⁸Jama, toa yobëcá jato quëtianiquë pë, jahuë chama ya ja chaninayamacano iquish na. Jabi Ibo quima jahuë chama ja casomacasni quiha pë. Yobë qui yoi jato chani ini quiha. ⁹Jatsi quiha Pabló yobë bëisnicuë, Espíritu Santo chama jayaquí na.

¹⁰—Paraxëni ca quiamixëni ca xo mia ra. Mia ri tsi xo toa Yoshini baquë-baquëria. Mia ri tsi xo toa Dios yoi pasomaharia cato ra. Anomaria tsi xo toa Iboja jabija ca quinia mi yoshihuacatsaina iquia ra. ¹¹Jaha bësopa. Jaboqui mia copixëhi quiha Ibo-iboria. Bëcoxëqui mia ra. Huëstima ca bari no tsi bari huëahai ca jisyamaxëqui mia ra —i yobë qui Pablo niquë.

¹²Jatsi ocapijani ca Chipre ototi chamá jisnicuë. Jisi tsi quiha Ibo qui ja chitiminiquë, Iboja Chani qui ja ranini quëshpi na.

Pisidiá ca Antioquía qui ja bocanina

¹³Jaquirëquë Pafos ax riquibaya tsi quiha Pablo, jahuë rabëti bo, tihi cabo bocanicuë Perge qui, naa Panfilia maí ca yaca qui. Perge qui ja cahëcaquë tsi quiha Juan Marcós jisbërianiquë, jahari Jerusalén qui cacasquí na. ¹⁴Jatsi Perge ax riquibaya tsi Pisidia mai qui Pablo, Bernabé, tihi cabo bocanicuë. Yaca Antioquía qui ja cahëcaniquë. Cahëhax tsi quiha jodioba catiti xobo qui ja bocanicuë joiti barí no. Jicohax ja tsahocanicuë. ¹⁵Jatsi Moisés yoba, Dios Chani yoati ibo bá quënëna, tihi cabo toá ca yosibá nicamaniquë. Nicamaxo tsi quiha Pablo qui joi ja acanicuë jato bësojó tsi ja chanicano iquish na.

—Noqui pi chamahuati chani jayaquí tsi noqui mi yoano ra —i Pablo qui jaca ni quiha.

¹⁶Jatsi Pablo niiniquë. Chaninox pari tsi quiha jato ja pasimaniquë, jahuë mëquë bëë-bëëhacaina. Jatsi jahuë chani ja chitahëhuanicuë:

—Ea nicaparicana, Israël ca joni bá. Ea nicacana mato ri, Dios qui aracanai ca carayanabá. ¹⁷Siri tsi quiha noba rëquëyamabo

Diós quënani quiha. Quënaxo tsi quiha jato ja shomahuarianiquë, carayana ca Egiptó tsi ja racacanicuë no. Toá tsi ja anicaní quiha. Jatsi toa carayana ca mai quima Diós jato mëpiniquë jahuë chamá no. ¹⁸Jaquirëquë cuarenta ca año no tsi quiha jato ja oto-toniquë, xabachá tsi ja icaniquë no. ¹⁹Jaquirëquë quiha siete ca carayana ca nohiria bo ja quëyocani quiha, naa Canaan maí ca racapaonish cabo. Jatsi quiha toa mai noba rëquëyamabo qui Diós aniquë ibohuati. ²⁰Toca tsi quiha cuatrocientos cincuenta ca año bo huinocanicuë. Jaquirëquë quiha noba jimibo qui ototi ibo bo, naa juez bo, Diós aniquë jato obësoti. Jarohari tsi noba jimibo Samuel yamabá jato otoniquë. ²¹Jaquirëquë rey, naa chama-chamaria ó quiha noba jimibo quëënicuë, jato ja yonano. Jatsi quiha Saulo yamabo, naa Cis baquë jato qui Diós aniquë jato obësoti. Jabi Benjamin maxo quima Saulo joni quiha. Jatsi cuarenta ca año no tsi quiha noba jimibo Saulo yamabá yonanicuë. ²²Jaquirëquë Saulo quima jahuë yonati chama jahari Diós biniquë. Bixo tsi quiha toa chama noba David yamabo qui ja aniquë noba jimibo yonati. Jatsi jia tsi quiha David yoati tsi Diós chaniniquë: “Isaí baquë David ë biquë ra, ja yonano. E qui jiaría ca joni quiha. Jaha ë quëëhai ca jatiroha ca axëhi quiha ra” i Dios ni quiha. ²³Jaquirëquë David yamaba चाहितखोकोबो हुँस्ति का दीस बनिक्वुँ, नोक्वि खबहामति इबो इति. Jesu Diós biniquë ra, naa ja yoani jascaria. ²⁴Jabi Jesús jahuë yonoco chitahëhuanox pari no tsi quiha Dios Chani Juan yamabá yoanicuë. Jato jocha quima nohiria casoti, jatsi ja ashimahacacati, tihi cabo Juan chanini quiha noba jimibo qui. ²⁵Jahuë yonoco jatihuapama tsi quiha “Yama ca ëa xo naa ra. Nohiria Xabahamati Ibo, naa jaha ma pasohai ca ma xo ëa ra. Jama, ë cho joxëhi quiha. Ea oquë-oquëria ca tsi xo naa ra” i nohiria bo qui Juan yamabo ni quiha.

²⁶Jabi ëa nicaparicana, Abraham चाहितखोकोबा. Jasca, ëa nicaparicana mato ri, Dios qui aracanai ca carayanabá. Noqui tëquë qui Dios xabahamati Chani raahacanicuë ra. ²⁷Jabi Xabahamati Ibo Jesu ini ca Jerusalén ca nohiria bo, jato chama bo, tihi cabá cahëyamaniquë rë. Jabi jatiroha ca joiti barí tsi mahitsa Dios Chani yoanish cabá quënëni ca ja nicacanicuë. Jasca, ja quënëceni ca ja jatihuacanicuë ra, Jesu namëhacati ja raacanicuë no. ²⁸Jariapari tsi Jesu qui ja quësoriacascani quiha namëcastsi na. Quësonoma ja ini quiha jocha yama ja ini iqui na. Jatsi carayana

ca Pilato qui Jesu ja mëacanicuë namëhacati. ²⁹Toca tsi jatiroha ca Jesu yoati quënëhacani ca ja jatihuacani quiha. Namëxo tsi quiha cruz quima botëmaxo tsi maiquini qui jahuë yora ja nanëcaniquë. ³⁰Jama, Diós jahuë Jesu bësotëquëmaniquë. ³¹Jaquirëquë huëstima ca bari no tsi quiha jahuë rabëti bo ya Jesu co-coniquë, naa Galilea ax Jerusalén qui ja bëta bocanish cabo.

³²Jaquirëquë nëri no johitaquë ra mato qui naa Chani jia ca yoaxëna. Jabi siri tsi noba naborëquëbo qui naa Chani Diós yoaparini quiha. ³³Jama, no bax, naa jato chahitaxocobo bax toa Chani ja jatihuani quiha, jahuë Jesu ja bësomani cató no. Jabi Jesu bësotëquëxëti nori yoati Diós noqui yoani quiha, salmo libro ó no. Toa ó tsi “Noho baquë xo mia ra. Jaboqui mia bësomaquia ra” i Dios ni quiha. ³⁴¿Tsayacana? Jahuë baquë yoi ja bësomaniquë ra. Jasca, rësotëquëyamapistiariaxëhi quiha noqui ja ani ca Jesu. Jariapari “Paraxoma tsi mato qui huëstima ca jahuë jia cabo, naa nohiria xabahamati quinia, Xabahamati Ibo, tihi cabo axëquia, mato David yamabo qui ë yoani jascaria” i noqui Dios ni quiha. ³⁵Jasca, iti huëtisa ó tsi “Rësotëquëyamaxëqui mi mëstëxëni cato. Ea poromayamaxëqui mia, Diós” ii quiha. ³⁶Jabi David yamabo yoati chaniyamahi quiha naa ja quënëcanina ra. David yamabo tsayacapa. Bësoquí tsi jia tsi jahuë nohiria bo ja otoni quiha, Dios shina aquí na. Jama, ja rësoniquë. Jahuë naboyamabo ya ja maihuahacanicuë. Jatsi, ¿jahuë yora poroyamayamani? Iniquë ra. ³⁷Jama, poroyamaniquë naa bësotëquëmahacanicuë cato ra, naa Diós bësomani cato. ³⁸Tihi tsi xo toa Dios Chani jia cato iquia ra. Jatsi ëa nicacana, ëbë xatë bá. Naa bësotëquëmahacanicuë ca Jesu mato yoaqui noa ra. Ja tsi xo toa nohiria jocha masati Ibo-iboria ra. ³⁹Jasca, mëstëhuahacaxëhi quiha jatiroha ca ja qui chitimicanaibo. Anomaria tsi xo toa Jesús acaina, Moisés yobá acai oquë-oquëria. Nicaparicana. ¿Jënahuariaxo raca toa Moisés yobá noqui mëstëhuana ra? ⁴⁰Jatsi quiniacaxëcahuë, ma chahahuacasyamamitsa iqui na, naa Dios Chani yonanish cabá yoani jascaria:

⁴¹“Tsayacahuë, jabija ca nicacasyamacanaibá.

Mato xabacá tsi anomariaxëhi quiha toa ë axëhaina ra.

Jama, chahahuayamaxëqui mato rë, toa chani ma nicaxëquë no.

Japi ratëhax rësocahuë iquia ra”

i Dios ni quiha ja quënëcani cato ó no. Jatsi quiniacaxęcana, ma tocamano ra —nëa tsi Pablo nëcaniquë, Chani jia ca yoahi na.

⁴²Jatsi jodioba catiti xobo Pablo, Bernabé, tihi cabá jisbayano tsi quiha jato qui nohiria bá joi amaniquë, joiti bari huëtsá tsi jasca ca jahuë bo yoati ja chanicano. ⁴³Jasca, Pablo, Bernabé, tihi cabo qui huëstima ca jodiobo, huëstima ca jodioba jabi binish ca carayanabo, tihi cabo riiniquë. Jatsi quiha Bernabé yaxo tsi quiha jia tsi Pabló jato yobarianiquë, ja nicacana ca Dios Chani ja chahahuayoicano.

⁴⁴Jatsi joiti bari paxa tsëquëquë tsi quiha yacatá ca nohiria bo tëquë, naa carayanabo bëcaniquë Iboha Chani nicaxëna. ⁴⁵Jatsi carayanabo huëstima ca jisi tsi jodiobo yosananiquë pë. Yosannahax tsi quiha Pabló yoahai ca chani pasomaha chanitsijacaniquë caxahi na. ⁴⁶Jatsi raquëhaxma tsi quiha Pablo, Bernabé, tihi cabo chaniniquë:

—Mato jodiobo qui pari Dios Chani yoatí nori no iquë ra. Jama, naa Chani jia ca bicasyama xo mato iqui noa. Tsayacahuë. Mato bëso-bësopaomacatsi quiha Dios ra, jama, mato qui yoi jahuë Chani nori. Ja tsi xo toa carayanabo qui caxëqui noa tia. ⁴⁷Jatsi jaboqui jato qui no cati xo naa Ibo Jesús noqui yoani quëshpi na:

“Carayanabo bax huëa mia manëmaquia ra, noho xabahamati quinia nëamaria cabá cahëno iquish na”

i noqui Ibo ni quiha —nëa tsi jodiobo qui jaca niquë.

⁴⁸Jatsi quiha carayanabo rani-raniniquë Pablo chani nicahax na. Nicaxo tsi quiha Ibo qui “Gracias” i jaca niquë. Jatsi chahahuaniquë huëstima ca carayanabo, naa Diós bini cabo. Bëso-bësopaoti ja quënëhacacani quiha jato ri. ⁴⁹Jaquirëquë quiha toa mai tëquë ó tsi quiha Iboha Chani pacananiquë ra. ⁵⁰Jama, jodiobo qui yoi ini quiha toa chani paxa cato. Ja iqui tsi yacatá ca carayanaba chama bo, jodioba jabi binish ca yoxa bo, tihi cabo naa jodiobá caxahuaniquë Pablo, Bernabé, tihi cabo qui. Toca tsi Pablo Bernabé tënëmati ja chitahëhuacaniquë. Tënëmaxo tsi quiha jato mai quima jato ja niacaniquë pë. ⁵¹Jatsi quiha Pabló Bernabé jisbayaniquë. Riquibaya tsi quiha jato tahé ca mai pari ja pojphacaniquë jato shina yoi ca ja ini ca jismaxëna. Pojphacax tsi Iconio, naa yaca huëtsa qui ja bocaniquë. ⁵²Jama, rani-ranini quiha toá ca chahahuabëna cabo, Espíritu Santo jayahi na.

Iconió tsi Pablo chitënina

14 ¹Iconio qui cahax tsi quiha jodioba catiti xobo qui Pablo Bernabé jiconiquë. Jicoxo tsi quiha chama ya Dios Chani ja yoacanicuë. Jaha tsi quiha huëstima ca jodiobo, carayanabo, tihi cabá chahahuanicuë ra. ²Jaha tsi yosanani quiha chahahuacasyamahai ca jodiobo. Yosanaxo tsi quiha toa yacatá ca carayanabo ja itsisnahuayocanicuë chahahuacanaibo pasomaha. ³Ja quëshpi tsi naama tsi quiha Pablo Bernabé chitëni quiha toá ca chahahuacanaibo mëbixëna. Raquëxoma tsi Ibo yoati ja yoacani quiha. Jasca, yoapama tsi quiha jisti bo ati mëtsa ja icani quiha, Diós jato qui ani ca chamá no. Toca tsi jabija ca jato chani ini ca Diós jismani quiha.

⁴Jatsi quiha jahuëcara shinati yacatá ca carayanabá cahëyamaniquë. Ja mapëxnacani quiha. Huëstima cabá jodiobo mëbicasni quiha. Nohiria tëxë bá Pablo, Bernabé, tihi cabo mëbicasni quiha. ⁵Jarohari tsi quiha toa jodiobo yaxo tsi quiha yacatá ca carayanabo, jato chama bo, tihi cabá planes ani quiha Pablo, Bernabé, tihi cabo axëna. ⁶⁻⁷Jama, ja acascani ca Pabló Bernabé nicaniquë. Nicahax tsi quiha mai huëtsa, naa Laconia icanai ca qui ja jabacanicuë. Toa maí ca dos ca yaca bo, naa Listra, Derbe, jato tëamë ca nohiria, tihi cabo xo tsi quiha Dios Chani ja yoacanicuë.

Listra xo tsi Dios Chani Pabló yoanina

⁸Jabi Listra ó tsi joni, naa tahë choni jaya ca racanicuë. Toca tsi ja coni quiha rë. Tapipistiayamariani quiha naa joni ra. ⁹Toa xo tsi Dios Chani Pabló yoaquë tsi quiha jato chani naa joní nicaniquë. Nicaxo tsi quiha ja chahahuanicuë. Jatsi jënimahuahacati chahahuati mëtsa ja ini ca Pabló jisnicuë. Jisi tsi quiha ¹⁰joni qui ja quënaniquë:

—Mi tahë tsi niihuë ra —iquiina.

Jatsi mëri tsi ja niiniquë. Tapiti ja chitahënicuë ra. ¹¹Jabi Pabló ani ca nohiria bá jisnicuë. Jisi tsi quiha quënantsijahuacanicuë jato jói no:

—Noqui botëquë dios bo ra. Joni jaria bo jaya ca xo —iquiina.

¹²Jatsi dios “Júpiter” Bernabé quënahacanicuë. Jatsi dios “Mercurio” Pablo quënahacanicuë, chaniti ibo ja ini quëshpi na.

Jabi botënish ca dios bo ja icani ca ja quëscahuacani quiha. ¹³Jatsi jato dios Júpiter arati ibo joniquë jato arati xobo ax na. Jabi yaca cacha jato arati xobo ini quiha. Jatsi huëyë bo, jianati joa bo, tihi cabo jato arati ibobá bëniquë yacata jicoti qui. Jatsi nohiria bo yaxo tsi quiha huëyë bo ja tēpascasniquë Pablo, Bernabé bax na, dios bo ja icani ca quëscahuaquí na. ¹⁴Jatsi quiha ja acascani ca Pabló Bernabé nicaniquë. Nicaxo tsi quiha jaraxatsi jato sahuëti bo jahuacanicuë cohuëquí na. Nohiria misco qui jabapama tsi quiha ja quëna-quënacanicuë:

¹⁵—Ayamacahuë, joni bá. Maí ca nohiria yoi bo xo noa ra, naa mato jascaria. Chani jia ca yoahi no johitaquë ra. Mato mahitsa ca jahuë bo quima bëso ca Dios quiri, naa naipa, mai, ia bo, tihi cabo nēhohuanish ca quiri bēsocana iqui noa ra. ¹⁶Jariapari tsi mato carayanabo qui Dios caxayamapaoni quiha, mato quinia yoi cato ó tsi ma bohoquë no. ¹⁷Toatiyá tsi quiha bëso ja ini ca cahëti mētsa ma i-ipaonicuë iquia, mato bax ja ani cató no. Mato qui naipá ca oi ja raani quiha. Jasca, ma banani ca shinahamahi quiha. Ma piti ca mato qui aquí quiha, ma narisyamano iquish na. Jasca, mato ranihuahi quiha —nëa tsi nohiria bo qui Pablo nēcaniquë.

¹⁸Pablo chani nicaxo tsi quiha jari jato bax huëyë bo ja acascanicuë pë. Jarohari tsi quiha nohiria bo ja jënëcaniquë ja ayamacano iquish na. Bëroma ja ini quiha.

¹⁹Jatsi quiha Antioquía, Iconio, tihi ca yaca bo ax tsi quiha huësti huësti ca jodiobo cahënicuë. Cahëxo tsi quiha Pablo ja ocahuacanicuë jahuë chani nohiria bá nicayamano iquish na. Jatsi Pablo qui yacatá ca nohiria bo caxanicuë. Caxaxo tsi quiha Pablo ja acanicuë maxaxá no. Axo tsi quiha yaca cacha jahuë yora ja xërëcaniquë, bësoyama ja ini ca quëscahuaquí na. ²⁰Jama, jahuë yora tēamë tsi chahahuacanaibo quëtsoquë tsi quiha Pablo niinicuë. Joihax jahari yaca qui ja caniquë chahahuacanaibo ya. Jatsi huëaquë tsi quiha Derbe icanai ca yaca qui Pablo caniquë Bernabé ya.

²¹Derbe qui cahëxo tsi quiha Dios Chani ja yoacanicuë. Yoapama tsi quiha huëstima ca chahahuacanaibo ja bëbocanicuë. Jaquirëquë quiha Listra, Iconio, Antioquía, tihi ca yaca bo qui jahari ja bacanicuë. ²²Bacaxo tsi quiha chahahuacanaibo ja chamahuacanicuë. Chamahuaxo tsi quiha jato ja yobanicuë Ibo quima ja casoyamacano.

—Diós otohái ca qui jiconox pari tsi huéstima tsi no tènëxëti xo ra —i jato qui jaca niquë.

²³Yobaxo tsi quiha jatiroha ca iglesia ó tsi yosibo ja janacanicuë chahahuacanaibo ja otocano. Jabi Ibo qui mënox pari tsi quiha ja samacana ca tsi ja bëhoxcaniquë. Jia tsi toá ca nohiria bo Ibo qui chitimini quiha.

Siriá ca Antioquía yaca qui Pablo Bernabé bacanina

²⁴Derbe jisbëria tsi quiha Pisidia mai ja natanicaniquë. Natanihax tsi quiha Panfilia mai qui ja cahëcaniquë. ²⁵Toa xo tsi, naa Perga yacata xo tsi quiha Dios Chani ja yoacanicuë. Yoahax Atalia yaca qui ja bocanicuë. ²⁶Jahá ca barco qui jicohax tsi quiha jahari Antioquía qui ja bocanicuë, naa Dios qui ja acacacani cató no. Jabi jato qui toa acacani ca yonoco ja jatihuacani quiha. ²⁷Jatsi Antioquía qui cahëxo tsi quiha chahahuacanaibo tëquë ja catiacanicuë. Jatsi jato bax Diós anina, carayanabo Diós jahuë Chani nicamanina, carayanabá chahahuahaina, tihi cabo quiha jato ja yoacanicuë. ²⁸Jaquirëquë quiha naama tsi ja chitëcaniquë toá no, chahahuacanaibo ya.

Jerusalén tsi ja caticanina

15 ¹Toatiyá tsi quiha Antioquía qui cahënicuë huësti huësti ca jodiobo jato mai ax na. Cahëxo tsi quiha carayana ca chahahuacanaibo tiisimatsijahuacanicuë. Ja nëcacanicuë:

—Ma jibirishahacati xo ra. Moisés yamabá noqui toa jabi ani quiha ati. Xabahamahacati-maxëni xo mato ra, toa jabi acaxma —nëa tsi ja nëcacani quiha chahahuacanaibo qui.

²Jatsi quiha jibirishati jabi tahëxo tsi jato qui Pablo, Bernabé, tihi cabá joi mëraniquë. Jato qui yoi jato yoba ini quiha. Jaha tsi Pablo, Bernabé, iglesiá ca xatë huëtsa bo, tihi cabo Jerusalén qui raahacanicuë, toá ca Chani chitahëhuanish cabo, yosibo, tihi cabo ya ja chaninacano iquish na, naa toa Moisés jabi yoati na.

³Jatsi iglesiá ca xatë bá jato raanicuë. Fenicia, Samaria, tihi ca mai bo natanipama tsi quiha carayanabo Ibo qui bësocanai ca ja yoabonacanicuë. Jatsi raniniquë iglesiá ca xatë bo toa chani nicahax na.

⁴Jatsi Jerusalén qui cahëxo tsi quiha iglesiá ca xatë bo, yosibo, Chani chitahëhuati ibo bo, tihi cabo ja joihuacanicuë. Joihuaxo

tsi quiha jatiroha ca jato bax Diós ani ca ja yoacaniquë. ⁵Jatsi niiniquë huësti huësti ca chahahuanish ca fariseobo chanixëna:

—Jibirishahacaxëti xo chahahuahai ca carayanabo ra. Jasca, Moisés yoba ja nicaxëti xo jato ri ra —i toá ca xatë bo qui jaca niquë.

⁶Jatsi Chani chitahëhuati ibo bo, yosibo, tihí cabo catiniquë jibirishati jabi, Moisés yoba, tihí cabo yoati tsi chaninaxëna.

⁷Naama tsi quiha ja chaninacani quiha. Jatsi Pedro niiniquë chanixëna:

—Ea nicapáricana, ëbë xatë bá. Naama tsi quiha mato ó ca ëa Diós biniquë, carayanabo qui jahuë Chani Jia ca yoatí, ja chahahuacano jato ri iquish na. ⁸Jatsi Diós, naa nohiria ba shina cahëxëni cató carayanabo qui Espíritu Santo aniquë, noqui jodiobo qui ja ani jascaria. Dios qui jia ja ini quiha. ⁹Ja qui oquë noqui jodiobo iyamani quiha, ja qui ja chitimihai cató tsi jato shina ja bahuëni iqui na. ¹⁰Jatsi ÷jëniríaxo tsi Dios tanamacascanai sa? Naa chahahuahai ca carayanabo qui noba jodioba jabi bo pi ma ano tsi caxaxëhi quiha Dios tonia. Toa jabi bo banahuatimaxëniria noba naborëquëbo ini quiha jato ri. Jasca, banahuatimaxëniria xo noqui ri ra. ¹¹Toa jabi no acái cató tsi noqui xabahamayamahi quiha Dios ra. Jama, jahuë Jesucristo noihai cató tsi xabahamahacahi quiha noa iquia, naa carayanabo xabahamahacahai jascaria —nëa tsi iglesiá ca chama bo qui Pedro nëcaniquë.

¹²Jatsi pasicaniquë catinish cabo. Jaquirëquë quiha Pablo, Bernabé, tihí cabo chaniniquë. Chanixo tsi quiha carayanabo xërëquë xo tsi Diós jato amani ca jistiria bo ja yoacani quiha.

¹³Jato chani ja jatihuacaquë tsi quiha Jacobo chaniniquë:

—Ea nicapáricana, ëbë xatë bá. ¹⁴Carayanabo Diós otocatsai ca noqui Simón yoaquë ra. “Carayanabo quima jahuë nohiria yoi bo tsëcahi quiha jahuë-na bo iti” i ja a quiha. ¹⁵Jabija tsi xo toa ja yoahana ra. Tocaxëti xo i Dios Chani yoati ibo-iboria ni quiha, Quënëhacanish cabo ó no. Jabi ja quënëcani ca tsi xo naa:

¹⁶“Mato jocha iqui tsi mato ë jisbërianiquë; jama, bacaxëquia.

Bacaxo tsi noho nohiria yoi bo catiaxëquia ë qui ja aracano iquish na, naa David yamabá yonani cató tsi ja arapaocani jascaria.

¹⁷Jatsi Ibo yoi chahahuacaxëcani quiha nohiria huëtza.

Nohó-naxëhi quiha carayanabo ri’

18 nēa tsi Ibo, naa noqui jahuë planes yoanish ca nēcani quiha”.

19 ‘Jabi naa quēnēni ca iqui tsi noho yoba tsi xo naa: Dios quiri bēsocanai ca carayanabo no yosanamayamano. “Noba jodioba jabi bo ma ati xo” i jato qui no yamano ra. 20 Jama, carta ó ca yoba huētsa jato qui no raano. Idolo bo qui acacaha ca piti ja piyamacano. Jasca, anoma ca chotahai ca ja quiniacano. Jasca, jimihuahama ca nami, jimi, tihi cabo ja piyamacano. Tihi ca yoba bo roha jato qui no quēnēxēti xo iquia. Tihi tsi xo toa ja ayamacaxēcánaina iquia. 21 Jabi jatiroha ca barí tsi quiha tihi ca jahuë bo pasomaha ca yoba yoahacani quiha jatiroha ca yacata ax na. Naama tsi quiha noba nohiria qui toa Moisés yoba acacani quiha —nēa tsi jato qui Jacobo nēcaniquē.

22 Jatsi iglesiá ca chahuacanaibo ya tsi quiha Dios Chani chitahēhuati ibobo, yosibo, tihi cabá jato ó ca huēsti huēsti ca joni bo biniquē Antioquía yaca qui jato yoba boti. Pablo, Bernabé, tihi cabo ya jato ja raacani quiha. Jatsi Judas ja bicaniquē, naa Barsabás quēnahacanihato. Jaquirēquē Silas ja bicaniquē. Tihi cabo ja bicaniquē jato yoba boti. Jato xatē bo rēquēniniti ibo bo ja icani quiha. 23 Raapama tsi jato bēta naa carta ja raacaniquē:

“Mabē xatē bo, naa Dios Chani chitahēhuati ibo-iboria bo, nēa ca yosibo, tihi cabo tsi xo naa carta quēnēcánaina. Mato carayanabo joihuaqui noa, naa Antioquía yacata, Siria, Cilicia mai, tihi cató ca racanaibo. 24 Jishopē. Noba maxo ó ca xatē bo, naa chama yama cabo mato qui bocani ca no nicahitaquē rē. ‘Jibirishahacaxēti xo chahuahai ca carayanabo. Jasca, jodioba yoba bo ma banahuaxēti xo’ ÷i mato qui ja yamayamacani? Toca tsi ma shina-motsiquini ca no nicahitaquē. Anoma quiha. 25 Jaha tsi nēá ca dos ca joni shinajiaxēnia ca no biquē mato qui raaxēna. Shinaxo tsi Pablo, Bernabé, tihi cabo ya jato raaqui noa. 26 Ibo Jesucristo tahēhax tsi huēstima tsi naa dos ca joni bo acacaquē ani quiha ra. 27 Jaha tsi Judas, Silas, tihi cabo mato qui raaqui noa noba yoba boti. No quēnēha ca jasca ca mato yoacaxēcani quiha. 28 Nicacana. Noba jodioba jabi bo mato qui acasyama xo noa. Mato qui yosariaxēhi quiha iqui noa. Jama, tobi quiha yoba pistia mato qui no acatsaina, naa noqui, Espíritu Santo, tihi cabo qui jia cato. 29 Idolo bo qui acacahax ca oriquiti, jimi, jimihuahama ca nami, tihi cabo piyamacana. Jasca, anoma ca chotahai ca basicana. Tihi cabo ayamapiquí tsi jia tsi axēqui mato. Iquē” nēa tsi jato carta nēcaniquē.

³⁰Jatsi Pablo, Bernabé, chani bocanai ca joni bo, tihi cabo bocaniquè Antioquía qui. Cahëxo tsi quiha chahahuacanaibo ja catiacaniquè jato carta nicamaxëna. ³¹Toa yoba nicacanicquè iglesiá ca nohiria bo. Nicahax ja rani-ranicanicquè. Jato qui jia toa yoba ini quiha. ³²Jasca, carta nicamaxo tsi quiha jia tsi chahahuacanaibo ja chamahuacanicquè, Dios Chani yoati ibo bo ja icani iqui na. ³³⁻³⁴Ichariama bari no tsi ja chitëcani quiha. Jatsi jia tsi jahari Jerusalén qui ja raahacacani quiha. ³⁵Jama, Antioquíá tsi Pablo Bernabé chitënicquè. Toá tsi quiha Iboha Chani ja tiisimacanicquè.

Pablo catëquënina Dios Chani yoaxëna

³⁶Jaquirëquè Bernabé qui Pablo chaniniquè:

—¿Iboha Chani no yoani cabo qui jahari canoma ni, toá ca yacatá ca xatë bo qui shishoxëna? ¿Jënjacanaí ca jisi canomani? —iquiina.

³⁷Jatsi Juan Marcos Bernabé bocasni quiha, ja bëta ja cano.

³⁸Jama, Pablo qui yoi ja ini quiha. Marcos ja bocasyamani quiha, Panfilia ó tsi jato ja niabëriani iqui na. Toatiyá tsi quiha jato bëta Marcos chitëyamani quiha. ³⁹Ja iqui tsi Pablo Bernabé joi mërananicquè. Joi mëranahax tsi quiha jato jamë ca quiniá tsi ja bocanicquè. Ori tsi naa Chipre qui barcó tsi quiha Bernabé caniquè Marcos ya. ⁴⁰Jatsi Silas Pabló biniquè ja bëta ja cano. Jabi ja bocanox pari no tsi toá ca iglesiá cabo jato bax bëhoxnicquè, Diós jato mëbiriano. ⁴¹Jatsi Siria, Cilicia, tihi ca mai bo ja nacocanicquè. Nacopama tsi quiha chahahuanish cabo ja chamahuabonacanicquè.

Pablo, Silas ya Timoteo canina

16 ¹Derbe, Listra, tihi ca yaca qui cahëxo tsi quiha Timoteo, naa Jesu qui chitiminish ca shinapayo ca Pablo, Silas, tihi cabá bëchaniquè. Chahahuahai ca jodio Timoteo jahëhua ini quiha. Jahuè jahëpa carayana ini quiha. ²Jasca, jia tsi Timoteo toa Listra, Iconio, tihi cató ca xatë bá ocahuani quiha. ³Jatsi quiha jato bëta Timoteo Pabló bocasnicquè. Jama, bonox pari tsi quiha Timoteo ja jibirishanicquè, chahahuahai ca jodiobo ja qui caxayamano. Carayana jahuè jahëpa ini ca ja cahëcani quiha. ⁴Jatsi quiha toa yaca bo ja nacocanicquè Dios Chani yoaxëna. Nacopama tsi Jerusalén ca Chani chitahëhuati ibo bo, yosibo, tihi cabá yobani ca ja yoabonacanicquè. Jasca, jato yoba ja nicacati nori ca ja yoacani

quiha. ⁵Toca tsi Iboha quiniá tsi quiha iglesiá ca chahahuacanaibo chamahuahacanicuë. Toatiyá tsi jatiroha ca barí tsi quiha Ibo qui nohiria bo chitimiquë.

Pablo tēnamēnina

⁶Jaquirëquë Frigia, Galacia, tihi ca mai tsi Pablo, jahuë rabëti bo, tihi cabo naconiquë. Jabi Espiritu Santó jato yobani quiha, Asia mai xo tsi jari Dios Chani ja yoayamacano. ⁷Jasca, Misia mai qui cahëhax tsi quiha departamento Bitinia qui ja jicocascani quiha Dios Chani yoaxëna. Jama, Jesú raani ca Espiritu Santó jato quëtiani quiha. ⁸Jaha tsi Misia mai nacopama tsi quiha Troas yaca qui ja bocanicuë. ⁹Toá tsi baquichá tsi Pablo tēnamēniquë: Ja qui Macedoniá ca joni jisiquini quiha. Pablo qui ja chanini quiha, “Noba Macedonia mai qui bëcahuë. Noqui ma mëbino ra” iquiina. ¹⁰Tēnamëhax bamahaxma tsi cacastapiniquë Pablo. Jatsi quiha noba jahuë bo no shomahuaniquë Macedonia mai qui caxëna. Toá ca nohiria bo qui Chani Jia ca yoatí Diós noqui quënani ca no cahëyoiniquë.

Filipos yaca qui ja cahëcanina

¹¹Jatsi Troas no jisbayaniquë barcó no. Ia shitapama tsi quiha mëste tsi tēsëbë Samotracia qui no caniquë. Cahax huëaquë tsi quiha Neápolis yaca qui no rërënicuë. ¹²Riquibaya tsi maí tsi Filipos yaca qui no caniquë. Toa maí ca oquë-oquëria ca yaca Filipos ini quiha. Jasca, toá tsi huëstima ca romanobo ca nohiria racani quiha. Filipos qui cahëhax ichariama ca bari no tsi no chitënicuë. ¹³Jatsi joiti barí tsi jodioba arati iti qui no caniquë araxëna. Yaca cacha, naa ani quëmapó tsi ja caticani quiha. Tsahohax toá ca arati bëcanish ca yoxa bo ya chaninatsinoniquë. ¹⁴Jabi toá tsi ini quiha Tiatirá ca yoxa, naa Lidia icanai cato. Raiti shini iniahai ca ja ini quiha. Jasca, Dios qui arahai ca naa yoxa ini quiha. Ja iqui tsi jia tsi Pabló yoani ca chani ja nicanarianiquë. Jasca, Ibobá toa yoxa mëbiniquë, Pabló yoahai ca chahahuamaxëna. ¹⁵Jahuë xobó ca bo ya ashimahacaxo tsi quiha joi noqui ja amaniquë jahuë xobó tsi chitëti. Joi amahax,
—Ibo Jesu qui ë chitimiquë ra. Mato qui jia pi no tsi noho xobo qui ma bëcano racati —i noqui naa yoxa niquë.

Jaha tsi jahuë xobo qui no caniquë chitëxëna.

¹⁶Toatiyá tsi arati iti qui capama tsi quiha yonati xotaco no bëchaniquë. Yoshi ja jayani quiha, nohiria jato xaba cahëmati. Toca tsi huëstima ca parata ja bini quiha jahuë ibo chama bax na. ¹⁷Jatsi Pablo, noqui, tihi cabo ja banahuaniquë. Banahuapama tsi quiha,

—Mana ca Ibo-iboria ca Dios yonati bo xo naa joni bo ra. Xabahamati quinia noqui yoati ja bëcahitiquë ra —i ja niquë joi pistiamá no.

¹⁸Tocapijanicuë huëstima ca barí no. Jarohari tsi Pablo yosananicuë. Yosannahax ja bopinanicuë ja qui chanixëna. Jatsi jahuë yoshi qui ja chaniniquë:

—Jesucristo chamá tsi naa xotaco quima natsëquëhuë iquia —iquiina.

Jatsi yoshi natsëquëtapiniquë.

¹⁹Jatsi cohuënaniquë jahuë chama bo. Toca tsi jato parata biti xaba ja bënocani ca ja cahëceni quiha. Ja iqui tsi Pablo, Silas, tihi cabo qui ja tsamicanicuë. Tsamixo tsi quiha yacatá ca plazá ca chama bo qui jato ja xërëcanicuë. ²⁰Chama bo qui boxo tsi quiha jato qui quësotsijacanicuë:

—Noba yacatá ca nohiria bo yosicani quiha naa jodiobo ra.

²¹Noba jabi bo rarinamacascani quiha pë. Noba yoba pasomaha tsi xo toa ja yoacanaina. ¿Jënahuariaxo raca jato jabi bo no bina ra? Romanobo xo noa —nëa tsi ja nëcanicuë jato qui quësohi na.

²²Jatsi jato qui quëtsonish ca nohiria bo riiniquë Pablo, Silas, tihi cabo qui quësoxëna jato ri. Jaha tsi quiha chama bá jato sahuëti tsobomaniquë. Tsobomaxo tsi quiha ja yobanicuë ja rashahacacano iquish na. ²³Rashaxo tsi quiha cárcel qui ja niacanicuë. Jatsi cárcel obëso ca ja yobanicuë jia tsi jato ó ja bësono, ja paxayamacano iquish na. ²⁴Jatsi quiha cárcel nëpax ca naquëtë qui jato ja nanënicuë chama bá yobani ca nicaxo na. Nanëxo tsi quiha jihui para quini jaya cato ó tsi jato tahë bo ja achamaniquë. Tsëquëtimaxëni ja icani quiha.

²⁵Jatsi toa baquichá tsi quiha Dios qui bëhoxhi tsi Silas, Pablo iniquë. Bëhoxpama tsi ja quëquë-quëquëshinanicuë. Tocajacano tsi quiha jato qui presó ca achiqui cabá nicanicani quiha. ²⁶Jatsi yajotapitsi quiha mai niquë. Anomaria tsi preso yajohacacani quiha. Japëquëyoniquë preso ó ca caiti bo tëquë. Mërisyocanicuë achiquinish caba mënëxëti

Cristo tahëxo tsi ja tënëcanina

cadenabo ri. ²⁷Jatsi preso obëso ca bësoniquë. Preso ó ca caiti bo japëquë ca jisi tsi quiha achiqinish cabo paxani nori ca ja quëschuani quiha. Jatsi jahuë chibiquiti saipi ja natsëcaniquë jamë ixëna. ²⁸Jama, ja qui Pabló quënaniquë joi pistiamá no:

—Iyamahuë. Iyamahuë. Nëá xo noqui tëquëta —iquiina.

²⁹Jatsi quiha preso obëso cató pëxë baaniquë. Bixo tsi quiha mëri tsi ja jiconiquë. Jicohax mëmë-mëmë tsi quiha Pablo, Silas, tihi cabo bësojó ja mëniniquë. ³⁰Jatsi cacha jato mëpihax,

—¿Jënahuaxëhi ni ëa ra, joni bá, xabahamahacaxëna? —i jato qui ja niquë.

³¹Jatsi ja quëbicaniquë:

—Ibo Jesucristo qui chitimicana. Jatsi xabahamahacaxëqui mato, naa mia, mí-na bo ri —iquiina.

³²Jatsi quiha preso obëso cato, jahuë xobó ca bo, tihi cabo qui Dios Chani ja yoacanicuë. ³³Jasca, baquichá tsi quiha jato sëquënë, jato quëësi bo, tihi cabo preso obëso cató chocohaniquë. Jaquirëquë preso obëso cato, jahuë-na bo, tihi cabo ashimahacanicuë. ³⁴Jatsi jahuë xobo qui jato ja bëniquë jato orihuaxëna. Rani-raniniquë preso obëso cato ra. Rani-raniyoniquë jahuë xobó cabo tëquë, Dios qui ja chitimicani iqui na.

³⁵Baquishmarí tsi quiha preso qui romanoba chama bá policía bo raanicuë jato paquëmati chani ya. ³⁶Jatsi Pablo qui preso obëso ca chaniniquë:

—Joquë chani ra. Ma paquëmahacaxëti xo ii quiha yacatá ca chama bo. Jia tsi bocahuë —iquiina.

³⁷Jama, policía bo qui Pablo chaniniquë:

—Mahitsa no rashahacahitaquë pë, nohiria bo bësojo ax na. Juez qui noqui ma boyamahitaquë ra, toa ax tsi noqui quësoxëna. Anoma quiha. Romanobo yoi ca noqui xo naa ra. Anoma tsi xo toa preso qui noqui romanobo ja niacanaina iquia. ¿Jaboqui jonë tsi noqui raacascahi ni pa? Cayamaqui noa ra. Nëri ja bëparicano ra noqui tsëcaxëna. Jamë yoi xo tsi noqui ja paquëmacano iquia —nëa tsi policía bo qui Pablo nëcaniquë.

³⁸Jatsi quiha yacatá ca chama bo qui Pablo chani policía yoanicuë. Romanobo Pablo, Silas, tihi cabo ini ca nicahax ja raquë-raquëcaniquë. ³⁹Raquëhax tsi quiha preso qui ja bocanicuë ishima tsi preso quima jato mëpixëna. Mëpihax tsi quiha jato yaca cacha qui jato ja chimaticanicuë. ⁴⁰Jatsi preso jisbaya tsi quiha Lidia xobo qui ja bocanicuë, toá ca chahahuacanaibo qui chanixëna. Jato ja chamahuani quiha. Chamahuaxo tsi quiha ja jisbayanicuë.

Tesalonicá cabo Pablo qui caxanina

17 ¹Filipos ax riquibaya tsi quiha Anfípolis, Apolonia, tihi ca yaca bo Pablo Silas nataniniquë. Natanihax Tesalónica qui ja cahëcaniquë. Toá tsi jodioba catiti xobo ini quiha. ²Cahëxo tsi quiha jato catiti xobo qui Pablo caniquë. Jahuë jabi quiha. Tres ca joiti bari no tsi quiha Dios Chani yoati tsi jato bëta ja chaninanicuë. ³Chaninaxo tsi quiha Dios Chani jato qui ja bërohuanicuë. Cristó tënëxëhaina, ja rësoxëhaina, ja bësoxëquëxëhaina, tihi cabo jato Xabahamati Ibo iti nori ca ja jismani quiha.

—Mato Xabahamati Ibo-iboria tsi xo naa Jesu ë yoahaina iquia —i jato qui ja niquë.

⁴Jatsi quiha chahahuaniquë huësti huësti ca jodiobo. Chahahuahax tsi quiha Pablo, Silas, tihi cabo qui ja riicaniquë. Jasca, chahahuaniquë huëstima ca Dios qui aracanai ca carayanabo ri. Chahahuaniquë huëstima ca chama ba ahui bo ri.

⁵Jatsi ja chahahuacaquë tsi quiha toa chahahuayamahai ca jodiobo caxaniquë. Caxaxo tsi quiha plazá ca bohohai ca chiquixëniria ca joni bo ja catiicaniquë ja yosicano. Yosipama tsi quiha Jasón icanai cato xobo qui ja jabacanicuë Pablo, Silas, mërahi na. Cacha, naa yacatá ca nohiria bo qui jato ja bëcasni quiha. ⁶Pablo, Silas, tihi cabo ja yopacanicuë. Yopaxo tsi quiha xobo ibo Jasón, toá ca chahahuacanaibo huëtisa bo, tihi cabo ja xërëcaniquë cacha yacatá ca chama bo qui. Xërëpama tsi quiha ja quënacanicuë:

—Jatiroha cato xo tsi nohiria bo yosicani quiha naa Pablo, Silas, iqui noa. Jaboqui noba yaca qui ja bëcahitaquë pë. ⁷Jasca, noba Jasón tsi xo toa naa joni bo otohaina ra, jahuë xobo xo no. Jasca, noba chama-chamaria yoba pasomaha chanicani quiha pë. “Tobi chama huëtisa, naa Jesu icanai cato” icani quiha ra —nëa tsi chama bo qui ja nëcanicuë.

⁸Jatsi shina-huëjënanicuë yacatá ca nohiria bo, jato chama bo ri, jato qui ja quësocanai ca nicahax na. ⁹Jatsi paquëmanox pari tsi quiha chama bá parata bicasnicuë pë. Jatsi Jasón, chahahuacanaibo, tihi cabá jato qui parata aniquë paquëmahacaxëna.

Yaca Berea qui Pablo Silas shishonina

¹⁰Jatsi bamaxoma tsi quiha Berea yaca qui Pablo, Silas, tihi cabo chahahuacanaibá raatapiniquë. Cahëhax tsi quiha jodioba catiti xobo qui ja bocanicuë. ¹¹Jabi Tesalonicá ca jodiobo oquë naa Bereá cabo ini quiha. Pablo chani qui ja nica-nicariacani quiha. Jatiroha ca barí tsi quiha Quënëhacanicuë cabo ja tsaya-tsayacanicuë, jabija ca Pabló yoahai ca iqui ca cahëxëna. ¹²Jatsi Jesu qui chitiminiquë huëstima ca jodiobo. Jasca, chahahuaniquë huëstima ca carayana ca joni bo, yoxa bo, tihi cabo ri, naa nohiria rëquëninicanaibo. ¹³Jatsi quiha Berea xo tsi Dios Chani Pabló yoahi ini ca Tesalonicá ca jodiobá nicaniquë. Nicahax ja bëcanicuë pë nohiria bo yosixëna. Pablo qui nohiria bo ja itsisnamacanicuë ra. ¹⁴Ja iqui

tsi chahahuacanaibá Pablo raaniquë ra ia quëpë qui. Jama, Berea ó tsi quiha Silas, Timoteo, tihi cabo chitëniquë chahahuacanaibo mëbixëna. ¹⁵Jatsi Atenas yaca qui huësti huësti ca xatë bá Pablo chimatiniquë. Chimatihax jahari ja bocaniquë jato xobo qui. Silas, Timoteo, tihi cabo qui Pablo chani ja bocani quiha. Mëri tsi ja bëcati ó Pablo quëëni quiha. Jabi tocani quiha jahuë chani.

Atenás tsi Pablo chitënina

¹⁶Atenas xo tsi mana-manapama tsi quiha Pablo shina-motsiquiniquë yacatá ca ídolo bo tsayahax na. ¹⁷Jasca, jodioba catiti xobó tsi quiha ja chaninanicuë, toá ca jodiobo, Dios qui aracascanaí ca carayanabo, tihi cabo ya. Jasca, plazá ca nohiria bo ya ja chaninanicuë Jesu yoati na. ¹⁸Jatsi epicúreobo, estoicobo, tihi ca icanai ca maxó ca joni bá Pablo qui joi mëranicuë. Tiisi jayanish ca joni bo ja icani quiha. Chanihax,

—¿Jënihi ni naa bahua sa? —i huësti huësti ca niquë.

Jasca,

—Tonia jamëri ca dios bo qui noqui aramacatsi quiha pa —i huëtsa bo niquë.

Jabi toca tsi ja chaninacani quiha, Jesu, ja bësotëquëhaina, tihi cabo Pablo chanini iqui na. ¹⁹Jatsi quiha Pablo qui joi ja amacaniquë jahuë chani nicacasquí na. Amaxo tsi quiha jato chaninati xobo, naa Areópago icanai ca qui ja boniquë. Bohax,

—Mi yoahai ca tiisi paxa ca cahëcasqui noa ra. ²⁰Noqui jamëri tsi xo toa mi yoahaina. Mi yoahai ca noqui mi bërohuano ra —i Pablo qui jaca niquë.

²¹Jabi tiisí-naxëni ca Atenás ca nohiria bo, toá ca racacanaí ca carayanabo, tihi cabo ini quiha. Jaha tsi Pablo chani ja nicascacani quiha. Jato qui jia ini quiha tiisi paxa ca nichahaina, chaninacanaina, tihi cabo. Jato jabi quiha.

²²Jatsi jato bësojó tsi quiha, naa Areópago xara tsi Pablo niiniquë chanixëna. Chanihax,

—Dios bo qui araxëni ca nohiria bo xo mato tia. Toa ë jisquë ra, Atenás ca joni bá. ²³Mato yacatá tsi co-copama tsi mato arati itiria bo ë jisquë ra. Jisi tsi naa quënë pistia ca ë jisquë huësti ca altar ó no. “No cahëhama ca dios bax na” ii quiha jahuë quënë ra. Jabi naa Dios ë yoahai ca tsi xo toa naa ma cahëhama ca dios, naa ja qui ma arahaina.

24 Jabi Dios yoi tsi xo toa naipa, mai, tihi caba Ibo-iboria, naa jatiroha ca nēhohuanish cato iquia. Joni bá acani ca arati xobó tsi racayamahi quiha. 25 Naa Dios mēbitimaxēni xo nohiria, ja narisyamahai ca iqui na. Jasca nohiria bo qui jatiroha ca Ototi Ibo-iboria tsi xo naa. Jatiroha cabo bēsomahi quiha. Noqui yoi xacamahi quiha.

26 Jasca, huēsti ca joni quima jatiroha ca nohiria bo nēhohuahacani quiha. Nēhohuaxo tsi quiha naa mai tēquē tsi quiha jato ja racamaniquē. Jasca, ja bēsocanai ca xaba naa Dios yoi janani quiha. Jasca, jatiroha ca nohiria bo qui jato mai ja ani quiha racati. 27 Jabi tocaniquē Dios yoi, ja qui nohiria bá mērano iquish na. Mērapiquí tsi ja chahahuacamitsa ra. Jabi nohiria qui basima xo Dios yoi ra. 28 Jabi Dios yoi iqui tsi bēso xo noa ra. Ja iqui tsi mohiqui noa. Ja iqui tsi naa maí tsi racaqui noa ra. Jasca, “Dios xocobo xo noa” čiyamayamacahi ni mato maestro bo ra? 29 Jabija xo ra. Dios xocobo yoi bo xo noa. Jahuē xocobo pi inono tsi čjēnahuariahax raca oro, plata, maxaxa, tihi cabo nohiria bá acai ca jaria ca Diós ina ra? Toca ma xo Dios iquia. 30 Jabi nohiria bá Dios cahēyoiyamatiyá tsi quiha jato jocha Diós mataraniquē. Jama, jaboqui ja qui bēsoxēti xo nohiria bo tēquē ii quiha ra. 31 Jatsi quiniacaxēcahuē. Nohiria bo copiti bari ja janani quiha. Toa barí tsi quiha mēstē tsi nohiria bo tēquē copixēhi quiha ja bini ca joni yaxo na. Copiti Ibo-iboria ixēhi quiha naa joni ra. Jabi naa joni rēsoquē tsi quiha Diós bēsotēquēmaniquē ra. Ja iqui tsi Dios parayamahai ca cahēqui noa —nēa tsi jato qui Pablo nēcaniquē.

32 Jatsi “Bēsotēquēxēhi quiha nohiria bo” i Pablo quē tsi quiha osa-osaniquē toá ca huēsti huēsti cabo. Jama,

—Mi chani nicatēquēcasqui noa ra, naa nohiria bo bēsotēquēxēhai ca yoati na —i huēsta bo niquē.

33 Jatsi Pabló jisbayaniquē. 34 Jama, chahahuaniquē huēsti huēsti ca jahuē chani nicanish cabo. Chahahuahax Pablo maxo qui ja riicaniquē. Riini quiha toa Areopagó ca maxo inish ca joni, naa Dionisio icanai cato. Chahahuani quiha huēsti ca yoxa, naa Dámaris icanai cato. Jasca, chahahuaniquē nohiria huētsa bo ri.

Corinto qui Pablo shishonina

18 1 Tiisimaxo tsi quiha Atenas Pablo jisbayaniquē. Jisbaya tsi quiha Corinto yaca qui ja caniquē. 2 Corinto qui cahēxo tsi quiha jodio huēsti ca ja bēchaniquē, naa Aquila icanai cato. Pontó

maí conish ca naa joni ini quiha. Jasca, Corinto qui jobëna ja ini quiha jaa ri, jahuë ahui ya. Jato mai, naa Italia ax ja jabacani quiha toá ca maí ca chama-chamaria, naa Claudio icanai ca iqui na. Roma yaca quima jodiobo tëquë ja raani quiha. Cahëxo tsi quiha jato Pablo jisi caniquë. ³Jatsi jato bëta ja chitëniquë yonocoxëna. Jabi parata quëshpi tsi jato bëta xo tsi oxti raiti xobo ja ani quiha iniaxëna. ⁴Jatsi jatiroha ca joiti barí tsi quiha jodioba catiti xobo qui Pablo caniquë Jesucristo Chani yoaxëna. Jesu qui toá ca jodiobo, carayanabo, tihi cabo ja mëpicasni quiha.

⁵Jatsi Macedonia mai ax Silas, Timoteo, tihi cabo cahëquë tsi quiha jahuë yonoco, naa oxti xobo acai ca ja jënëniquë, jatiroha ca barí tsi Dios Chani yoacasquí na. Xabahamati Ibo Jesu ini ca ja yoaniquë jodiobo qui. ⁶Jatsi Pablo qui ja caxacaniquë toa chani nicacasyamahi na. Caxaxo tsi quiha Pablo ja ocahuacaniquë. Jarohari tsi jato ja jisbayaniquë. Jama, jisbayanox pari tsi quiha jahuë sahuëtí ca cospo ja rij-rijhaniquë ja cahai ca jismaxëna.

—Mato shina ri tsi xo ra, Diós mato qui pi quësoquë no. Mahitsa Dios Chani ma nicaquë ra. Jaboqui carayanabo qui caxëquia jato qui jahuë Chani yoaxëna —i jato qui Pablo niquë.

⁷Jato jisbaya tsi quiha toá ca catiti xobo tapá ca xobo qui ja caniquë tiisimaxëna, naa Justo icanai cato xobo. Jabi Dios qui arahai ca naa joni ini quiha. ⁸Jasca, Ibo qui chitimini quiha toa catiti xobo obëso cato, naa Crispo icanai cato. Chitimini quiha jahuë xobó cabo ri. Toatiyá tsi quiha huëstima ca Corintó ca carayanabo chitiminiquë Ibo Chani nicahax na. Ja ashimahacayocani quiha. ⁹Jaquirëquë huësti ca baquichá tsi quiha Pablo tënamëniquë. Tënamëjano tsi Pablo qui Ibo chaniniquë. Chanihax,

—Nohiria bo qui raquëyamahuë. Mi pasiyamano. Noho chani mi yoano ra. ¹⁰Jari tobi quiha huëstima ca yacató ca ë qui chitimixëti cabo ra. Yama tsi xo toa mia acaina ra, mi nohó ë bësohai iqui na —i ja qui Ibo niquë.

¹¹Jatsi un año y medio no tsi Corintó tsi Pablo chitëniquë jato xërëquë xo tsi Dios Chani yoaxëna.

¹²Toatiyá tsi quiha departamento Acayá ca obëso cato, naa gobernador Galión iniquë. Jatsi jodiobo Pablo qui tsaminiquë rë. Tsamixo tsi quiha tribunal, naa nohiria copiti iti qui ja bocaniquë ja qui quësoxëna. ¹³Boxo tsi,

—Anoma tsi xo naa joní acaina ra. Dios qui arati quinia jamëri ca noba jimibo qui yoahi quiha pë. Noba jabi, noba yoba, tihi cabo pasomaha tsi xo toa ja yoahaina ra —nëa tsi Galión qui ja nëcacaniquë.

¹⁴Quëbipaima Pablo iquë tsi quiha Galión jodiobo qui chaniniquë:

—Jisa jodiobá. Yama tsi xo toa yoi ca naa joní acana ra. Ja yosipirohano tsi yoi ca pi ja aarohano tsi jia tsi mato qui ë nicaquë aquë. ¹⁵Jama, mato chani bo, mato jabi bo, mato yoba bo, tihi cabo tahëhax tsi iquinaqui mato pë. Toa nicacasyama xo ëa ra. Toca ca jahuë bo copiyamaxëquia ra —nëa tsi bëcanish ca jodiobo qui Galión nëcaniquë.

¹⁶Chanixo tsi quiha tribunal quima jato ja raaniquë. ¹⁷Jatsi jodiobá jisbayaniquë. Jatsi carayanabá jato catiti xobo obëso cato, naa Sóstenes qui ja tsamicaniquë pë. Tsamixo tsi quiha ja sëtiacanicuë tribunal xobo bësojo xo na. Chama Galión qui jënima ini quiha ja acanina pë.

Jahari Antioquía qui Pablo bacanina

¹⁸Jatsi naama tsi quiha Corintó tsi Pablo chitënicuë. Jarohari tsi toá ca xatë bo ja jisbayaniquë. Jisbaya tsi quiha Siria mai quiri catsijaniquë barcó no. Aquila, Priscila, tihi cabá Pablo chimatini quiha. Cahax Cencrea yaca qui ja cahënicuë. Toa xo tsi quiha Pabló jahuë boo maxconiquë, parayamahai ca chani Dios qui ja yoani iqui na. Jodioba jabi ja ini quiha. Maxcorohax ja catëquënicuë. ¹⁹Cahax Efeso yaca qui ja cahëcaniquë. Nëa tsi quiha Priscila, Aquila, tihi cabo chitënicuë. Jasca, yacatá ca jodioba catiti xobo qui shishohi Pablo caniquë. Toa xo tsi quiha jodiobo ya ja chaninanicuë Jesu yoati na. ²⁰Jatsi quiha Pablo qui joi ja amacanicuë naama tsi ja chitëno. Jama, chitënoma ja ini quiha. ²¹Jisbaya tsi quiha barco qui ja jicotëquënicuë Efeso qui caxëna. Joihuahax,

—Jerusalén jari ë cati xo ra. Basima tsi xo fiesta ra. Jama Dios shina pi ja no tsi jahari joxëquia tia mato qui shishoxëna ra —i jato qui ja niquë.

²²Jatsi quiha Cesarea yaca qui ja rërëcaniquë. Rërëhax maf tsi Jerusalén qui ja caniquë iglesiá ca xatë bo joihuaxëna. Jaquirëquë Antioquía qui ja catëquënicuë. ²³Naama tsi Antioquíá tsi ja

chitëni quiha. Jaquirëquë Galacia, Frigia, tihi ca mai bo qui ja catëquëniquë toá ca chahuacanaibo chamahuaxëna.

Efeso xo tsi Dios Chani Apolós yoanina

²⁴Toatiyá tsi quiha tobi iniquë toa Alejandriá tsi conish ca jodio, naa Apolos icanai cato. Efeso yaca qui shishohi ja joni quiha. Jiaría tsi chaniti naa joni cahëniquë. Jasca, Quënëhacanish cabo ja cahëyoiniquë jaa ri. ²⁵Jasca, Iboja quinia ja tiisimahacanicuë. Jesu quinia cahëxo tsi quiha jia tsi toá ca nohiria bo ja tiisimanicuë. Jama, ashimanish ca Juan chani roha ja cahëni quiha. ²⁶Jabi raquëxoma tsi Efeso ca jodioba catiti xobo xo tsi Jesu Chani yoatí ja chitahëhuanicuë. Jatsi quiha Priscila, Aquila, tihi cabá jahuë chani nicaniquë. Nicaxo tsi quiha ja qui joi ja amanicuë jato xobo qui ja jono. Jatsi oquë tsi quiha Apolos qui Dios Chani ja bërohuacanicuë oquë tsi ja cahëno iquish na. ²⁷Jaquirëquë Acaya mai qui Apolos cacanicuë Dios Chani yoaxëna. Jaha tsi Efeso ca xatë bá mëbicaniquë. Mëbixo tsi quiha ja bax carta ja quënëcanicuë Acayá ca xatë bo qui, jia tsi Apolos ja joihuacano iquish na. Jatsi toa mai qui ja cahëquë tsi quiha anomaria tsi toá ca xatë bá Apolos joihuanicuë. Jatsi jia tsi toá ca chahuacanaibo Apolós mëbi-mëbiniquë, Dios noihai cató no. ²⁸Toá tsi quiha chamá tsi jodiobo ya ja chaninanicuë nohiria bo bësojo ax na. Chaninaquí tsi quiha jato ja bëboniquë, Quënëhacanish cabá tsi jato Xabahamati Ibo Jesu ini ca jismaxo na.

Efeso qui Pablo canina

19 ¹Jabi Corintó tsi Apolos chitëno tsi quiha Efeso yaca qui Pablo cahëniquë. Maca bo ja natanini quiha. Cahëxo tsi quiha huësti huësti ca chahuacanaibo ja bëchaniquë. ²Bëchaxo tsi quiha jato ja nicaniquë:

—¿Espíritu Santo ma bini, chahuaxo na? —iquiina.

Jatsi,

—Biyamaqui noa. ¿Tsohuëcara ni naa Espíritu Santo sa?

Nicayamaqui noa rë —i Pablo qui jaca niquë.

³Jatsi Pabló jato nicaniquë:

—¿Jënahuariahax ma ashimahacani sa? —iquiina.

Jatsi,

—Juan yoani cató tsi no ashimahacani quiha —i jaca niquë.

⁴Jatsi Pabló jato yobanicuë:

—Juan tiyá tsi quiha ashimahacaniquë toa jato jocha quima Dios quiri bësocanaibo. “E cho joxëhai ca qui ma chitimiti xo ra” i nohiria bo qui ja ni quiha. Jabi naa ja cho jonish ca tsi xo Jesu ra —i jato qui Pablo niquë.

⁵Jatsi Jesucristo jané tsi ja ashimahacacaniquë jahuë chani nicahax na. ⁶Jatsi Pabló jahuë mëquë jato ó janaquë tsi quiha Espíritu Santo jato qui jiconiquë. Jatsi jamëri ca joi bá tsi quiha chanitsijacaniquë. Dios Chani ja yoacani quiha. ⁷Jabi doce ca joni bo ja icani quiha.

⁸Jaquirëquë catiti xobo qui Pablo caniquë jodiobo qui chanixëna. Tres oxë no tsi quiha raquëxoma tsi bëroria tsi jato qui Dios Chani ja yoaniquë. ⁹Jama, jahuë chani qui nicacasyamaniquë misco bo. Jesu qui ja chitimicasyamacani quiha. Jasca, nohiria bo bësojo xo tsi Jesu quinia ja ocahuacani quiha. Jarohari tsi Pabló jato jisbayaniquë. Jisbaya tsi quiha toá ca chitiminish cabo ja boniquë ja bëta. Jatsi Tirano escuela qui ja bocaniquë Dios qui araxëna. Jatiroha ca barí tsi quiha Dios Chani yoati tsi ja chaninacaniquë. ¹⁰Dos año no tsi quiha Pabló jato tiisimaniquë toa xo na. Jaha tsi quiha jatiroha ca Asia maí ca nohiria bo, naa jodiobo, carayanabo, tihi cabá Iboba Chani nicaniquë ra. ¹¹Jasca, anomaria Diós ani ca jisti bo iniquë, naa Pabló anina. ¹²Ja motsani ca pañuelo bo, raiti quësi bo, tihi cabo iquicanaibo qui ja bocaniquë jënimahua-xëna. Jatsi jënimahuahacani quiha noitiria cabo. Jasca, jënimahuahacani quiha yoshi bo jayanish cabo ri. Tsëquëyoni quiha jato yoshi bo.

¹³Toatiyá tsi quiha tobi iniquë toa huësti huësti ca bohocanai ca jodiobo, naa yobë jascaria cabo. Nohiria bo quima yoshi bo ja tsëcacani quiha jato ri. Jatsi Jesu jané tsi ja tanamacascaniquë yoshi bo tsëcaxëna.

—Jesu jané tsi, naa Pabló yoahai ca jané tsi tsëquëcahuë iqui noa —i jaca paoniquë pë.

¹⁴Jabi tocapaoniquë Esceva baquë bo, naa jodioba arati ibo ba chamá-na bo. ¹⁵Jatsi yoshi bá quëbiniquë:

—Jesu, Pablo, tihi cabo cahëqui noa. Jama, ÷tsohuëcara ni mato ra? —iquiina.

¹⁶Jatsi quiha toá ca yoshi jaya ca joni jato qui tsaminiquë. Caxaxëniria toa joni ini quiha. Sëtiapama tsi jato ja bëboniquë ra. Jatsi jahuë xobo quima ja jabayocaniquë. Jaxcahacacani quiha jato raiti. Tsoboco ja icani quiha. Anomaria ja sëtiahacacani quiha.

17 Jatsi ocapijani ca Efesó ca nohiria bá nicaniquë, naa jodiobo, carayanabo tëquë. Nicahax ja raquë-raquëcaniquë. Jasca, Ibo Jesu janë nohiria bá ocahuacaniquë.

18 Jasca, bëcaniquë chahahuacanaibo ri jato jocha bërohuaxëna. Tobi ini quiha jato jabi yoi ca ja acanaina rë. Jatsi jato yoixëniria ca jabi bo ja bërohuacaniquë. 19 Yobë i-ipaonish cabá jato libro yoi bo bëcani quiha mëshaxëna. Copixëni ini quiha toa ja mëshacanaina. Cincuenta mil ca parata quiha. 20 Tocajacaquë tsi quiha mëri tsi Iboha Chani pacananiquë. Toa Chani nohiria bá nicacasniquë ra.

Yobë bá jato papi yoi meshahaina

21 Jaquirëquë Jerusalén qui Pablo cacasniquë. Macedonia, Acaya, tihi ca mai bo natanihax na.

—Tihi cabo qui shishohax Roma qui ë cati xo —i Pablo niquë.

22 Jatsi Macedonia mai qui canox pari tsi quiha jahuë rabëti bo, naa Timoteo, Erasto, tihi cabo ja raaniquë rëquë. Jatsi Asia mai ó tsi jari ja chitëniquë, toa xo tsi Dios Chani yoaparicatsi na.

Efesó ca iquinacanaina

23 Toatiyá tsi quiha chahahuacanaibo tahëhax tsi anomaria iniquë toa nohiria bá yosicanaina ra. 24 Tobi ini quiha chahahuacanaibo qui caxahai ca joni, naa Demetrio icanish cato. Platá tsi arati mishni bo ja ani quiha parata quëshpi na, naa jato diosa Diana arati xobo jaria cabo. Jasca, huëstima ca yonati bo ja jayani quiha. Toca ca yonocó tsi quiha huëstima ca ganancia bo ja acani quiha. 25 Chahahuacanaibo tahëxo tsi quiha jahuë yonati bo, yonococanaibo huëtisa bo, tihi cabo ja quënaniquë. Quënahax,

—Jisa joni bá. Diana iqui tsi yonoco jiaría ca jaya xo noa ra. Ja tahëxo tsi noba sueldo biqui noa ra. 26 Jama, tobi naa Pablo icanai cato rë. Toa joni tsayacahuë. “Dios bo ma xo toa ma acaina” ii quiha pë. ¿Toa ma nicayamaha? Jasca, jaboqui jahuë chani chahahuahi quiha huëstima ca nohiria bo rë. Nëbí Efesó ca nohiria bo, Asia maí ca nohiria bo, tihi bo janyama mëpihi quiha naa joni ra. 27 Anoma quiha. No acai ca jahuë bo nohiria bá copicasyamamitsa iquia. Jasca, noba diosa Dianá jahuë oquë-oquëria bënómitsa ja tocapiquë no. Jaboqui ja qui arahi quiha Asia maí ca nohiria bo tëquë ra. Ja qui arahi quiha maí ca nohiria bo tëquë ra. Jama, ja yoahai ca iqui tsi noba Diana qui yosanatsicani quiha rë —nëa tsi joni bo qui Demetrio nëcaniquë.

28 Jatsi toa dios bo acanaibo itsisnaniquë jahuë chani nicahax na. Quënatsijahuacaniquë:

—Oquë-oquëria ca tsi xo noba Efesó ca diosa Diana ra —iquiina.

29 Jatsi quiha nohiria ba pacotsa pacananiquë yacató no. Caxa ja icani quiha. Jatsi Pablo dos ca rabëti bo, naa Macedonia mai ax ja bëta bëcanish ca Gayo, Aristarco, tihi cabo qui ja tsamicaniquë. Tsamixo tsi quiha jato i-iti cancha-cancharia qui jato ja xërëcaniquë. 30 Ocapijani ca nicahax cancha qui Pablo

jicocasni quiha jaa ri nohiria bo bēsojó tsi chanixēna. Jama, toá ca xatē bá Pablo quētianiquē cancha qui ja jicoyamano. ³¹Jasca, Pablo qui toa yacatá ca chama bá, naa jahuē rabēti bá chani raaniquē ja jicoyamano. Caxaxēniria toa nohiria bo ini quiha. ³²Jabi anomaria toa cancha ó ca nohiria ba pacotsa iniquē. Jasca, yama ini quiha jato rēquēniniti ibo, naa jato pasimati cato. Anomaria ini quiha jato jamēri ca quēnacanaína. Jasca, jēniriahax ja bēcani nori ca huēstima ca nohiria bá cahēyamani quiha:

—¿Jēniriahax no catiha sa? —iquiina.

³³Jatsi nohiria tirixēni bēsojo qui jodiobá Alejandro icanai ca chitijhaniquē nohiria bo qui chanimaxēna. Jatsi Alejandro jahuē mēquē huishqui-huishquihaniquē nohiria bo pasimaxēna. Jato qui ja chanicasni quiha. ³⁴Jama, jodio ja ini ca jisi tsi quiha oquēnaniquē nohiria ba pacotsa ra. Carayanabo qui yoi jodiobo ini quiha.

—Oquē-oquēria ca tsi xo noba Efesó ca diosa Diana ra —i nohiria bo niquē jato joi choxahi na.

³⁵Jatsi quiha yacatá ca secretario, naa papi obēso ca joniquē. Jarohari tsi nohiria bo pasimati mētsa ja iniquē. Pasimahax,

—Jisa Efesó ca joni bá. Noba diosa-diosaria Diana arati xobo, jahuē paquēnish ca jaria, tihi cabo ototi ibo ca noqui xo naa ra, naa noba yacata. Toa cahēhi quiha maí ca nohiria bo tēquē iquia.

³⁶¿Jabija ma ni ë yoahana ra? Jatsi pasicana. Quiniacaxēcahuē, yoyo ca ma ayamano ra. ³⁷Nēbi naa joni bo ma bēquē rē quēsoxēna. ¿Noba Diana arati xobó ca jahuē bo ja yomacana? ¿Noba diosa ja ocahuacana? Ayamacaqui iquia ra. ³⁸Jabi naa joni bo qui Demetrio, jahuē yonati bo, tihi cabo quēsocasno tsi tobi quiha gobierno juez bo iquia. Jato qui ja bocati xo. Toa ax tsi jato qui ja quēsocano iquia. ³⁹Jahuēcara huētsa ó pi quēēcatsi tsi juez bo qui ma bocati xo nicaxēna. Toa gobierno xobo xo tsi mato nicacaxēcani quiha toá ca chama bo iquia. ⁴⁰Jasca, ma pacots-huaha iqui tsi gobierno pasomaha no nori ca ja quēscahuacamitsa pē, naa Romá ca chama bo. Jatsi quiniacaxēcahuē. Noqui pi ja nicacano tsi çjēnixēhi ni noa pē, naa pacotsa, ma yosihaina, tihi cabo tahēhax na? Bērabixēqui noa iquia —nēa tsi nohiria bo qui yacatá ca secretario nēcaniquē.

⁴¹Jatsi jato xobo qui nohiria bo ja raaniquē chanixo na.

Macedonia, Grecia, tihi ca mai bo qui Pablo canina

20 ¹Jabi ja yosicanai ca jatiquë tsi quiha chahahuacanaibo Pabló catianiquë jato qui chanixëna. Dios Chaní tsi chamahuahax tsi quiha “Caquia rë” i jato qui ja niquë. Joihuahax Macedonia mai qui ja riquiniquë. ²Toa mai natanipama tsi toá ca xatë bo ja chamahuabonaniquë. Jarohari tsi Grecia mai qui ja cahëniquë. ³Cahëhax tsi quiha tres oxë no tsi ja chitëniquë. Jatsi barcó tsi Siria mai qui capaima ja iniquë, jodiobá acasni ca nicahax na. Ja quëshpi tsi jahari Macedonia mai qui ja caniquë. ⁴Jabi tobi ini quiha Pablo chimaticanaibo. Tobi ini quiha Sópater, Berea yaca ax jonish cato. Tobi ini quiha Aristarco, Segundo, naa Tesalónica ax bëcanish cabo. Jasca, tobi ini quiha Gayo, naa Derbe yaca ax jonish cato, jatsi Timoteo. Tobi ini quiha Tíquico, Trófimo, naa Asia mai ax bëcanish cabo. Tihi cabá Pablo chimatiniquë, Dios Chani ja yoaquë no. ⁵Jatsi noqui, naa Pablo, ëa, naa Lucas, tihi ca noqui bëbo Troas qui naa joni bo bocaniquë. Toa xo tsi quiha noqui ja manacanicuë. ⁶Jama pascua fiesta iqui tsi Filipós tsi no chitëpariniquë. Jaquirëquë Troas qui no caniquë noqui ri, barcó no. Cinco ca barí tsi quiha no rërëniquë. Rërëxo tsi quiha huësti ca semana no raanicuë toa xo na.

Troas qui Pablo shishonina

⁷Jatsi sábado, naa mitsëmono tsi quiha toá ca chahahuacanaibo ya no catiniquë oriquixëna, shiati axëna. Huëaquë cacatsi tsi naama tsi quiha Pablo jato qui chaniniquë. Naa baquichá tsi quiha jari chanihi ja ini quiha. ⁸Jabi tobi ini quiha huëstima ca lamparina bo toa mana ca naquëtë xara cato. ⁹Bëhuëjá tsi quiha tsaho shinapayo iniquë. Jabi Pablo chaniroha-chanirohano tsi quiha coshinanicuë naa shinapayo bëro ra, naa Eutico icanai cato. Oxahax tsi quiha nëama tres pisos tsi quiha ja paquëniquë mai qui. Topijahuacaquë tsi quiha bësoyama ja iniquë. ¹⁰Jatsi Pablo botëniquë. Mënixo tsi quiha shinapayo ja iconiquë. Icohax,

—Arayamacana. Bëso xo ra —i jato qui ja niquë.

¹¹Jaquirëquë mana ca naquëtë qui ja catëquëniquë. Toa xo tsi quiha Iboha shiati ja picani quiha. Huëatiscano tsi quiha jahuë chani Pablo jatihuaniquë. Jatsi Pabló jisbayaniquë huëaquë no.

12Jasca, paquëhax ca shinapayo jahuë xobo qui ja bocani quiha. Rani-raniniquë toa chahahuacanaibo ra.

Mileto qui Pablo shishonina

13Jisbëria tsi quiha rëquë noqui, naa Pablo chimaticanaibo, ëa, tihi cabo caniquë Asón yaca qui. Barcó tsi no cani quiha. Tocanono tsi Asón qui Pablo jamë caniquë maí no. 14Jatsi Asón xo tsi quiha Pablo no bëchaniquë. Bëchaxo tsi quiha barco qui jato no jicomaniquë. Jatsi barcó tsi Mitilene qui no caniquë noqui tëquëta. 15Asón ax riquibëria tsi huëaquë tsi quiha Quío icanai ca tësëbë oquëri ca qui no cahëniquë. Oxabëria tsi quiha Samos icanai ca tësëbë qui no rërëniquë. Oxabëria tsi huëaquë Mileto yaca qui no rërëniquë. 16Rërëhax Efeso yaca qui Pablo shishocasyamani quiha, bamahaxma tsi Jerusalén qui cahëcatsi na. Huëstima ca bari ja raacasyamani quiha Asia mai xo na. Jasca, Jerusalén tsi ja icasni quiha Pentecostés fiesta quëshpi na.

Efesó ca yosibo qui Pablo chaninina

17Jama, Mileto no rërëquë tsi quiha toa xo tsi carta ca chani Efesó ca yosibo qui Pabló raaniquë, Mileto qui ja bëcano. 18Jatsi yaca qui ja cahëcaquë tsi quiha Pabló jato yobaniquë:

—Asia mai qui ë jonitiya rohari no tsi ë bësohai ca tëquë cahëqui mato iquia.

19Yonati jascaria tsi mato xërëquë tsi ë yonoco-yonoconiquë ra. Bëho ya ë yonoconi quiha mato noihi na. Toatiyá tsi quiha ë tënë-tënëniquë, ëa jodiobá acasni iqui na. 20Jasca, Dios Chani yoaquí tsi jia tsi mato ë yobaniquë mato mëbixëna. Yacatá ca nohiria bo bësojo xo tsi mato xobo xo tsi tihi cabo xo tsi Dios Chani mato ë yoaniquë. 21Jodiobo, carayanabo, tihi cabo qui jia tsi Dios Chani ë yoani quiha, “Mato jocha quima Dios quiri ma bësoxëti xo. Ibo Jesu ma chahahuano” i mato quiina. 22Jasca, jaboqui Jerusalén qui caquia, Espíritu Santó ëa raahai iqui na. ¿Jënahuacaxëcahi ni toá ca nohiria bo sa, ë joquë no? Cahëyamaquia rë. 23Jama tënëti, preso qui nanëhacati, tihi cabo ó pasoquia cahëhax na. Toa ëa yobahi quiha Espíritu Santo pë, jatiroha ca yacata xo na. 24Jatsi ë qui iriama tsi xo toa preso qui ë nanëhacaxëhaina. Raquëyamaquia. E qui Jesucristó ani ca yonoco ë jatihuati xo ra, naa nohiria bo Dios noiha ca Chani yoahaina.

25‘Mato xërëquë tsi ë co-copaoniquë, Diós nohiria bo otohai ca yoahi na. Toa Chani ma nicani quiha. Jama, jaboqui ëa jistëquëyamariaxëqui mato rë, ë caquë no. 26Mato tëquë ë chahahuamacasniquë iquia. Ja tsi xo toa pi ma xabahamahacacasyamano tsi noho shina ri ma xo ra. 27Dios Chani mato quima ë quëtiayamaniquë yoaquí na. Dios shina tëquë nicaquë mato iquia. 28Jasca, mamë yoi, chahahuacanaibo tëquë, tihi cabo jia tsi ó bësocana. Jato ototi yonoco mato qui Espiritu Santó ani quiha. Jatsi jia tsi Dios iglesiá cabo otocana. Jahuë baquë nahai cató tsi ja copihacacani quiha. 29Jasca, mato ë jisbayano tsi nëbi bëcaxëcani quiha mahitsa ca Dios Chani yoacanaibo, naa cama jascaria iquiina. Joxo tsi iglesiá cabo quëyocascaxë-cani quiha rë. 30Jasca, mato quima tsëquëxëhi quiha huësti huësti ca Dios Chani cahëyoiyamacanaibo ri. Quiacaxëcani quiha rë iglesia quima chahahuacanaibo mëpixëna. 31Jaha tsi quiniacaxëcahuë iquia ra. ¿Tres ca xëni no tsi bëho ya tsi mato ë yobayama-yamani? Barihani, baquicha tsi mato ë yoba-yobani quiha.

32‘Jatsi jaboqui Dios yoi, ja noihai ca chani chamaxëni cato, tihi cabo qui mato mëaquia ra. Mato chamahuati xo Dios yoi. Jasca, mato chamahuaxëhi quiha jahuë Chani ri. Mato shomahuaxëhi quiha ra, jahuë nohiria bo tëquë ja shomahuariahai jascaria. 33Jasca, tsayacahuë. Mato parata, mato oro, mato jahuëmishni bo, tihi cabo ó ë quëëyamaniquë mato bëtahi na. 34Noho mëquë yoí tsi ë yonoco-yonoconiquë noho sueldo bixëna. Noho piti, noho jahuë bo tëquë, tihi cabo ë copiniquë ra, ëmë yoi xo na. Jasca, noho rabëti bo ri ë otoniquë. 35Tsayacahuë. Jënima tsi xo yonoco coshi. Toca tsi noitiria cabo mëbiti mëtsa xo noa yonocoquí na. Jatsi Ibo Jesús yoani ca ma shina-bënoyamano. “Raniqui mato jahuë bo bichi na. Jama, oquëxëhi quiha ma ranihaina noitiria cabo qui ma aquë no” i ja ni quiha —nëa tsi Pablo nëcaniquë yosibo qui chanihi na.

36Yobahax tsi quiha raportó tsi jato bëta ja niiniquë bëhox-xëna. 37Jatsi aratsijacanicuë. Pablo ja xëcocani quiha. Ja tatsocani quiha. 38Cohuë ja icanicuë, “Ea jistëquëyamariaxëqui mato” i ja ni quëshpi na. Jaquirëquë barco qui Pablo ja chimatiyocanicuë.

Jerusalén qui Pablo canina

21 ¹Jato joihuaxo tsi no jisbayanicuë. Jisbaya tsi quiha ía tsi mëstë Cos icanai ca tësëbë qui no caniquë. Huinobaya huëaquë tsi quiha Rodas icanai ca tësëbë qui no cahënicuë. Jaquirëquë Pátara icanai ca qui no rërënicuë. ²Toa xo tsi quiha

barco no rarinaniquë Fenicia mai qui caxëna. ³Jisbaya tsi quiha Chipre icanai ca tësëbë no tarabiniquë, jahuë mëxojó no. Tarabibaya tsi Siria mai qui no cahëniquë. Jatsi Tiro yaca qui ja rërëhacani quiha carga janaxëna. ⁴Jatsi toá ca xatë bo jisi no caniquë, carga ja niacaquë no. Siete ca bari no tsi quiha jato qui no shishoniquë ra. Jatsi Espíritu Santó chamá tsi toá ca xatë bá Pablo yobaniquë, “Jerusalén qui cayamahuë” iquiina. ⁵Jatsi barco shomahuahacaquë tsi quiha no bacaniquë caxëna. Jatsi noqui ja chimaticaniquë, jato ahui bo, jato xocobo ri. Barco qui tëmahinanox pari tsi quiha mai quëmapó tsi no niiniquë rapotó no, bëhoxparixëna. ⁶Jato tëquë joihuahax tsi quiha barco qui no tëmahinaniquë. Jatsi jahari jato xobo bo qui ja bocaniquë.

⁷Jatsi catëquëniquë barco. Riquibaya tsi Tolemada yaca qui no rërëniquë. Rërëxo tsi toá ca chahahuacanaibo no joihuaniquë. Huësti ca bari tsi jato bëta no chitëni quiha. ⁸Jatsi huëaquë riquibaya tsi Cesarea yaca qui no rërëniquë. Rërëhax toá tsi no chitëniquë Dios Chani yoati ibo-iboria Felipe xobó no. Jerusalén ca siete ó ca huësti ca inish ca naa joni ini quiha. ⁹Jasca, cuatro ca bënë yama ca jahi bo ja jayani quiha, naa Dios Chani yoacanaibo. ¹⁰Yoanoma ca bari huinocaquë tsi quiha noqui cahëniquë jodioba mai ax johax ca joni, naa Acabo icanai cato. ¹¹Joxo tsi quiha Pablo cinturón bixo tsi jahuë mëquë yoi, jahuë tahë yoi, tihi cabo ja nëxaniquë. Jatsi,

—Nëca tsi nëxahacaxëhi quiha naa cinturón ibo rë. Tocacaxëcani quiha Jerusalén ca jodiobo pë. Nëxaxo tsi carayanabo qui mëacaxëcani quiha acacati. Tocaxëti xo ii quiha Espíritu Santo ra —nëa tsi noqui Acabo nëcaniquë.

¹²Jatsi jahuë chani nicaxo tsi Pablo no yobaniquë noqui ri:

—Jerusalén qui cayamahuë —i ja qui no niquë.

¹³Jatsi,

—¿Jëniriahax aracanai sa? ¿Jëniriexo ëa quëtiacascanaï rë?

Cacasquia ra. Nëxahacahai ca qui raquëyamaquia. Jasca, Jesucristo tahëxo pi ëa ja namëcano tsi ë qui jia tsi xo ra —nëa tsi noqui Pablo nëcaniquë.

¹⁴Jabi noqui Pabló chahahuayamaniquë. Jaha tsi no pasiniquë.

—Ja shinahai ca Díós ano ra —i no ni quiha.

¹⁵Jaquirëquë noba jahuë bo no rohahuaniquë. Rohahuahax Jerusalén quiri no catëquëniquë. ¹⁶Jasca, noqui chimatini quiha

Cesareá ca xatë bo huësti huësti cabo. Jerusalén qui no cahëquë tsi quiha Manasón icanai ca xobo qui noqui ja bocaniquë, naa Chipre ó conish cato. Rëquë chahahuanish ca naa joni ini quiha. Jabi jahuë xobó tsi no chitëniquë cahëhax na. ¹⁷Jasca, jia tsi quiha Jerusalén ca xatë bá noqui joihuaniquë. ¹⁸Jatsi huëaquë tsi quiha noqui Pabló boniquë Jacobo jixëna. Jabi mani ini quiha iglesiá ca yosibo tëquëta. ¹⁹Jia tsi jato tëquë Pabló joihuaniquë. Joihuaxo tsi quiha carayanabo xërëquë xo tsi Diós ani ca jatiroha ca jahuë bo jato ja yoaniquë. Carayanabo qui Dios Chani ja yoahai ca ja bërohuani quiha. ²⁰Jatsi ja rani-ranicaniquë nicahax na. Dios ja ocahuacanicuë jato tëquëta. Jatsi Pablo qui ja chanicaniquë:

—Noqui nicaparihuë, nobë xatë. Chahahuacani quiha jodiobo ri. Tihiria cabá chahahuani quiha. Jama, Moisés yobá-naxëni cabo xo jato tëquëta. ²¹Moisés yoba, jodioba jabi bo, jibirishati jabi, tihi cabo pasomaha mi nori ca ja nicacani quiha pë. ²²Jishopë. ¿Jënahuariaxëhi ni noa sa? Mi joha ca nicacaxëcani quiha pë. ²³Jaha bësopa. Noba shina tsi xo naa: Nëá xo cuatro ca joni bo. Bahuëhacati jabi apaimaria ca xo, Diós yoani ca jatihuaxëna. ²⁴Jato bëta catá mia ri arati xobo qui. Toa xo tsi noba bahuëhacati jabi mi ano ra, mia ri, jato bëta xo na. Jaquirëquë, jato gasto bo mi copino, mato boo ja maxcocaquë no. Toa jabi pi mi ano tsi mia pasomaha ca chani chahahuayamacaxëcani quiha iqui noa. Moisés yoba mi nicahai ca jiscaxëcani quiha mi tocapiquë no ra. ²⁵Jasca, carayanabo, naa chahahuanish cabo qui yoba raaqui noa, “Pinoma xo ídolo bo qui acacaha ca piti” i jato qui iqui noa. Jasca, “jimi, jimihuahama ca nami, tihi cabo piyamacahuë” iqui noa. Jasca, “anoma ca chotahai ca quimacahuë” iqui noa. Tihi ca tsi xo toa no iquiina, yobahi na —nëa tsi quiha Pablo qui ja nëcacaniquë.

Pablo qui ja tsamicascanina

²⁶Japi huëaquë tsi quiha jodioba bahuëhacati jabi Pabló aniquë toa cuatro ca joni bo yaxo na. Axo tsi quiha arati xobo-xoboria qui jato ja boniquë ja acana ca yoaxëna. Jabi jato bax arati ibo bá yohina tëpasnox pari no tsi siete ca bari no tsi ja mana-manati nori icani quiha. Toa bari bo quirëquë jato quëshpi tsi yohina tëpas-hacati nori ini quiha. Tihi ca ati jaca nori ini quiha. Jodioba jabi bo quiha.

²⁷Jabi toa bari bo jatipaimano tsi quiha Asia mai ax bëcanish ca jodiobá Pablo jisnicuë arati xobo xo na. Jato arati xobó tsi Pablo

ini ca jisi tsi ja caxacanicuë. Jatsi nohiria bo ja tsamacanicuë Pablo qui ja tsamicano. ²⁸Tsamihax tsi quiha,

—Noqui mëbihuë, Israël ca joni bá. Moisés yoba, noba nohiria bo, noba arati iti, tihi cabo ocahuamixëniria ca tsi xo naa joni ra. Anoma tsi xo toa nohiria bo ja tiisimahaina ra. Jaboqui tsayacahuë. Noba iti roa ca yoshihuahi quiha pë. Noba arati xobo qui carayanabo ja jicomaquë ra —nëa tsi quiha ja nëcaticaniquë joi pistimá tsi quënahi na.

²⁹Jabi arati xobo qui Pablo jiconox pari no tsi yacatá ca carayana ya, naa Efesó ca Trófima ya tsi Pablo co-cohai ca ja jiscani quiha. Ja tsi xo toa jato arati xobo yoi qui carayanabo Pabló jicomani ca ja quëscahuacani quiha tonia.

³⁰Jatsi yacatá ca nohiria bo shina-rajinaniquë. Mëri tsi ja quëtsoceaniquë. Quëtsohax tsi Pablo qui ja tsamicanicuë. Tsamixo tsi quiha arati xobo-xoboria cacha ja xërëcaniquë. Jatsi arati xobo-xoboria ó ca caiti bo japahacanicuë jato cho, nohiria misco iqui na. ³¹Jabi toa quëtsonish ca nohiria bá Pablo acasni quiha. Jabija pi carayana ca soldado ba comandanté toa jodiobá acasni ca nicayamarohano tsi quiha Pablo ja aquë acanicuë ra. “Iquinahi quiha Jerusalén ca nohiria bo tëquë” i ja qui jaca ni quiha. ³²Nicaxo tsi quiha jahuë soldado bo, jahuë capitán bo, tihi cabo ja quënatapinicuë. Bamahaxma tsi quëtsonish ca nohiria bo qui ja jabacanicuë. Jatsi nohiria bá Pablo jënënicuë soldado bo jisi na. ³³Cahëxo tsi quiha Pablo bichi comandante caniquë. Pablo qui soldado bo tsaminiquë. Tsamixo tsi quiha ja nëxacanicuë dos ca cadena bá no. Jaquirëquë,

—¿Tsohuë ni naa joni ra? ¿Jahuë yoi ca ja aca? —i nohiria bo qui ja niquë.

³⁴Jatsi nohiria bá quëbi-quëbiniquë. Jamëri jamëri ja qui ja quënacana i ca ini quiha. Anomaria toa nohiria ba pacotsa iniquë. Jatsi comandante yosananiquë, tsohuë ca Pablo ini ca cahëti mëtsama ja ini iqui na. Jatsi cuartel qui Pablo ja boniquë. ³⁵Jabi tapiti qui Pablo cahëquë tsi quiha bëyoria-bëyorianiquë yacatá ca nohiria bo. Anomaria toa nohiria bo ini quiha. Jatsi Pablo soldado bá itinicuë ja acacayamano iquish na. ³⁶Banahuaniquë nohiria bo, Pablo acasquí na.

—Ahuë. Ahuë —i jaca niquë joi pistiamá no.

Nohiria bo qui Pablo chaninina

³⁷Jatsi cuartel qui jicopama tsi quiha,

—Mi bëta chaniparicasquia ra —i comandante qui Pablo niquë.

Jatsi,

—¿Carayanaba joi chanihi ni mia pa? ³⁸Jatsi toa iquinaxëniria ca Egiptobo ma xo mia tonia. Anomaria tsi xo toa joni ra. Cuatro mil ca iquinaxëniria ca joni bo toa joní mëpini quiha xaba qui —i Pablo qui comandante niquë.

³⁹Jatsi Pabló quëbiniquë:

—Toa joni ma xo ëa ra. Jodio yoi xo ëa ra. Ciliciá ca Tarso yacatá tsi ë coniquë. Yaca-yacaria tsi xo toa. Ea shinahuë. Noho jimibo qui chaniparicasquia —i ja qui Pablo niquë.

⁴⁰Jatsi,

—Ihuë —i ja qui comandante niquë.

Jatsi quiha tapiti cacha tsi Pablo niiniquë chanixëna. Niixo tsi quiha jahuë mëquë ja huishquihaniquë nohiria bo pasimaxëna. Pasijacaquë tsi quiha jato joi yoí tsi chanitsi Pablo niquë.

22 ¹—Ea nicaparicana, ëbë xatë bá, noho jahëpa bá. Noho shina mato nicamacasquia —i jato qui ja niquë.

²Jatsi ja pasicaniquë jato Hebreo joi yoí tsi ja chaniha ca nichahax na.

³—Jodio yoi xo ëa ra. Ciliciá ca Tarsó tsi ë coniquë. Cohax tsi quiha naa yacatá tsi ë shinahaniquë ra. Nëa xo tsi Gamaliel yoí ëa tiisimaniquë ra jahuë escuela xo na. Noba naborërequëba yoba, jabi bo, tihi cabo ëa ja tiisimani quiha. Jasca, Dios yonoco ë aria-ariacasniquë noho coshi tëquëtá no, naa jaboqui ma acatsai jascaria. ⁴Rëquë tsi toa quinia paxa ca banahuacanaibo ë tënëma-tënëmapaoniquë, jato namëcasquí na. Jabi huësti huësti ca ë namëniquë rë. Jasca, joni bo, yoxa bo, tihi cabo tsi preso qui ë nanëpaoniquë. ⁵Jabi ë a-apaoni ca cahëhi quiha nëá ca arati ibo-iboria, yosibo tëquë ra. Jato nicacahuë. Parayamaquia. Jatsi, Damascó ca chahahuacanaibo qui ë tsamicasniquë. Jatsi quiha ë qui carta bo nëá ca yosibá aniquë ra Damascó ca yosibo qui jismati. Toa carta bo bichi tsi Damasco qui ë caniquë toá ca chahahuacanaibo qui tsamixëna. Jahari Jerusalén qui jato ë bëcasni quiha preso qui nanëxëna.

Ja chitimini ca Pabló yoanina

Hechos 9.1-19; 26.12-18

6 Jatsi Damasco qui ë caniquë. Cahax yaca basimahëno tsi quiha ëa tëamë tsi anomaria ca naipá ca huëa huahuaniquë. Matoroco bari ja ini quiha. 7 Tsayahax mai qui ë paquëniquë. Jatsi ë qui chanikai ca joi ë nicaniquë ra. “Jisa Sauló. ¿Jënixo tsi ëa tënëmahai ra?” i ë qui joi ni quiha. 8 Jatsi, “¿Tsohuë ni mia, Ibobá?” i ë niquë ra. Jatsi, “Jesu, naa Nazarët ca racanish ca ëa xo naa. Ea tënëmaqui mia ra” i ë qui ja niquë. 9 Jabi ëa tëamë ca nohiria bá toa ë qui chanikai ca joi nicayamani quiha. Toa huëaria roha ja jiscani quiha. 10 Jatsi, “¿Jënahuaxëhi ni ëa, Ibobá?” i ë niquë. Jatsi ëa Ibobá quëbiniquë: “Niihuë. Damasco qui cata. Toá tsi mi axëti ca yoahacaxëqui mia ra” iquina. 11 Jatsi Damasco qui noho rabëti bá ëa mëpiniquë, bëco ë ini iqui na. Anomaria toa huëa ini quiha.

12 Jatsi ëa jisi joniquë huësti ca joni, naa Ananías icanai cato. Jabi Dios yoba banahuahai ca shinajiaxëni ca naa joni ini quiha. Chahahuani quiha toá ca jodiobo tëquë. 13 Johax ëa tapaí ja niiniquë. Jatsi, “Jisa, ëbë xatë Sauló. Mi taistëquëno ra” i ë qui ja ni quiha. Jatsi ë taistapiniquë ra. Jënima noho bëro ini quiha. Toa joni jisti mëtsa ë iniquë iquia. 14 Jatsi ëa ja yobaniquë: “Mia noba naborëquëba Diós bichitaquë, jahuë shina mia cahëmaxëna. Jasca, jahuë Mëstëxëniria ca mi jisti, jatsi jahuë joi yoi nicati, tihí cabo ó quëëhi quiha iquia. 15 Tocajahitaquë, mi nicahitahana, mi jisitahana, tihí cabo jatiroha ca nohiria bo qui mi yoano iquish na. Mi yonoco ixëhi quiha toa jahuë Chani yoahaina iquia. 16 Jatsi bamayamahuë. Niihuë. Jaboqui mi ashimahacaxëti xo ra. Mi jocha masaxëhi quiha, Iboja janë mi quënaquë no ra” nëa tsi quiha ë qui ja nëcaniquë.

Carayanabo qui ja raahacani nori ca Pabló yoanina

17 Jaquirëquë jahari Jerusalén qui ë caniquë. Jatsi huësti ca barí tsi arati xoboxoboriá tsi bëhoxpama tsi ë tënamëniquë. 18 Tënamëpama tsi Ibo ë jisniquë ra. Jatsi ë qui chanitsijaniquë: “Mëri, mëri, Jerusalén mi jisbayano. Nëá pi ëa yoati mi chanino tsi mia nicayamacaxëceni quiha” i quiha ë qui Ibo niquë. 19 Jatsi, “Toca xo tia, Ibobá. Catiti xobo bo qui ë ca-capaoniquë rë, mi qui chitimicanaibo mëraxëna, preso qui nanëcasquí na. Jasca, jato ë tënëmapaoniquë. Tihí ca ë ani ca cahëyocani quiha. 20 Jasca, mi chani yoahai ca Esteban yamabo ja acaquë

tsi quiha ë rani-raniniquë. Toa ax tsi toa ati ibo ba sahuëti ó ë bësoniquë. Tihì cabo iqui tsi ëa nicayamacaxëcani quiha naa nohiria bo ra” i Ibo qui ë niquë.
 21 Jatsi quiha Ibobá quëbiniquë: “Cata. Nëama ca carayanabo qui mia raaquia ra” iquiina —nëa tsi quiha nohiria bo qui Pablo nëcaniquë.

Comandante Pablo ó bësonina

22 Jabi jia tsi Pablo chani toa nohiria bá nicaniquë. Jama, “Carayana” i ja quë tsi quiha ja caxatapicaniquë. Caxaquí tsi quiha jato joi ja choshacanicuë:

—Anoma tsi xo toa joni ra. Acahuë ra. Oquë tsi xo ja rësohaina —iquiina.

23 Anomaria jato joi pacotsa iniquë. Jato sahuëti bo huishqui-huishquihapama tsi quiha mana mai mishpo ja niacanicuë caxaquí na. 24 Jatsi quiha cuartel qui comandanté Pablo jicomanicuë. Jicomaxo tsi quiha Pablo ja rashacasnicuë jabija ca yoamaxëna. 25 Nëxajahuacano tsi quiha toá ca capitán qui Pablo chananicuë.

Chanihax,

—Romano-romanoria ca ëa xo naa. Ea rashanox pari tsi çjuez qui ëa boyamahai sa? Anoma tsi xo toa mi acaina ra —i ja qui ja niquë.

26 Jatsi quiha comandante qui capitán caniquë, Pablo nicahax na.

—Anoma tsi xo no acaina ra. Romano-romanoria ca joni tsi xo naa ra —i quiha ja qui ja niquë.

Pablo nëxahacanina rashahacati

27 Jatsi quiha Pablo qui comandante caniquë nicaxëna:
—¿Romano ni mia pa? Toa nicaquia —iquiina.

Jatsi,

—Jaahuë —i Pablo niquë.

28 Jatsi quiha comandantë quëbiniquë:

—Majia. Huëstima ca parata ë inianiquë pë romano manëxëna
—iquiina.

29 Jatsi quiha Pablo quima toa soldado bo basitapiniquë. Jasca,
raquëniquë comandante ri, romano ja nëxani iqui na.

Catinish ca jodioba yosibo bësojó tsi Pablo niinina

30 Jaquirëquë Pablo qui toa jodiobo quësocanai ca comandantë
cahëcasniquë. ¿Jëniriahax Pablo qui caxaxëniria ja icana? Toa ja
cahëcasni quiha. Jatsi quiha huëaquë Pablo ja pëcaniquë. Pëcaxo
tsi quiha jodioba yosibo, jato arati ibo bo, tihi cabo qui chani ja
raaniquë ja caticano iquish na. Jatsi ja caticaquë tsi quiha jato qui
Pablo ja boniquë jato bësojó tsi nimaxëna.

23 ¹ Jatsi quiha catinish ca yosibo Pablo bësniquë.

—Jisa, ëbë xatë bá. Mato parayamaquia. Dios bësojó
niipama tsi jia tsi xo toa jatiroha ca ë anina iquia ra. Jënima tsi xo
noho shinana —i quiha jato qui Pablo niquë.

² Jatsi caxaniquë arati ibo-iboria Ananías, Pablo chani nicahax
na,

—Quëpaishacahuë. Quëpaishacahuë —i jaha bëso cabo qui ja
niquë.

³ Jatsi quiha,

—Mia tëpasxëhi quiha Dios iquia, jana quiamixxëni cató.
¿Jënahuariaxo tsi Dios yobá tsi ëa mi copina ra, Dios yoba
mi nicayamaquë no mia ri? Dios yoba pasomaha tsi xo toa
“Quëpaishacahuë” i mi aina —i ja qui Pablo niquë quëbihi na.

⁴ Jatsi toá ca nii cabo chaniniquë:

—Dios arati ibo-iboria ocahuayami ra —iquiina.

⁵ Jatsi,

—Jishopë. Arati ibo-iboria ja iqui ca ë cahëyamaquë rë, ëbë xatë
bá. “Nohiria chama bo ocahuayamacana” ii quiha Quënëhacanish
cabo —i Pablo niquë.

⁶ Jabi toa yosibo xara ini quiha saduceobo fariseobo tëquë. Jabi
fariseobo jisi tsi quiha jato qui Pablo chaniniquë:

—Jisa, ëbë xatë bá. Fariseobo ca ëa xo naa ra. Fariseobo xo noho jahëpa ri. Díos nohiria bësotëquëmaxëhai ó pasoquia ëa ri. Ja tsi xo toa ë qui quësoyoicani quiha naa nohiria bo rë —i quiha jato qui Pablo niquë.

⁷Jatsi joi mërariatsijahuacanicuë ja yoaha ca nicaxo na. Joi mërähax tsi quiha ja mapëxnacanicuë, naa saduceobo, fariseobo.

⁸“Yama tsi xo nohiria bo bësotëquëxëhaina; yama xo ángel bo; yama xo yoshini” tihi ca tsi ini quiha toa saduceobo. Jama, naa tres ca jahuë bo fariseobá chahahuani quiha. ⁹Ja iqui tsi anomaria ini quiha toa joi ja mëranaanaina. Aniniquë jato pacotsa. Jatsi Dios yoba tiisimacanaibo, naa fariseobo, niiniquë Pablo mëbixëna.

—Yama tsi xo naa joní yoi ca acana iqui noa. ¿Tonia Dios shinana, ángel, tihi cabo ja qui chaniyamani ma ni? —i quiha saduceobo qui jaca niquë.

¹⁰Jatsi comandante raquënicuë, Pablo ja ninicanai ca tsayahi na. Ja jaxcayocani nori ca ja quëscahuani quiha. Jaha tsi quiha nëpax jahuë soldado bo ja raanicuë jato quima Pablo ja bicano. Bichi tsi quiha jahari cuartel qui Pablo ja bënicuë.

¹¹Jatsi huëaquë, naa baquichá tsi quiha Pablo qui Ibo jisiquiniquë. Tapai niuhax,

—Chamatsihuë. Jia tsi xo toa Jerusalén tsi mi chanihaina ëa yoati na. Toca tsi Romá tsi mi chanixëti xo —i quiha ja qui Ibo niquë.

Pablo ja acasnina

¹²Huëaquë baquishmari tsi quiha jodiobo catiniquë, Pablo ati planes axëna. Parahaxma tsi,

—Piti, jënë, tihi cabo ayamaxëqui noa, Pablo aquí rohari ra —i jaca niquë.

¹³Tobi ini quiha cuarenta ca joni bo huino, naa Pablo acascanish cabo. ¹⁴Jabi jato planes acax tsi quiha arati ibo bo, yosibo, tihi cabo qui ja bocanicuë yoaxëna.

—Parayamaqui noa ra. Piti, jënë, tihi cabo ayamaxëqui noa Pablo aquí rohari. ¹⁵Jatsi comandante nicacana, jahari jodioba chama bo qui Pablo raati. “Pablo ya chanitëquëcasqui noa” i ja qui cana. Tocapimano tsi axëqui noa ra Jerusalén qui ja cahënox pari no —nëa tsi quiha yosibo qui jaca niquë. Jato shina quiha.

¹⁶Jama, ja acascani ca planes Pablo yoxacato baquë nicanicuë. Nicahax cuartel qui ja caniquë Pablo yobaxëna. ¹⁷Jatsi quiha capitán bo Pabló quënaniquë. Quënahax,

—Naa jonipayo comandante qui bocahuë. Chani jaya xo ra yoati —i quiha jato qui ja niquë.

¹⁸Jatsi comandante qui capitán boniquë. Bohax tsi quiha,

—Ea Pabló quënaquë. “Naa jonipayo comandante qui bohuë” i ë qui ja quë ra. Mi bax chani jaya quiha —i ja qui capitán niquë.

¹⁹Jatsi comandanté mëpiniquë ori, jamëhax ja bëta chanicasquï na.

—¿Jahuë ëa yoacatsai? —i ja qui ja niquë.

²⁰Jatsi,

—Huëaquë tsi bëcaxëcani quiha jodiobo. Mia paracascani quiha pë. “Jahari jodioba chama bo qui Pablo mi raano, jahuë chani no nicatëquëno” i caxëcani quiha. ²¹Quiniahuë. Tobi cuarenta ca joni bo huino quiha. Jatsi Jerusalén qui pi Pablo mi bono tsi bahi nëpax tsi jotacaxëcani quiha axëna. Parahaxma tsi “Piti, jënë, tihi cabo ayamaxëqui noa, Pablo aquí rohari” i jaca itaha quiha. Jaboqui jonë ca xo. Mi chani roha manacani quiha —nëa tsi quiha Pablo pihaca niquë.

²²Jatsi,

—Ea mi yoaha ca huëtsa bo qui yoayamahuë —i ja qui comandante niquë. Yobaxo tsi quiha jahari jahuë xobo qui ja raaniquë.

Carayana ca chama qui Pablo raahacanina

²³Jatsi quiha comandanté jahuë capitán bo quënaniquë:

—Doscientos ca maí cohai ca soldado bo, setenta ca caballo pahuëhai ca soldado bo, doscientos ca piahua niati mëquixëni ca soldado bo, tihi cabo shomahuacana. Baquicha, a las nueve Cesarea yaca qui Pablo ma bono ra. ²⁴Jasca, Pablo bax caballo shomahuacana. Jatsi quiniacaxëcahuë. Jia tsi gobernador Félix qui naa joni ma mëano —nëa tsi quiha jahuë capitán bo qui ja nëcaniquë.

²⁵Yobaxo tsi quiha carta quënëtsi comandanté huaniquë jato bëta raaxëna. Nëca tsi ja quënëni quiha:

²⁶“Excelentísimo gobernador Félix: Claudio Lisias ca ëa xo naa. Mia joihuaquia. ²⁷Mi qui ë raahai ca joni qui jodiobo tsamihitaquë. Soldado bo ya pi ë joyamarohano tsi naa joni ja aquë acahitaquë iquia. Romanobo ja iqui iqui tsi bichi ë cahitaquë ra. ²⁸¿Jëniriacaraxo naa joni ja acascahitaha pa? Jatsi jahuë jimiba chama bo qui ë bohitaquë, cahëcasquï na. ²⁹Jatsi ja qui ja

quësocanai ca ë nichitaquë. Mahitsa quiha. Jato jabi yoi bo yoati tsi quiha. Yama tsi xo toa yoi ca ja acana iquia ra. Jatsi ayamahuë. Preso qui nanëyamahuë. ³⁰Jaboqui planes acani quiha pë naa joni axëna. Ja acascanai ca iqui tsi mi qui raaquia jaha mi bësono. Jasca, ja qui quësocanaibo qui chani ë raaquë mia jisi ja bocano. Iquë”.

³¹Jatsi soldado bo bocaniquë jato comandante yoba nichax na. Baquichá tsi quiha Antípatris icanai ca qui Pablo ja bocani quiha. Toá tsi quiha soldado bo tooniquë. ³²Jatsi huëaquë tsi quiha caballo pohuëhax ca cohai ca soldado rëtsaminiquë Pablo ya Cesarea qui. Bacani quiha soldado bo, naa mai cohai cabo.

³³Cesarea qui cahëxo tsi quiha mai obësoti ibo, naa prefecto qui carta ja acaniquë. Jaquirëquë ja qui Pablo ja mëacaniquë. ³⁴Jatsi carta prefectó tsaya-tsayaniquë. Tsayahax,

—¿Jahuë maí tsi mi coní? —i quiha Pablo qui ja niquë.

Jatsi Pabló quëbiniquë:

—Cilicia ó no —iquiina.

³⁵Nichax,

—Mia nichaxëquia ra mi qui quësocanaibo joquë no —i Pablo qui ja niquë.

Jatsi Pablo ja raaniquë cárcel qui, naa Herodes xobo-xoboria cató no.

Pablo qui ja quësocanina

24 ¹Cinco bari quirëquë quiha Cesarea qui Jerusalén ca jodiobo cahëniquë. Cahëni quiha jato arati ibo ba chama Ananías, jato yosibo, huësti ca abogado, naa Tértulo icanai cato. Tihi cabo cahëni quiha. Cahëhax tsi quiha prefecto jisi ja bocaniquë Pablo qui quësoxëna. ²Jatsi Pablo quënahacanicquë. Ja joquë tsi quiha chaniti Tértulo chitahëhuaniquë ja qui quësoxëna. Ja nëcani quiha:

—Joquë noa, noba taita Félix shinajixëni cató. Mia iqui tsi jia tsi racaqui noa ra. Mi tiisi iqui tsi oquë-oquëria xo noba mai. Yama tsi xo no nianahaina ra. ³Mi acai ca quëshpi tsi “Gracias” iqui noa ra. Jia tsi xo toa mi acaina jatiroha cato xo na. ⁴Jaboqui tsi chani pistia icasquia pë. Tonia huëstima tsi xo toa mi yonoco iquia. Jatsi mëri tsi chanixëquia. Mi yosanayamano. Jia tsi nichahuë. ⁵Anoma tsi xo naa joni Pablo iquia ra. Noba jimibo, naa jodiobo tsamahi quiha iquinamaxëna, naa jatiroha ca país xo na. Jasca, huësti ca

maxo, naa nazarenobo icanai ca rëquëninihi quiha pë. ⁶Jasca, noba arati xobo-xoboria ja yoshihuacas-hitaquë pë. Ja tsi xo toa ja qui no tsamihitaquë ra. Noba yobá tsi naa joni no copicas-hitaquë. ⁷No ayamahitaquë rë, comandante joha iqui na. Chamá tsi pë noba mëquë quima Pablo ja tsëcahitaquë rë. ⁸Tsëcaxo tsi quiha mi qui noqui ja raahitaquë pë. Jatsi Pablo nicahuë. Parayamaqui noa, naa joni qui quësoquí na. Tsayahuë —nëa tsi quiha prefecto Félix qui Tértulo nëcaniquë.

⁹Jatsi toá ca jodiobo chaniniquë jato ri:

—Jabija tsi xo toa ja yoahana ra —iquiina.

Félix bësojó tsi Pablo chaninina jamë bax na

¹⁰Jatsi Félix Pablo chanimaniquë. Pablo nëcani quiha:

—Raniquia ra, mia bësojó ëmë bax chanixëna. Huëstima ca año no tsi xo toa naa maí ca nohiria bo ó mi bësohaina. Mëstë tsi xo mi copihaina ra. ¹¹Jato nicahuë. Jerusalén qui jobëna ca ëa xo naa. Doce bari roha ca ë cahëhitaquë arati xobo-xoboriá tsi araxëna. ¹²Quiahi quiha ë qui quësocanaibo pë. Toa arati xobo-xoboria, jato catiti xobo bo, yacatá ca iti huëtza bo, tihi cabo xo tsi nohiria bo ë tsamayamahitaquë joxo na. Pasiroha ë iquitaquë aracatsi na. ¹³¿Jëniriauxo ëa quiahuacahi ni sa? Mahitsa tsi xo toa ja yoacanaí ca tëquë iquia. ¹⁴Jabi ë yoacatsai ca tsi xo naa: Quinia paxá tsi noba naborëquëbo Dios qui araquia ra. Mahitsa tsi xo naa arati quinia icani quiha pë, mahitsa ja nomari. Jasca, Moisés yamabá quënëna, Dios Chani yoanish cabá quënëna, tihi cabo chahahuquia ëa ri ra, jato jascaria. ¹⁵Jasca, nohiria bo, naa shinajixëni cabo, yoixëniria cabo, tihi cabo Diós bëstëquëmaxëhai ca ó pasoquia ëa ri, jato jascaria. ¹⁶Jasca, jia tsi Dios, nohiria bo, tihi cabo bësojó tsi Dios yoba nicacasquia ëa ri, quësohacatimaxëni ixëna.

¹⁷Jabi huëstima ca año no tsi Jerusalén ë jisyamani quiha. Jobëna ca ëa xo naa ra. Jabi Jerusalén qui ë johitaquë ra ofrenda parata ya, naa noho paxnacanaí ca jimibo qui axëna. Jasca, toa xo tsi ofrenda bo ë acas-hitaquë ëa ri ra. ¹⁸Jabi noba arati xobo xo tsi tocahëno tsi ëa ja jiscahitaquë pë, naa Asia mai ax bëcanish ca jodiobo. Yama pacotsa ini quiha toá no. Yama ini quiha nohiria tirixëni, ëmë roha iquia. Jabi noba bahuëhacati jabi ë jatihuahitaquë, ëa ja jiscaquë no. ¹⁹Jabi nëri bëcaxëti xo toa Asia

mai ax bëcanish ca jodiobo iquia ra. Mia bësojo ax tsi ë qui ja quësocano iquia, ë qui caxapihi na. ²⁰Toa joni bo pi bëyamacano tsi nëá ca jodiobá mia parayamano. Jato yosibo, jato chama bo, tihi cabo bësojó tsi nii ë iquitaquë. Ea ja nicariacahitaquë pë, ë qui quësocasquí na. Jato nicahuë. “¿Jahuë ni toa ja yoyohaina?” itsihuë. Yama xo iquia ra. ²¹Toa barí tsi noho joi roha ë choshahitaquë rë, “Díós nohiria bo bësotëquëmaxëhai ó ë pasohai iqui tsi ë qui quësocasqui mato tonia” i jato qui ë itaquë no. Jaroha ca tsi xo toa ë yoyohaina iquia ra —nëa tsi quiha Pablo nëcaniquë prefecto ca Félix qui.

²²Jatsi Pablo nicahax Félix bamaniquë. Bamaxo jato ja paquëmani quiha. Jabi chahahuacanaiba quinia cahëria ja ini quiha. Jatsi, —Comandante Lisias jono tsi mia nicatëquëxëquia ra —i quiha Pablo qui ja niquë.

²³Jatsi capitán qui chani Félix aniquë Pablo ó ja bësono. Jabi jënima Pablo ini quiha. Toá tsi co-coti mëtsa ja ini quiha. Jasca, ja qui shishoti mëtsa jahuë rabëti bo ini quiha mëbixëna.

²⁴Jaquirëquë ichariama ca bari huinocaquë tsi quiha Félix bacaniquë jahuë ahui Drusila ya. Jabi jodio jahuë ahui ini quiha. Bacaxo tsi quiha Pablo ja quënaniquë Jesucristo qui ja chitimini ca nicacasquí na. ²⁵Jia tsi quiha jato qui Pablo chaniniquë. Jatsi Dios mëstë, nohiria bá jato shina mëquihaina, joxëhai ca copi, tihi ca jahuë bo chanijano tsi quiha Félix raquëniquë. Raquëhi tsi, —Iquë, iquë tia. Cata. Bari huëtza mia quënatëquëxëquia —i quiha Pablo qui ja niquë.

²⁶Jasca, Pablo quima parata ó ja pasoniquë pë. Ja iqui tsi huëstima tsi quiha Pablo ja quënaniquë ja bëta chaninaxëna.

²⁷Jatsi dos ca año huinocaquë tsi quiha Félix ratiniquë prefecto paxa cato, naa Porcio Festo. Jabi jodiobo ranihuacasquí tsi Pablo ja paquëmayamaniquë rë. Jatsi jari preso xara Pablo chitëniquë.

Festo bësojó tsi Pablo chaninina

25 ¹Jatsi quiha Festo cahëniquë toa maí ca nohiria bo yonaxëna. Prefecto paxa ca ja ini quiha. Tres bari quirëquë Cesarea ja jisbayaniquë Jerusalén qui shishoxëna. ²Toa ja no tsi quiha ja qui bëcaniquë jodioba arati ibo bo, jato chama bo. Pablo qui ja quësocascani quiha. ³Cahëxo tsi quiha Festo ja bënariacaniquë jato ja mëbino, Pablo pasomaha. “Jahari Jerusalén

qui Pablo mi raano” i Festo qui jaca ni quiha, Pablo acatsi na, naa bahí tsi ja bacaxëquë no. ⁴Jama, Festó quëbiniquë:

—Cesareá ca presó xo Pablo ra. Tsëquënoma. Jahari capaima xo ëa. ⁵E bëta mato chama bo bocati xo. Anoma ca pi toa joní aarohano tsi toa ax tsi ja qui ma quësono iquia —nëa tsi quiha Festo nëcaniquë.

⁶Ocho o diez ca bari roha tsi Jerusalén tsi Festo chitëniquë. Jaquirëquë quiha Cesarea qui jahari ja caniquë. Cahëhax huëaquë tsi quiha nohiria bo copiti ja chitahëhuaniquë. Jatsi quiha Pablo ja quënaniquë ja bësojó ja niino. ⁷Jatsi Pablo jisiquiquë tsi quiha ja qui quëtsoniquë bëcanax ca jodiobo. Ja tëamë tsi nii ja icani quiha ja qui quësoxëna. Huëstima ini quiha toa ja quiacanaina ra. ⁸Jatsi quiha chaniti Pablo chitahëhuaniquë:

—Yama tsi xo toa anoma ca ë anina ra. Jodioba yoba bo, noba arati xobo-xoboria, noba chama César, tihi cabo pasomaha ë ocahuapistia-yamarianiquë ra —i Festo qui Pablo niquë.

⁹Jatsi quiha jodiobo Festó caxahuacasyama-niquë. Jato ja mëbicasní quiha. Ja tsi xo toa,

—¿Jerusalén qui cacatsai? Toa xo tsi mi qui quësocanaibo nicaxëquia mia copiquí na —i Pablo qui ja niquë.

¹⁰Jatsi Pabló quëbiniquë:

—Anoma ra. Romanoba copiti ití tsi niiquia copihacati. Nëa roha xo tsi ëa mi nicaxëti xo iquia. Romanoba jabi quiha. Yama tsi xo toa jodiobo pasomaha ë yoyonina ra. Toa cahëriaqui mia. ¹¹Anoma ca pi aarohahi tsi nati copi quima ë paxacasyamaquë aquë ra. Jama, mahitsa tsi xo naa ë qui naa jodiobo quësohaina iquia. Quiariacani quiha. ¿Jënahuariaxo naa joni bo qui ëa mi ana copihacati? Anoma quiha. Romanoba chama-chamaria jiscasquia. Ea ja copino iquia ra —nëa tsi quiha Festo qui Pablo nëcaniquë.

¹²Jatsi yosibo ya Festo chaninapariniquë Pablo nicahax na. Chaninahax,

—“Romanoba chama-chamaria jiscasquia” ¿i mi a pa? Jatsi ja qui mia raaxëquia mia ja copino ra —i quiha Pablo qui ja niquë.

Rey Agripa bësojó tsi Pablo niinina

¹³Ichariama bari quirëquë rey Agripa, jahuë ahui Berenice, tihi cabo Cesarea qui cahëniquë Festo joihuaxëna. ¹⁴Huëstima ca bari

no shishopama tsi quiha preso xara Pablo ini ca ja nicacaniquë. Festó jato yoani quiha.

—Nëá tsi preso xara tsi xo huësti ca joni, naa Felíx nanëni cato. 15 Jabi Jerusalén qui ë shishohi caquë tsi toá ca jodioba arati ibo bo, jato yosibo, tihi cabo ë qui bëcaniquë naa joni qui quësocatsi na. Ja namëcasjahuacani quiha pë. 16 Jatsi, “Romanoba jabi ma xo toa nohiria huëtsa bo qui nohiria mëahacahaina namëhacati ra. Jariapari ja qui xaba acacaxëti xo ja qui quësocanaibo bëbochiná tsi ja chaninano. Jasca, jato bësojo xo tsi jamë bax ja quëbipariti xo jaa ri” tihi tsi jato ë yoaniquë ra. 17 Jatsi jahari Cesarea qui ë bëta ja bëcahitaquë. Jatsi huëaquë jato nicati ë chitahëhuahitaquë. E bamayamahitaquë pë. Jatsi Pablo ë qui ja bëcahitaquë. 18 Jatsi ja qui quësoti ja chitahëhuacahitaquë ja bësojo xo na. Anoma ca naa joní ani ca nicati ó ë pasohitaquë, mahitsa ca jato chani nori. 19 Jato jodioba jabi tahëxo tsi quiha joi ja mëra-mëracahitaquë pë. Tsohuëcara ca, naa Jesu icanai ca yoati tsi quiha ja chaninacahitaquë pa. “Bëso xo” i Pablo ni quiha. 20 Jishopë. Ati ë cahëyamahitaquë rë. Jatsi, “¿Jerusalén qui cacatsai? Toa xo tsi mia nicaxëquia” i Pablo qui ë itaquë. 21 Jatsi, “Romanoba chama-chamaria jiscasquia. Ea ja copino ra” i ë qui ja itaquë pë. Jatsi jahari preso qui toa joni ë raahitaquë, noba chama-chamaria qui raaxëna —nëa tsi quiha Agripa qui Festo nëcaniquë.

22 Jatsi,

—Toa joni nicacasquia ëa ri —i quiha Festo qui rey Agripa niquë. Jatsi,

—Huëaquë toa joni nicashariqui mia ra —i Agripa qui ja ni quiha.

23 Jatsi huëaquë tsi quiha naquëte-naquëtëria qui Rey Agripa jiconiquë jahuë ahui Berenice ya. Anomaria ini quiha ja jicocanaina. Jato bëta jiconi quiha soldado ba chama bo, yacatá ca chama bo ri. Tihi cabo jicocani quiha Pablo nicaxëna. Jatsi ja jicocaquë tsi quiha Festó Pablo quënaniquë. 24 Quënahax tsi quiha,

—Tsayapa, rey Agripá. Nëá xo Pablo icanai cato ra. Tsayacahuë joni bá. Naa joni namëcascani quiha jodioba nohiria bo tëquë iquia. Acascani quiha Jerusalén ca jodiobo, naa nëá ca jodiobo ri. “Namëhacati xo” icani quiha pë. 25 Jama, yama tsi xo toa naa joní yoi ca acana iquia. Jia tsi ja qui ë nicahitaquë ra; yamaha quiha. Jatsi, “Romanoba chama-chamaria qui mia raaxëquia, mia ja copino ra” i ja qui ë itaquë pë, “Romanoba chamá ëa copino ra”

i ja itaha iqui na. ²⁶Jatsi jaboqui noba chama-chamaria qui carta ë quënëti xo pë, yoi ca ja aca ca yoahi na. ¿Jënahuariaxo raca toa carta ë quënëna? Ja tsi xo toa mi qui naa joni bëcasquia mi nicano mia ri, rey Agripá. Naa joni pi mi nicano tsi tonia tobixëhi quiha jahuëcara ca ë quënëxëti cato ra. ²⁷Jishopë. Naa joni raacasyama xo ëa ra, ja qui quësoxoma —nëa tsi quiha rey Agripa qui Festo nëcaniquë.

Rey Agripa bësojó tsi Pablo chaninina

26 ¹Jatsi quiha, —Mi chani nicacasquia, Pabló. Mimë bax chanihuë —i Pablo qui rey Agripa niquë. Jatsi chaniti Pablo chitahëhuaniquë, jahuë mëquë bo tëroxo na.

²—Shoma xo ëa, rey Agripá, ë qui jodiobo quësocani ca quëbixëna. Anomaria tsi xo toa ë qui ja quësocanaina rë. ³Jasca jia tsi xo toa ëa mi nicahaina ra, jodioba jabi bo, jato yoba bo, tihi cabo cahëxëni ca mi nori iqui na. Jatsi jia tsi mi nicano. Mi yosanayamano.

Pablo jabi inina chahahuanox pari

⁴Ea cahëyoicani quiha jodiobo tëquë. Noho maí tsi ë shinahaniquë. Jasca, Jerusalén tsi ë racapaoniquë. Tihi ca tsi cahëcani quiha. ⁵Naama, naa siri tsi ëa cahëcani quiha ra. Jariapari noba arati jabi banahuahai ca fariseobo ë i-ipaoniquë; naa jodioba jabí-naxëni ca iquiina. Jodioba jabi noixëneria cabo tsi xo toa maxo ra. ⁶Jama, jaboqui ë qui quësocascani quiha toa jasca ca maxo pë, “Bësotëquëxëqui nohiria” i ë ai iqui na. Jabi noba naborëquëbo qui Diós tocani quiha ra. ⁷Jariapari tsi noba doce ca nohiria maxo bá nicani quiha. Jasca, barihani, baquichá, tihi cató tsi arapama tsi quiha bësotëquëxëti ó pasoqui noa, noqui ri ra. Jama, toa ó tsi ë pasohai iqui tsi ë qui quësocani quiha no jimibo rë. Toca xo, taita Agripá. ⁸¿Jënahuariahax, “Nohiria bësotëquëmamayamaxëhi quiha Dios” i jaca na? ¿Jënahuariahax yoi ca toa ina?

Chahahuacanaibo Pabló tënëmanina

⁹Jabi siri tsi ë qui jia ini quiha Nazarét ca Jesu qui chitimicanaibo ë yosihaina. ¹⁰Toatiyá tsi ë yoyopaoni quiha

Jerusalén ax na. Toa xo tsi preso qui huéstima ca chahahuacanaibo è nanèniquè rè. Tocati arati ibobá èa raani quiha. Jasca, “Namèhacacati xo” i jaca què tsi quiha è rani-ranipaoniquè pè, “Acahuè” iquiina. ¹¹Toatiyá tsi quiha è co-copaoniquè, noba catiti xobó ca chahahuacanaibo mèrahi na. Jato è copicasni quiha. Jasca, Jesucristo quima jato è casomacasniquè pè. Caxaxènia è i-ipaoni quiha toatiyá no. Caxahax carayanaba mai qui jato è chibaniquè jato achacasquí na.

Pabló chahahuanina

¹²Toatiyá tsi quiha Damasco quiri co-cohi è iniquè, jato mèracatsi na. Noba arati ibobá èa raani quiha jato biti, soldado bo ya. Comisión jahèhua ja ini quiha. ¹³Jabi Damasco quinia ca bahí tsi co-copama tsi naipá ca huèa-huèaria, naa bari oquè ca è jisniquè, Agripá. Matoroco bari ja ini quiha. Ea, noho rabèti bo, tihi cabo tèamè tsi quiha ja huahuaniquè ra. ¹⁴Jatsi mai qui no paquèyoniquè. Paquèxo tsi è qui chanihai ca joi è nicaniquè. Noba jóf tsi chanijani quiha. “Sauló, Sauló, ¿Jènixo tsi èa tènèmahai rè? Quiniahuè. Mi tèquèmitsa, buéy jamè tahè onèhai jasca cato” i è qui joi ni quiha. ¹⁵Jatsi è nicaniquè. “¿Tsohuè ni mia, Ibobá?” Jatsi, Ibobá quèbini quiha: “Jesu xo èa ra. Ea tènèmaqui mia ra. ¹⁶Joihuè. Niihuè. Mi qui è jisiquiquè, noho yonati mia manèmacatsi na. Jasca, jaboqui mi jisi ca jahuè bo nohiria bo mi yoaxèno. Jasca, noho Chani nohiria bo mi yoano, naa mia è jismaxèhai cato. ¹⁷Jasca, mi jimibo, carayanabo, tihi cabo qui mia raaxèquia noho chani mi yoano. Mia pi ja yosicano tsi mia mèbixèquia. ¹⁸Bèco ca xo rè. Jato mi bèpèquèmano ra. Jia tsi tsèmo quima huèa quiri jato mi bèsomano. Satanás quima Dios quiri ja bèsocano ra. Tocapimino tsi è qui chitimicaxècani quiha. Jatsi masahacaxèhi quiha jato jocha ra. Díós mèstèhuani ca maxo qui riicaxècani quiha jato ri” nèa tsi è qui Ibo nècani quiha.

Jesu chani Pabló nicanina

¹⁹Jabi toca tsi naipá ca Ibo chaniquè tsi “Jo” i ja qui è niquè. Ja iqui tsi jodiobo, carayanabo, tihi cabo qui è caniquè jahuè Chani yoahi na, rey Agripá. ²⁰Jariapari tsi Damasco ó cabo qui Cristo Chani è yoaniquè. Jaquirèquè Jerusalén cabo, Judea máf cabo, carayanabo, tihi cabo qui Cristo Chani è yoaniquè. “Mato jocha

quima Dios quiri bësocana. Jabi jia ca jayacana, ma chahahuaha ca nohiria bá cahëno ra” i jato qui ë niquë chanihi na. ²¹Ja quëshpi tsi ë qui jodiobo tsaminiquë pë arati xobo ax na. Ea ja acascani quiha. ²²Jama, toa barí tsi Díos ëa mëbiniquë ra. Ea mëbi-mëbiriahi quiha. Ja tsi xo toa xaba jaya xo ëa iquia, rey bo, chama bo, empleado bo, tihi cabo qui jahuë Chani yoati. Jabi Moisés yamabo, Dios Chani yoanish cabo, tihi cabá quënëni ca roha ca yoaquia ra. ²³“Rësoxëti xo noba Xabahamati Ibo” i jaca ni quiha, siri. Jasca, “Rësohax jariapari ca bësotëquëxëhai ca ja ixëti xo. Bësoxo tsi jodiobo, carayanabo, tihi cabo qui xabahamati huëa ja yoaxëti xo” i jaca ni quiha. Jabi toa ja yoacani ca chani yoaquia ëa ri ra” —nëa tsi Agripa qui Pablo nëcaniquë.

Cristo qui Agripa Pabló mëpicasnina

²⁴Toca tsi jamë bax chanijano tsi quiha.

—Iquë. Iquë. Yoyoxëni xo mia, Pabló. Mia yoyohuaqui mi tiisi pë —i Pablo qui Festo niquë joi pistiamá no.

²⁵Jatsi Pabló quëbiniquë:

—Yoyoyamahai ca ëa xo naa ra, taita Festó. Mia parayamaquia. Jabija tsi xo naa ë yoahana ra. ²⁶Jasca, ë yoaha ca cahëhi quiha rey Agripa ri. ¿Jabija ma ni, rey Agripá? Naa jahuë bo tëquë cahëriaqui mia ra. Bëro tsi nohiria bësójó tsi tocani quiha naa jatiroha cabo. ²⁷Japa mia ti, rey Agripá. ¿Dios Chani chahahuahai mia ri? Tonia chahahuahui mia iquia —nëa tsi Pablo nëcaniquë.

²⁸Jatsi,

—Huënyamaxëhuë. ¿Tana roha mishni tsi chahahuahai ca ëa manëmacatsai pa? —i Pablo qui Agripa niquë.

²⁹Jatsi,

—Jaahuë. Jaboqui, huëaquë ma ni. Jatiroha ca noho joi nicacanaibo ëa jascano iquia ra. Nëxati cadena bo roha ja jayamacano —nëa tsi Agripa qui Pablo nëcaniquë.

³⁰Nicahax tsi quiha rey Agripa niiniquë. Jatsi ja bëta niini quiha prefecto, jahuë ahui Berenice, jato bëta tsaho cabo. ³¹Naquëtë huajahax tsi quiha prefecto ya ja chaniniquë. Jatsi,

—Nayamaxëti xo naa joni ra. Yama tsi xo toa yoi ca ja anina. Jasca, ja paquëmahacaxëti xo ra —i jaca ni quiha chaninahi na.

³²Jatsi,

—Jishopë. Romanoba chama-chamaria pi Pabló jiscasyamarohano tsi jaboqui bëro tsi ja iquë aquë ja paquëmahacahaina rë —i Festo qui quiha Agripa niquë.

27 ¹Jatsi quiha Italia mai qui chama Festo, Agripa, tihi cabá Pablo raacasniquë. Jatsi Pablo, achiquinish ca huëtsa bo, tihi cabo ja mëacaniquë capitán Julio qui. Carayanaba soldado-soldadoria ca maxo obëso ca quiha. ²Jatsi Adramitrio ax johitahax ca barco qui no tëmahinaniquë Italia mai qui caxëna. Asia mai ó ca rërëti bo quiri capaima noba barco ini quiha. Jasca, no bëta ini quiha Aristarco, naa Tesalónica ax jonish ca carayana ri. ³Riquibaya tsi quiha huëaquë Sidón yaca qui no rërëniquë. Jabi shinajiaxëni toa capitán Julio ini quiha. Ja qui jënima ini quiha toá ca rabëti bo qui Pablo shishohaina, orihuahacati. ⁴Jatsi quiha Sidón no jisbayaniquë. Jisbaya tsi quiha Chipre tësëbë xotoyamahai ca jo no caniquë. Barco bëchá yoshi ini quiha rë. ⁵Tarabihax jisbaya tsi quiha Cilicia, Panfilia, tihi ca mai no huinoniquë. Huinobaya tsi quiha Mira yaca qui no rërëniquë. Licia maí ca yaca ja ini quiha.

⁶Toa xo tsi quiha barco huëtsa capitán biniquë, naa Alejandria mai ax johax cato. Italia mai qui capaima ja ini quiha. Jatsi toa barco qui noqui ja jicomaniquë. ⁷Jisbaya tsi quiha huëstima bari no tsi rëquë no capëniquë. Bëroma tsi quiha Gnido bësojo qui no cahëniquë. Yoshi iqui tsi rërënoma no ini quiha. Anoma yoshi ini quiha, noqui bëchá. Jaha tsi quiha Creta tësëbë xotoyamahai ca jo no caniquë. Oquëri Salmón no huinoni quiha. ⁸Quëniabaya tsi quiha bëroma tsi Rërëti Jia bo qui no rërëniquë, naa Lasea yaca tahë no.

⁹Huëstima ca bari bo no tsi quiha no bamaniquë rë. No capëni quiha. Yota iqui tsi anoma ini quiha no rëquë cahaina. Ja iqui tsi jato Pabló yobaniquë.

¹⁰—Jisa, joni bá. Anoma tsi xo rëquë cahaina. Caapiquí tsi cargo huëstima ca bënóxëqui mato tia. Yoshihuahacaxëhi quiha mato barco ri. Jasca, no nëachimitsa noqui tëquë iquia —nëa tsi Pablo nëcaniquë.

¹¹Jama, Pablo yoba soldado ba capitán nicacasyamaniquë. Ja qui oquë ini quiha toa barco capitán, barco ibo, tihi cabá yoina. ¹²Jasca, yoi toa rërëti ini quiha chitëti, matsitiyá no. Ja iqui tsi rëquë cacasniquë huëstima cabo.

—¿Canoma ni? Fenicia qui cahëxëqui noa tia —i jaca ni quiha.

Jabi yoshi xotoyamahai ca jo toa rërëti ini quiha, naa Creta tësëbë ó no.

Iané ca yota-yotaria

13 Jatsi mishni mishni tsi quiha xototsi yoshi niquë. Jënima cati quëscahuaquí tsi quiha barco ancla bo ja xërëcaniquë barco xara janaxëna. Acax tsi quiha Creta ja quënibonacanicuë. 14 Ori pistia roha no cano tsi quiha xoto-xotoriatsi yoshi niquë rë. Yota-yotaria ja ini quiha, naa tësëbë ax noqui quiri. 15 Jatsi achiquiniquë noba barco rë. Jahari tësëbë qui canoma no iniquë rë, yoshi bëcha no ini iqui na. Ja iqui tsi no jënënicuë tësëbë qui cahëti. Rëquë canoma no ini quiha. Jatsi basi noqui yoshiní raanicuë rë. 16 Capama tsi tësëbë pistia, naa Clauda icanai ca casojó tsi no huinonicuë. Toa jo tsi quiha iriama yoshi xotohai iniquë. Jatsi tëtïapama tsi barco cho ca xërëhacahai ca noti pistia no jicomanicuë. Bëronoma ini quiha no jicomahaina ra. 17 Jicomaxo tsi quiha barco nonamá tsi rispi no raanicuë, jahuë yora nëxaxëna, ja choshiyamano iquish na. Jatsi no raquë-raquënicuë jënë namá ca mixai-mixairia qui, naa Africa mai tahë ca mixai. No toohacasyamani quiha. Ja iqui tsi yoshiní matiti raitiria no botëmaniquë, mëri no cayamano. Toca tsi iané tsi noba barco raahacani quiha rë. 18 Noqui choca-chocariá nianiquë. Raquëria ja ini quiha. Choshi-paimaria noba barco ini quiha. Ja iqui tsi huëaquë tsi baquishmari tsi barcó ca carga ia qui no nianiquë huëjehuaxëna. 19 Jari jasca pi ja ini quiha. Ja iqui tsi huëaquë barco jahuë mishni bo no nianiquë. 20 Jasca, huëstima ca bari no tsi bari, huishti bo, tihi cabo no jisyamani quiha. Tsëmoria tëquë ja ini quiha. Jasca, janacayamani quiha yoshi xoto-xotoriahaina rë. Ja iqui tsi bësoti ó no pasoyamaniquë.

21 Jasca, huëstima ca bari no tsi no piyamaniquë. Toatiyá tsi joni bo bësojó tsi Pablo niiniquë chanixëna.

—Noho yoba ma nicayamahitaquë pë. Oquë ja iitaha quiha rë Creta no jisbayayamahaina iquia. No jisbayayamarohapino tsi naa carga, barco, tihi cabo yoshihuahacayamaquë aquë rë. 22 Jama, raquëyamacana. Chamacahuë iquia ra. Rësoyamaxëqui mato ra. Jëtëquëxëhi quiha barco roha. 23 Baquichá tsi ë qui jisiquiquë ángel ra, naa Díos raaha ca ángel. Jabi naa Dios tsi xo noho Ibo ra. Ja tsi xo toa ja bax ë yonocohaina. 24 E qui naa ángel chaniquë ra. Chanihax, “Raquëyamahuë, Pabló. Carayana ca chama-chamaria bësojó tsi mi niixëti xo. Jasca, mia iqui tsi rësoyamaxëhi quiha mi bëta barcó ca joni bo ri. Jato shomahuaxëhi quiha Dios” i ë qui

ángel quë ra. ²⁵Ja iqui tsi chamacana, joni bá. Parayamahi quiha Dios ra. Tocapixëhi quiha ra, ja yoaha jascaria. ²⁶Jama, tësëbë qui noqui niaxëhi quiha yoshini ra —nëa tsi jato qui Pablo nëcaniquë.

²⁷Dos semana no tsi toca tsi no raahacanicuë rë toa Adria icanai ca iané no. Baquichá tsi “Basima xo mai tonia” i marinero bo niquë.

²⁸Jatsi medida jënë qui ja raacanicuë. Treinta y seis ca metros ja ini quiha. Jaquirëquë ori pistia caxo ja tanamatëquëcaniquë.

Veintisiete ca metros ja ini quiha. ²⁹Jatsi raquëtsijacanicuë mai maxax qui yoshiní noqui niamitsa iqui na. Jatsi cuatro ca mai achati ancla bo ia qui ja niacanicuë barco chipo jo xo na. Jaquirëquë baquishmari no mana-mananicuë raquëquí na.

³⁰Toatiyá tsi quiha huësti huësti ca marinero bo barco quima paxacanicuë pë. Noti pistia jënë qui botëmapama tsi barco rësó ca ancla huëtsa bo niahi ja bocani quiha noqui parahi na. ³¹Jatsi soldado ba capitán qui Pablo chaniniquë:

—Barcó tsi toa joni bo pi chitëyamano tsi xabahamahacatimaxëni ixëqui mato ra —iquiina.

³²Jatsi soldado bá noti rispichi quëësaniquë. Caquë noti pistia. Paxanoma ja icani quiha.

³³Jatsi huëatiscano tsi quiha joni bo Pabló pimacanicuë.

—Dos ca semana no tsi oxayamaqui mato. Jasca, piyamaqui mato.

³⁴Jatsi piparicana iquia. Ma chamanaxëti xo ra. Jasca, yama tsi xo toa rësoxëhaina iquia. Jënimaxëqui mato tëquë ra —nëa tsi quiha joni bo qui Pablo niquë.

³⁵Chanixo tsi quiha Pabló mapari biniquë. Jatsi jatiroha cabo bësojó tsi Dios qui “Gracias” i ja niquë piti quëshpi na. Jatsi xatënaxo tsi ja piniquë. ³⁶Jatsi chamananicuë joni bo Pabló acai ca tsayahax na. Ja picaniquë jato ri. ³⁷Jabi doscientos setenta y seis ca nohiria ini quiha toa barcó no ra. Huëstima no ini quiha.

³⁸Pixo tsi quiha barcó ca jahuë bo ia qui niatsijahuaca-niquë huëjëhuaxëna. Harina trigo bëro ja niacani quiha.

Barco choshinina

³⁹Huëaquë tsi quiha toa mai marinero bá cahëyamaniquë. Tsaya-tsayapama tsi nabiri ca quëmapo jia ca ja jiscanicuë. Toá tsi quiha barco ja rërëhacascani quiha. ⁴⁰Jatsi ancla bo ja quëësacanicuë. Quëësaxo tsi quiha chiyëti ja mëriscanicuë. Mërismo tsi quiha rëquë ca matiti raiti ja tërocaniquë, quëmapo quiri yoshiní barco

matino iquish na. ⁴¹Jatsi quëmapo quiri capama tsi quiha mixai ja rëtsois-haniquë rë. Mai ja jëtani quiha. Tsëquënoma barco ini quiha. Jatsi quiha barco chipo ó ca chocá chosha-choshaniquë. ⁴²Jatsi soldado bá achiquinish cabo tëquë acascaniquë ja paxayamacano iquish na. ⁴³Jama, soldado ba capitán jato jënëmaniquë Pablo ja xabahamacasni iqui na. Jatsi jatiroha ca pocati cahëxëni cabo Pabló yobaniquë jënë qui pari biisiti, quëmapo qui cahëti. ⁴⁴Jaquirëquë banahuani quiha tëxë bo. Jihui para bo, quësi mishni bo, tihi cabá tsi mai qui ja nonocani quiha. Toca tsi mai qui no cahëniquë ra. Jënima no iniquë.

Malta icanai cató tsi Pablo inina

28 ¹Jënima tsi quëmapo qui cahëxo tsi quiha Malta toa tësëbë quënahacani ca no cahëniquë. ²Jia tsi quiha toá ca nohiria bá noqui shomahuaniquë. No bax chihi ja mapocani quiha, oi, matsi, tihi cabo iqui na. Jia tsi noqui ja joihuacani quiha. ³Jatsi

Barco choshinina

Pabló caro mishni bo topiniquè chihi qui niaxëna. Niajahuano tsi quiha rono huajaniquè jahuè huao iqui na. Pablo mëquè qui ja tsaminiquè rë. ⁴Jatsi Pablo mëquè ronó acha ca toá ca nohiria bá jisniquè. Jisi tsi quiha,

—Tonia ati ibo-iboria tsi xo toa joni ra. Jënë ax ja paxaquè pa. Jama, jaboqui naqui tia, ja copihacaha quëshpi na —i jaca niquè.

⁵Jatsi Pabló jahuè mëquè huishqui-huishquihaniquè rono chihi qui paquëmaxëna. Jënëjahuaquè tsi quiha jënima Pablo iniquè ra.

⁶Baiyamaniquè jahuè mëquënë. Ja rësoyamaniquè. Jama, tocati ó toa nohiria bo pasoni quiha. Ja rësoyamaquè tsi quiha shina huëtsa nohiria bá biniquè. Shinahax,

—Tonia dios tsi xo toa joni ra —itsi jaca niquè.

⁷Jabi no rërëni ca basima tsi quiha toa tësëbë ca chama racani quiha, naa Publio icanai cato. Noqui joi ja amaniquè jahuè xobó tsi no chitëno. Tres ca bari no tsi noqui ja orihuani quiha.

⁸Jabi oxatí tsi Publio jahëpa iniquè, iquihi na. Jasca, chixojani quiha. Jatsi jahuè jahëpa Pablo jisi caniquè. Cahax jahá tsi jahuè mëquè janahax tsi quiha ja bax ja bëhoxniquè. Jahuè jahëpa ja jënimahuaniquè. ⁹Ocapijaquè tsi quiha tësëbë ca iquicanaibo, isicanaibo, tihi cabo bëcaniquè jato ri. Ja jënimahuahacacani quiha. ¹⁰Jatsi noqui jahuëmishni bo ja acaniquè noqui shomahuacasquí na. Jasca, noqui piti ja acaniquè, barco qui no jiconiquè no. No pibonahai ca noqui ja acani quiha.

Roma yaca qui Pablo canina

¹¹Tres oxë quirëquè barcó tsi, naa matsityá tsi toá ca chitënish ca barcó tsi no jisbayaniquè. Alejandriá ca barco quiha. Jahuè rëpatí tsi quiha Castor, Pólux, tihi ca icanai ca dios jaria ca jisti bo ja jayani quiha. ¹²Jisbaya tsi quiha Siracusa qui no rërëniquè. Toá tsi tres ca bari no chitëni quiha. ¹³Riquibaya tsi no quënicananiquè Regio icanai ca qui. Toá tsi no rërëniquè. Huëaquè tsi quiha yota pistia iniquè. Jisbaya tsi dos bari tsi quiha Puteoli yaca qui no cahëniquè. ¹⁴Toá ca xatë bo no bëchaniquè. Noqui joi ja amacaniquè jato bëta no chitëno. Huësti ca semana raahax no catëquëniquè Roma qui. ¹⁵Jatsi no johai ca yoati tsi Romá ca xatë bá nicani quiha. Nicahax tsi quiha Foro de Apio, naa Tres Tabernas icanai ca qui ja bocani quiha, toa xo tsi noqui manaxëna. Jato bëchahax tsi “Gracias” i Dios qui Pablo niquè ranihi na. Jaha tsi ja

chamaniquë. ¹⁶Jatsi Roma qui no cahëquë tsi quiha preso obëso ca qui capitán achiquinish cabo mëaniquë. Jama, ja qui jia ini quiha toa jahuë iti yoi ó tsi Pablo chitëhaina jamë no. Jatsi huësti ca soldado capitán jananiquë Pablo ó bësoti.

Roma xo tsi Dios Chani Pabló yoanina

¹⁷Tres ca bari quirëquë jodioba rëquëninicanaibo Pabló quënaniquë, jato bëta tsi chaninaxëna. Ja bëcaquë tsi quiha Pablo nëcaniquë:

—Jisa, ëbë xatë bá. Jerusalén ca ëa ja achacanicuë, mahitsa. Jaquirëquë quiha Romanobo qui ë mëahacanicuë pë, ëa ja copicano. Nicacahuë. Yama tsi xo toa noba jimibo, noba naborëquëba jabi bo, tihì cabo pasomaha ë anina iquia. ¹⁸Jia tsi quiha toa Romanobá ëa nica-nicaniquë. Nicaxo tsi quiha ëa ja paquëmacascaniquë. Yama ini quiha toa yoi ca ë anina iquia, naa namëti copi quëshpi na. ¹⁹Jama, ë qui caxanicuë toá ca jodiobo. Jato qui yoi ini quiha toa ëa ja paquëmacanaina. Ja iqui tsi “Romanoba Chama-chamariá ëa copino ra” i toá ca chama bo qui ë niquë. Jishopë, noho jimibo qui quësocasyamahai ca ëa xo naa ra. ²⁰Ja tsi xo toa mato ë quënaquë mato bëta chaninaxëna. Noqui Israël cabá jaha pasohai ca iqui tsi naa cadená tsi nëxë xo ëa rë — nëa tsi yosibo qui Pablo nëcaniquë.

²¹Jatsi ja quëbicaniquë:

—Jodio maí ca carta biyamaqui noa mia yoati na. Jasca, toa nahax ca bëcanish ca xatë bo tsi xo toa chani yama mia yoati na. Yama tsi xo toa mia pasomaha ca chani nëá no. ²²Mi shina nicacasqui noa ra. Naa maxo paxa ca pasomaha chanicani quiha nohiria tëquë iqui noa, jatircha ca iti ó no —nëa tsi Pablo qui ja nëcacanicuë.

²³Jatsi huëstí bari ja iticaniquë Pablo ya chaninatëquëxëna. Toa barí tsi quiha misco ini quiha toa Pablo xobo qui bëcanish cabo. Baquishmarí tsi chitahëhax Pablo chanibahinanicuë. Chanixo tsi quiha Diós nohiria otocatsai ca ja bërohuaniquë. Jasca, Quënehacanish cabá tsi Xabahamati Ibo Jesu ini ca ja jismani quiha. Naama tsi quiha ja chaniniquë, naa jatiroha ca bari. ²⁴Jatsi huësti huësti cabo qui jia Pabló yoani ca ini quiha; tëxë bo qui yoi quiha. ²⁵Jaha tsi mapëxnani quiha toá ca jodiobo, Pabló yoani ca nicahax na. Ja bocanox pari no tsi Pablo nëcaniquë:

—Anomaria tsi xo toa Espíritu Santó yoanina iquia, naa Isafás yamabá quënëni cató tsi ja chaniniquë no. Ja nëcani quiha:

²⁶ “Naa nohiria bo qui chanihi cata.

Chanihax,

‘Cahëxoma tsi Dios Chani nicaqui mato pë.

Jisxoma tsi tsaya-tsayaqui mato pë’ ihuë.

²⁷ Quëstoria tsi xo naa nohiria ba shinana iquia.

Nicacasyamahi quiha jato pahoqui.

Bëtsiniquicani quiha jabija ca ja jiscamitsa iqui na.

Jabija ca nicacasyama ca xo.

Quiniacani quiha pë, jato shinaná cahëyamano.

Tocacani quiha ra, Dios quiri bësocasyamahi na.

Bësopijacano tsi jato ë jënimahuaquë aniquë iquia”

i Espíritu Santo ni quiha. ²⁸ Jaha tsi ma cahëyoino ra. Jaboqui rohari tsi carayanabo qui raahacahi quiha Dios xabahamati Chani iquia. Toa Chani nicacaxëcani quiha iquia —nëa tsi jato qui Pablo nëcaniquë.

²⁹ Tihì ca tsi Pablo yoaquë tsi quiha ja jisbayacanicuë. Jisbaya tsi ja chaninabëquicaniquë jahuë chani yoati na.

³⁰ Jaquirëquë dos ca xëni no tsi Roma yacatá tsi Pablo chitënicuë, jahuë xobó no. Xobo alquilada quiha. Toa xo tsi jatiroha ca ja qui shishocanaibo ja joihuanicuë. ³¹ Toa xo tsi Diós nohiria bo otohaina, Ibo Jesucristo, tihì cabo ja tiisimanicuë raquëxoma. Yama ini quiha toa jahuë chani jënëmahai cato.